

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π.Μ.Σ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΣΑΛΤΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ : Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Πηγή: www.tap-ag.com

Σταθάτου Μαρία
Α.Μ.:1216Μ063

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

*Don't ask what your country can do for you,
ask what your company can do for your country*

M. Hopkins, 2003¹

¹ Hopkins M. 2003. The Planetary Bargain – CSR Matters. Earthscan: London

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Copyright © Σταθάτου Θ. Μαρία, Αθήνα, Δεκέμβριος 2017. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Περιεχόμενα

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	10
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	10
1. Ορισμοί για την Ε.Κ.Ε.....	11
2. Ιστορική αναδρομή Ε.Κ.Ε.....	12
3.1 Οι τρεις άξονες της Ε.Κ.Ε.	18
3.1.1 Οικονομία	18
3.1.2 Κοινωνία	19
3.1.3 Περιβάλλον.....	21
4. Οι Διαστάσεις της Ε.Κ.Ε	23
4.1 Εσωτερική Διάσταση	24
4.2 Η Εξωτερική Διάσταση	25
5. Θεωρίες Ε.Κ.Ε.	27
5.1. Η Θεωρία των Ενδιαφερομένων Μερών (Stakeholders)	29
5.1.1. Αρχικά ή Βασικά Ενδιαφερόμενα Μέρη	31
5.1.2. Δευτερεύοντα Ενδιαφερόμενα Μέρη (έμμεσης επικοινωνίας)	32
5.2 Η Θεωρία της Αξίας του Μετόχου (Shareholder value)	32
5.3 Η Θεωρία του Triple Bottom Line	33
6. Δείκτες Απόδοσης Ε.Κ.Ε.....	35
6.1.1 Ο Δείκτης CR	35
6.1.2. Οι Τομείς Επιδόσεων του CR Index.....	36
6.2 Ο Δείκτης FTSE4 Good	37
6.3 Ο Δείκτης Dow Jones Sustainability Group Index	37
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	39
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	39
ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	39
1. Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου	40
2. Μεταφορά Φυσικού Αερίου από την Κασπία Θάλασσα στην Ευρώπη	41
3. Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου και Ε.Ε.....	42

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

3.1 Στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	43
4. Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP)	43
4.1 Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος (Project of Common Interest – PCI)	44
4.2 Ελληνικό τμήμα του αγωγού	45
5. Περίοδος Λειτουργίας	46
6. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) του TAP	51
6.1 Ε.Κ.Ε. & Ανθρώπινα δικαιώματα	52
6.2 Ε.Κ.Ε. & Υγεία και Ασφάλεια	53
6.3 Ε.Κ.Ε. & Ανάπτυξη επαφών	54
6.4 Ε.Κ.Ε. & Περιβάλλον	55
Η δέσμευση του TAP για το περιβάλλον βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του πρωτοποριακού έργου.....	57
6.4.1 Μελέτες περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων	57
6.4.2 Η διαδικασία της Μελέτης Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) του TAP στην Ελλάδα	58
6.4.3.Αποκατάσταση	59
6.5. Ε.Κ.Ε. & Κοινοτήτες.....	60
6.5.1. Στην Ιταλία.....	61
6.5.2. Στην Αλβανία	66
6.5.3. Στην Ελλάδα.....	71
7. Η δέσμευση για το μέλλον	77
7.1.1 Το ενεργειακό μέλλον	77
7.1.2 Το περιβαλλοντικό μέλλον	77
7.1. 3 Το οικονομικό μέλλον	78
7.1. 4 Το μέλλον της απασχόλησης.....	78
7.1.5 Το μέλλον των κοινοτήτων	78
7.2 Επιπτώσεις και Μέτρα Αντιμετώπισης	80
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	89
ΑΡΘΡΑ.....	91

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ	94
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	94

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

AA - Accountability

BSR - Business for Social Responsibility

ΕΤΑΑ – Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης

IFC – Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης

OHCHR – Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΟΗΕ)

PR–EBRD Απαίτηση Επιδόσεων EBRD

SCM – Monitoring of Social Compliance Παρακολούθηση Κοινωνικής Συμμόρφωσης

TAP - Trans Adriatic Pipeline

3Ps - People, Planet, Profit (or prosperity)

3Rs - Reduce, Reuse, Recycle

ΑΕ - Ανώνυμη Εταιρεία

Γ.Γ. - Γενικός Γραμματέας

Γ.Σ. - Γενική Συνέλευση

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΚΕ - Εταιρική Κοινωνική Υπευθυνότητα Ευθύνη

ΔΟΕρ – Διεθνής Οργανισμός Εργασίας

ΜΕΔΑ - Μελέτη Επιπτώσεων στα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΜΠΚΕ - Μελέτη Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων

ΟΟΣΑ – Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας

ΣΔΔΑ - Σχέδιο Διαχείρισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΥΑΠ – Υγεία, Ασφάλεια & Περιβάλλον

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ενεργειακός εφοδιασμός και η ενεργειακή ασφάλεια αποτελούσαν και εξακολουθούν να αποτελούν μεγάλη πρόκληση στην Ευρώπη. Η Ε.Ε έχει στον στόχο των πολιτικών της τα ενεργειακά έργα, τα οποία θα ωφελήσουν τόσο τα ίδια τα κράτη, θα τονώσουν τον ανταγωνισμό και θα ενισχύσουν την ενεργειακή ασφάλεια και τον ενεργειακό εφοδιασμό της ηπείρου και θα συμβάλλουν στην μείωση εκπομπών του CO₂.

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου θα αποτελεί μια μεγάλη αλυσίδα φυσικού αερίου που θα εκτείνεται από την Κασπία Θάλασσα έως τις ενεργειακές αγορές της Ευρώπης. Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει σχεδιαζόμενα έργα υποδομών φυσικού αερίου που σκοπό έχουν να ενισχύσουν την ασφάλεια και την διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ε.Ε. μεταφέροντας νέα αποθέματα φυσικού αερίου στην Ευρώπη. Ο Νότιος Διάδρομος είναι μια από τις πιο σύνθετες αλυσίδες αξίας φυσικού αερίου και αποτελείται από αρκετά επιμέρους έργα ενεργειακών υποδομών (Αγωγός Νότιου Καυκάσου, SCPX), Αγωγός Φυσικού Αερίου Ανατολίας (TANAP) και τον Διαδρατικό Αγωγό Φυσικού Αερίου (TAP). Η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου στην επίτευξη του επείγοντος στόχου της ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας και της διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης, τον οποίον έχει θέσει στο πλαίσιο της ενεργειακής της πολιτικής.

Η μελέτη αυτή έχει σαν στόχο να διερευνήσει το πεδίο αλλά και το εύρος δράσης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης κατά την διάρκεια κατασκευής αλλά και κατά την λειτουργία του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου στις τοπικές φιλοξενούσες χώρες, τι στρατηγικά οφέλη θα προκύψουν, αναβαθμίζοντας την αντίστοιχη θέση τους στον ενεργειακό ευρωπαϊκό χάρτη ως περιφερειακές πύλες και ενεργειακοί κόμβοι. Το περιβάλλον βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του έργου. Η εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού τι θα σημαίνει όμως τόσο σε μακροεπίπεδο όσο και σε μικροεπίπεδο; Ο πολίτης, οι τοπικές κοινότητες, πως θα επωφεληθούν στο εγγύς ή στο απώτερο μέλλον, με μια πιθανή ίσως μείωση των τιμών ενέργειας, όπου αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μια σειρά από επιπτώσεις στην καθημερινότητά τους.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Αυτή η διπλωματική εργασία χωρίζεται σε δυο μέρη: Στο πρώτο μέρος εξετάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, δηλαδή πως αυτή ορίζεται, η ιστορική της διαδρομή, σε ποιους άξονες κινείται ώστε να αποτελεί μέρος και αναγκαία προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης, ποιες είναι οι διαστάσεις της και ποιες οι θεωρίες της – θεωρία των μετόχων, των ενδιαφερόμενων μερών και πως μέσα από αυτές ξεδιπλώνεται η θεωρία της τριπλής προσέγγισης – triple bottom line και κλείνοντας το θεωρητικό μέρος, αναφέρονται οι δείκτες μέτρησης και απόδοσης της Ε.Κ.Ε.

Στο δεύτερο μέρος, έρχεται στο προσκήνιο το αναπτυξιακό έργο του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου και η Περιβαλλοντική και Κοινωνική Επίδρασή του. Μετά την παράθεση βασικών χαρακτηριστικών στοιχείων του οργανισμού, γίνεται ειδική μνεία για την επίδραση αυτού σε μια σειρά από τομείς, όπως στο περιβάλλον, στις τοπικές κοινωνίες, στην υγεία την ασφάλεια, στην οικονομική δραστηριότητα των εκάστοτε περιοχών. Στην συνέχεια εξετάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής της Ε.Κ.Ε. μέσω έργων που ήδη έχουν εκπονηθεί τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία και στην Ελλάδα. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας, κατά πόσο δηλαδή το μοντέλο Ε.Κ.Ε μπορεί πραγματικά να αποτελέσει σε μακροχρόνια βάση παράγοντα 'προαγωγής' της βιώσιμης ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον, στα πλαίσια της συνεχούς ανταγωνιστικότητα της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και της ανάγκης για ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) περιγράφεται ως η έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρίες ενσωματώνουν, σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέλη. Ο «κοινωνικά υπεύθυνος» δεν εκπληρώνει μόνο τις νομικές του υποχρεώσεις, αλλά υπερβαίνει τα όρια της τήρησής του νόμου επενδύοντας περισσότερο στο ανθρώπινο δυναμικό και στο περιβάλλον και τις περισσότερες φορές προσπαθεί να πετύχει ένα συνδυασμό και των δύο.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη δεν θεωρείται υποκατάστατο των κανονιστικών ρυθμίσεων ή της νομοθεσίας όσον αφορά τα κοινωνικά δικαιώματα ή τα περιβαλλοντικά πρότυπα, αλλά πλαίσιο για τον καθορισμό ενιαίας βάσης πάνω στην οποία μπορούν να αναπτυχθούν οι κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές.

Παρότι έως σήμερα η εταιρική κοινωνική ευθύνη προωθείται κυρίως από μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες, όπου στις περισσότερες υποκαθιστά την διαφήμιση, είναι πολύ σημαντική για όλα τα είδη των εταιριών -ακόμη και των μικρών, αλλά και των Δήμων- καθώς και όλους τους κλάδους δραστηριοτήτων.

Τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη για επαναπροσδιορισμό του ρόλου των επιχειρήσεων στην κοινωνία γίνεται όλο και πιο έντονη. Οι επιχειρήσεις παγκοσμίως έχουν αρχίσει να απομακρύνονται από τις παραδοσιακές αντιλήψεις που περιόριζαν τον κοινωνικό τους ρόλο και έχουν ξεκινήσει να αναπτύσσουν σταδιακά μια διαφορετική στρατηγική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει και την εταιρική προσφορά, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον τους. Συνειδητοποιούν πλέον πως δεν μπορούν να εκφράζουν την επιβίωση ή και ανάπτυξη μόνο με οικονομικά μεγέθη. Κρίνονται πλέον όχι μόνο από τα οικονομικά αποτελέσματα ή την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν, αλλά και με κοινωνικά κριτήρια. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μια ολοκληρωμένη επιχειρηματική στρατηγική που μπορεί να εγγυάται μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα σε μια εταιρεία αλλά και ευημερία για όλη την κοινωνία.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

1. Ορισμοί για την Ε.Κ.Ε.

Αν και κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών η Ε.Κ.Ε. αναπτύσσεται συνέχεια, ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της έννοιας της δεν έχει οδηγήσει στη δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού ορισμού. Πλήθος ωστόσο αναγνωρισμένων διεθνών φορέων και οργανισμών καθώς και πηγές προερχόμενες από τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία προσεγγίζουν την έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποτυπώνοντας το σύνολο των χαρακτηριστικών αλλά και των στοιχείων που την ορίζουν.

Ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη νοείται η ηθική ευθύνη, η συμπεριφορά και οι ενέργειες μιας επιχείρησης σε σχέση με την κοινωνία και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Παρόλο που ο όρος Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ή Corporate Social Responsibility (CSR) χρησιμοποιείται ευρύτατα, υπάρχουν διάφοροι ορισμοί² σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίοι διαφέρουν στις λεπτομέρειες ανάλογα με τη φιλοσοφία, τον βαθμό ανάπτυξης κάθε χώρας ή περιφέρειας και τις διαφορετικές προτεραιότητές τους. Στα αγγλικά επίσης υπάρχουν πολλοί όροι για να περιγράψουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη όπως: Corporate Citizenship, Social Responsibility, Social Responsiveness, Corporate Responsibility. Παρακάτω παραθέτουμε μερικούς από τους ορισμούς της Ε.Κ.Ε., οι οποίοι δίνουν μια εικόνα των διαφορών που υπάρχουν από χώρα σε χώρα αλλά συμβάλλουν και στην σύνθεση μιας σφαιρικής της αντίληψης.

Στην Ολλανδία η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη περιγράφεται ως η δέσμευση της ηγεσίας μιας επιχείρησης για θεμελιώδεις αξίες και η αναγνώριση των τοπικών και πολιτιστικών διαφορών κατά την εφαρμογή παγκόσμιων πολιτικών. Είναι η υιοθέτηση εκ μέρους των επιχειρήσεων της Σύμβασης του ΟΗΕ³ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και των εργασιακών δικαιωμάτων του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας⁴.

² Ο Αμερικανός οικονομολόγος, στατιστικολόγος και συγγραφέας, Milton Friedman, αναφέρει στο βιβλίο του "Capitalism and Freedom" που εκδίδεται το 1962, ότι 'υπάρχει μία και μόνο κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, να χρησιμοποιεί τους πόρους της και να συμμετέχει σε δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσει τα κέρδη της, εφ' όσον παραμένει εντός των κανόνων του παιχνιδιού, δηλαδή, με ανοικτό και ελεύθερο ανταγωνισμό χωρίς δόλο ή απάτη.'

³ <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc>

⁴ <http://www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Στην Ελλάδα σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε⁵: «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η οικειοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους».

Ένας άλλος ορισμός που έχει αναπτυχθεί στην Βόρεια Ευρώπη αναφέρει: «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η διαρκής δέσμευση των επιχειρήσεων για ηθική συμπεριφορά και συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο του εργατικού τους δυναμικού και των οικογενειών τους καθώς επίσης και των τοπικών κοινοτήτων και της κοινωνίας γενικότερα»⁶.

2. Ιστορική αναδρομή Ε.Κ.Ε.

Η ΕΚΕ δεν αποτελεί μία νέα ιδέα. Συνδέεται ιστορικά με την ανάπτυξη και εξέλιξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων από την αρχή του εμπορίου τον 16ο αιώνα και της βιομηχανίας τον 19ο αιώνα. Τον 18ο αιώνα, οι επιχειρήσεις άρχισαν να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στους εργαζόμενους προκειμένου να τους καταστήσουν πιο παραγωγικούς. Με τη βιομηχανική επανάσταση τον 19ο αιώνα, οι επιχειρήσεις γίνονται πιο κοινωνικά υπεύθυνες ως προς τους εργαζομένους τους, με πρακτικές όπως η παροχή κατοικίας. Τον 20ο αιώνα, καθιερώθηκαν πλέον νομικά πλαίσια για τη λειτουργία των επιχειρήσεων και αναπτύχθηκε η ιδέα κράτους πρόνοιας.

Ορισμένες εταιρίες με πολύ καλό κοινωνικό προφίλ αναφέρουν ότι αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερες επιδόσεις και να παράγουν περισσότερα κέρδη. Η ανάπτυξη έχει θετικά αποτελέσματα τόσο άμεσα, όπως για παράδειγμα καλύτερη εργασιακή επίδοση, όσο και έμμεσα όπως η δημιουργία μιας καλής φήμης. Έτσι η εταιρική κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία επένδυση -

⁵ <https://www.csrhellas.net/>

⁶ World Business Council for Sustainable Development-WBCSD, 1998, <http://www.wbcsd.org/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

μια στρατηγική επένδυση με μακροχρόνιο και όχι μόνο στόχο- στην κύρια επιχειρηματική στρατηγική της εταιρίας, στα μέσα διαχείρισης και στις δραστηριότητές της, και όχι ως κόστος, όπως είναι και η διαχείριση της ποιότητας.

Οι παράγοντες που οδηγούν τις εταιρίες στην υιοθέτηση πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, συνοψίζονται στους παρακάτω: στις νέες ανησυχίες και προσδοκίες των πολιτών, των καταναλωτών, των δημοσίων αρχών και των επενδυτών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της βιομηχανικής αλλαγής, στα κοινωνικά κριτήρια που επηρεάζουν όλο και περισσότερο τις επενδυτικές αποφάσεις των ατόμων και των φορέων τόσο ως καταναλωτών όσο και ως επενδυτών, στην αυξημένη ανησυχία για τις ζημιές που προκαλεί η οικονομική δραστηριότητα στο περιβάλλον, στη διαφάνεια των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που επήλθε με την επανάσταση στις επικοινωνίες και στις σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφορίας και των τεχνολογιών.⁷

Ο κλάδος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.) εμφανίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα στις ΗΠΑ⁸. Εκείνη την ιστορική περίοδο οι εταιρείες δέχονταν κατηγορίες για το μέγεθος και την επιρροή τους και κρίνονταν ένοχες για αντι-κοινωνικές και αντι-ανταγωνιστικές μονοπωλιακές και ολιγοπωλιακές πρακτικές. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μια νέα αντι-μονοπωλιακή νομοθεσία, ειδικές τραπεζικές ρυθμίσεις και νόμους για τη προστασία του καταναλωτή οι οποίες στόχευαν στην αποδυνάμωση των επιχειρήσεων και την προστασία των καταναλωτών- πολιτών.

Οι θρησκευόμενοι της εποχής υποστήριζαν ότι οι εταιρείες θα αποκτούσαν κοινωνική ευθύνη αν με κάποιο τρόπο συγκεκριμένες θρησκευτικές αρχές μπορούσαν να βρουν έδαφος και να υιοθετηθούν στην στρατηγική τους. Παράλληλα, ήταν λιγοστά τα οξυδερκή διοικητικά στελέχη των εταιρειών που ενθάρρυναν τις εταιρείες τους να αναλάβουν κοινωνική δράση παράλληλα με την αμιγή οικονομική δραστηριότητά τους. Σαν αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, άρχισαν να κάνουν αισθητή την εμφάνισή τους στους επιχειρηματικούς κύκλους αρχές όπως η φιλανθρωπία και η χρηστή διαχείριση, οι οποίες

⁷ Donaldson, T. and Dunfee, T.W. (1999), *Ties That Bind: A Social Contracts Approach to Business Ethics*, Boston: Harvard Business School Press.

⁸ <https://www.ukessays.com/essays/management/a-brief-history-of-corporate-social-responsibility-management-essay.php>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

διαμόρφωσαν την σύγχρονη επιχειρηματική σκέψη για την κοινωνική ευθύνη και αποτέλεσαν τους θεμέλιους λίθους για την οικοδόμηση της ιδέας της εταιρικής αγαθών, και επηρεάζουν σε πολλά σημεία το κοινωνικό σύνολο. Επομένως, επωμίζονται την ευθύνη να χρησιμοποιήσουν τους πόρους με σωστούς τρόπους όχι μόνο για το όφελος των μετόχων, αλλά και το καλό της ευρύτερης κοινωνίας. Έτσι, είναι διαχειριστές ή επιστάτες για την κοινωνία και οφείλουν να ενεργήσουν κοινωνικά υπεύθυνα κατά τη λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Τα πρώτα χρόνια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η επιχειρηματική ηθική δεν αποτελούσε θέμα πρώτιστης σημασίας για τον επιχειρηματικό κόσμο, καθώς εκείνη την εποχή υπήρχε ένα ισχυρό κράτος το οποίο μεριμνούσε για τις ευπαθέστερες κοινωνικές ομάδες⁹. Εξάλλου αυτήν την περίοδο τόσο τα κράτη όσο και οι επιχειρήσεις προσπαθούσαν να ανακάμψουν από τα συντρίμμια δύο πολεμικών αναμετρήσεων. Η δεκαετία του 1960 αποτέλεσε το χρονικό ορόσημο για να αρχίσουν τα στελέχη των επιχειρήσεων να προβληματίζονται για θέματα ηθικής. Την εποχή εκείνη, ο κόσμος συνειδητοποίησε ότι ακόμα και αξιοσέβαστες εταιρείες φέρονταν ανήθικα και ανεύθυνα χάρις στην αρνητική δημοσιότητα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ). Οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονταν το ανθρώπινο δυναμικό τους, παρήγαγαν επικίνδυνα προϊόντα, κατέστρεφαν το φυσικό περιβάλλον, εμπλέκονταν σε απάτες και περιστατικά διαφθοράς στο κυνήγι του χρήματος και της δύναμης. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η ιδέα της Ε.Κ.Ε. καταλαμβάνει σημαντική θέση στον επιχειρηματικό και ακαδημαϊκό κόσμο κυρίως ως αποτέλεσμα της κυριαρχίας της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας και της συνεπακόλουθης υποχώρησης του κράτους πρόνοιας¹⁰. Ήδη από τα πρώτα χρόνια του 21ου αιώνα εκδηλώθηκαν διάφορα εταιρικά σκάνδαλα

⁹ Global Environmental Health in the 21st Century: From Governmental Regulation to Corporate Social Responsibility: Workshop Summary. Washington (DC): National Academies Press (US)

¹⁰ Η Novethic (Centre de Ressources sur la Responsabilité Sociale de l' Entreprise et l' Investissement Socialement Responsable) στη Γαλλία, πρεσβεύει ότι: «Η ιδέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έχει σχέση με τον τρόπο που μια εταιρεία εφαρμόζει την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: τον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον περιβαλλοντικό. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη υποδηλώνει ότι μια εταιρεία ασχολείται σοβαρά όχι μόνον με την αποδοτικότητα και την ανάπτυξή της, αλλά και τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπό της. Πρέπει επίσης να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στους εκφραζόμενους προβληματισμούς των ενδιαφερομένων μερών της : εργαζομένων, μετόχων, πελατών, προμηθευτών και της κοινωνίας γενικότερα». Η Novethic παρέχει πιστοποίηση προς τις επιχειρήσεις καθώς και το πλαίσιο για τις πραγματοποιούμενες δράσεις εντός του πλαισίου της Socially Responsible Investment (Socially Responsible Investment- SRI: Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση)

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

οικονομικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα (Enron¹¹, Φουκουσίμα¹²) με συνέπεια να αυξηθεί σημαντικά το ενδιαφέρον για την ιδέα της Ε.Κ.Ε.. Τα σκάνδαλα αυτά διάβρωσαν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και κατέδειξαν την αλλαγή των ανθρώπινων αξιών με την μετακίνηση αυτών προς τον μετα-υλισμό στις προηγμένες βιομηχανικά κοινωνίες. Ενώ η προγενέστερη βιομηχανική κοινωνία εστίαζε στην οικονομική ανάπτυξη, η μεταβιομηχανική κοινωνία ασχολείται και με θέματα κοινωνικά, περιβάλλοντος και πολιτισμού. Τα άτομα στη μετα-βιομηχανική κοινωνία έχοντας εξασφαλίσει τις βασικές υλικές τους ανάγκες ενδιαφέρονται για μετα-υλιστικές αξίες. Οι αξίες αυτού του τύπου δεν σχετίζονται με υλικές ανάγκες αλλά με ανάγκες συναισθηματικής φύσεως, προσωπικής αναγνώρισης, αυτοεκτίμησης, αυτοέκφρασης, εμπιστοσύνης στην ομάδα, και ποιότητας ζωής. Πλέον, μεγάλο ποσοστό των καταναλωτών δεν περιμένει μονάχα καλή ποιότητα των διατιθέμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά να λαμβάνονται υπόψη και ηθικά θέματα όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα ή ο σεβασμός του περιβάλλοντος οδηγώντας έτσι τις επιχειρήσεις να ενσωματώνουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη στις στρατηγικές τους. Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου λίγες είναι οι πράξεις των τότε μεγάλων επιχειρήσεων, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν από κοινωνική υπευθυνότητα. Ωστόσο, μεμονωμένες πράξεις ιδιωτών που ανήκουν στο χώρο των επιχειρήσεων, δίνουν έμφαση στη φιλανθρωπία καθώς παρέχουν μέρος του προσωπικού τους πλούτου στο κοινωνικό σύνολο. Πώς όμως ξεκίνησε η ιδέα της κοινωνικής υπευθυνότητας;

¹¹ <http://www.economist.com/node/940091> Στις αρχές του 2001, η επιχείρηση Enron, η μεγαλύτερη εταιρεία εκμετάλλευσης ενέργειας στον κόσμο έδειχνε ασταμάτητη. Η δεκαετής προσπάθειά της να πείσει τους νομοθέτες να αποδεσμεύσουν την αγορά ενέργειας εστέφθη με επιτυχία, ανοίγοντάς της το δρόμο από την Καλιφόρνια στη Νέα Υόρκη. Οι δεσμοί της με την κυβέρνηση Bush της εξασφάλιζαν ευήκοα ώτα στην Ουάσιγκτον. Οι πωλήσεις της, τα κέρδη της και οι μετοχές της εκτοξεύονταν στην κορυφή. Η πτώση της Enron έπαιξε ρόλο και στη δημιουργία της νομοθετικής πράξης Sarbanes Oxly Act (SOX) στις 30 Ιουλίου του 2002. Θεωρείται μία από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις στους ομοσπονδιακούς νόμους χρεογράφων από τη New Deal του FDR το 1930. Άλλες χώρες επίσης υιοθέτησαν νομοθετικές ρυθμίσεις εταιρικής διακυβέρνησης. Αυτός ο νόμος προβλέπει αυστηρότερες κυρώσεις για απάτη και μεταξύ άλλων απαιτεί οι δημόσιες επιχειρήσεις να αποφεύγουν να δίνουν δάνεια στη διοίκηση, να αποκαλύπτουν πιο λεπτομερείς πληροφορίες στο κοινό, να διατηρούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τους εξωτερικούς ελεγκτές τους αλλά και να κοινοποιούν και να υφίστανται έλεγχο στις εσωτερικές ελεγκτικές διαδικασίες των οικονομικών τους, κάτι που συζητήθηκε έντονα. Παρά ταύτα, συγκεκριμένα εφόδια στη νομοθεσία εξετάζονται στο Κογκρέσο.

¹² <http://csr.unige.ch/wp-content/uploads/2013/10/CSRandExtremeEvents-SonjaSutter.pdf>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Μέσα από την ιστορική διαδρομή που προηγήθηκε γίνεται αντιληπτό ότι οι δύο σημαντικές θεωρίες που αποτέλεσαν τα θεμέλια για την έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι η αρχή της φιλανθρωπίας (the principle of charity) και η αρχή της διαχείρισης (the stewardship principle), βάση της οποίας η επιχείρηση λειτουργεί ως «steward» δηλαδή ως σωστός διαχειριστής των κοινωνικών αναγκών και των επιχειρησιακών λειτουργιών σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο¹³.

Ο ΟΟΣΑ αναγνωρίζει επίσημα την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις Γενικές Αρχές για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις¹⁴, έκανε σαφείς αναφορές στην εθελοντικά υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά. Με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν, το 2000, ο ρόλος του εταιρικού πολίτη αναβαθμίζεται με στόχο την ενεργό συμμετοχή της επιχείρησης στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που εγείρει η εξάπλωση της παγκοσμιοποίησης. Η διαφθορά, η προστασία του περιβάλλοντος, οι εργασιακές ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτέλεσαν το θέμα για τις δέκα αρχές που θα έπρεπε να υιοθετήσουν και να ενσωματώσουν στις στρατηγικές τους επιχειρήσεις. Η Σύνοδος της Λισαβόνας, τον Μάρτιο του 2000¹⁵, συμπεριέλαβε επισήμως την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στη διακήρυξη για τους στόχους της Ευρώπης 2010¹⁶.

Με τη σειρά της η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Πράσινη Βίβλο¹⁷, το 2001, έδωσε και τον πλέον αναγνωρίσιμο και αποδεκτό ορισμό για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη — έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και

13 Frederick, Davis και Post, 1988, *Business and Society: Corporate Strategy, Public Policy, Ethics*, McGraw-Hill Education

14 <http://www.oecd.org/corporate/mne/1922428.pdf>

15 <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/1001.html>

16 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0023+0+DOC+XML+V0//EL> Εισηγητής: Richard Howitt, Επιτροπή Απασχόλησης και κοινωνικών υποθέσεων, 29.01.2013 «σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: αξιόπιστη προώθηση των συμφερόντων της κοινωνίας και οδηγός προς μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη (2012/2097(INI))

17 <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com%282001%29366.el.pdf>, Πράσινο Βιβλίο, ' Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη', Βρυξέλλες, 18.07.2017, (COM 2001)366

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ένα χρόνο μετά, τον Ιούλιο του 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε την ανακοίνωση Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ το φόρουμ διαλόγου και προώθησης των πρακτικών και των εργαλείων εφαρμογής Ε.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε πραγματικότητα. Τον Μάρτιο του 2006, η ανακοίνωση με τίτλο *Implementing the partnership for Growth and Jobs: Making Europe a pole of excellence on Corporate Social Responsibility* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁸ έχει ως παράρτημα μια πρόσκληση για εθελοντική υιοθέτηση της Ε.Κ.Ε. από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ.

Έτσι, οι επιχειρηματικοί όροι κέρδος, επιχειρηματίας, ρίσκο, επένδυση κεφαλαίων, εκμετάλλευση πόρων επιστρατευμένοι όλοι για την επίτευξη κέρδους ως επιβράβευση και ανταμοιβή του μετόχου που αναλάμβανε το ρίσκο μιας επένδυσης αναγκάστηκαν να μοιραστούν το ενδιαφέρον των στελεχών της επιχείρησης με νεόκοπους όρους, όπως κοινωνία, περιβάλλον, εργαζόμενος, επιχειρηματική ηθική, δεοντολογία, κοινωνική ευθύνη. Οι μέτοχοι μοιράστηκαν την εξουσία τους στην επιχείρηση με την κοινωνία που εμφανίζεται με τη μορφή των ενδιαφερομένων μερών. Τα οικονομικά κριτήρια δεν είναι τα μόνα για την επιλογή ενός προϊόντος, η υπεύθυνη κοινωνική συμπεριφορά είναι εξίσου σημαντικός λόγος επιλογής μιας επιχείρησης. Η ανάληψη ρίσκου εξακολουθεί να ανταμείβεται, αλλά η απαίτηση επιστροφής μέρους των κερδών στην κοινωνία με διάφορες μορφές είναι πλέον αδήριτη απαίτηση. Έχουμε δηλαδή νέο επιχειρηματικό μοντέλο, αυτό που είναι ικανό να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες που αναπτύσσει το νέο κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό πλαίσιο που διαμορφώνεται στα περισσότερα κράτη του πλανήτη. Η τεχνολογία και οι επιστήμες ενισχύουν την ταχύτητα και την αξιοπιστία της ενημέρωσης και ο καταναλωτής νιώθει πιο ισχυρός στις επιλογές τους. Οι επιχειρήσεις ελέγχονται ηθικά και κοινωνικά από μη κυβερνητικές οργανώσεις,

¹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0136&from=EN>, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΕΥΡΩΠΗ ΠΟΛΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ, Βρυξέλλες, 22.03.2006, COM (2006), 136

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

κινήματα αντίθετα με την παγκοσμιοποίηση, καταναλωτές που τιμωρούν την έλλειψη διαφάνειας και εταιρικής διακυβέρνησης. Οι δημόσιες σχέσεις δεν ωφελεί να κάνουν γνωστές τις φιλανθρωπίες ή τις χορηγίες, η κοινωνική ευθύνη είναι πλέον το ζητούμενο. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι, επομένως, ένα συστατικό της επιχειρηματικής στρατηγικής και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του συστήματος διοίκησης μίας εταιρείας.

3.1 Οι τρεις άξονες της Ε.Κ.Ε.

Ανάλυση περιεχομένου και δομικών στοιχείων Ε.Κ.Ε.

3.1.1 Οικονομία

Η οικονομική διάσταση στα πλαίσια της Ε.Κ.Ε. ορίζεται ως το οικονομικό όφελος, που έχει η επιχείρηση στο οικονομικό περιβάλλον, όπου δραστηριοποιείται και εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό κέρδος. Η εγκατάσταση κι η λειτουργία μιας επιχείρησης σε μια κοινότητα δημιουργεί θέσεις εργασίας, συνεργασίες με τοπικούς επαγγελματίες, φέρνει έσοδα από φόρους στα δημόσια ταμεία, συμβάλλοντας έτσι στην ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου. Το σύνολο της λειτουργίας, όμως, της εταιρείας πρέπει να έχει διαφάνεια στο σύστημα συναλλαγών της κι ορθές συναλλακτικές πρακτικές. Η τήρηση νόμων, κανόνων, κωδίκων δεοντολογίας θεωρείται θεμελιώδους σημασίας για την σωστή εταιρική διακυβέρνηση, ενώ η ενσωμάτωση προτύπων διαχείρισης κι η προώθηση κοινωνικά υπεύθυνα επενδύσεων προσδίδουν στην επιχείρηση υπεροχή και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες εταιρείες¹⁹.

Η αντιμετώπιση των καταναλωτών από μέρους της επιχείρησης είναι ένα ακόμη μείζον ζήτημα. Αυτή η συμπεριφορά θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από υπευθυνότητα και ειλικρίνεια. Τα προϊόντα που προσφέρει θα πρέπει να τηρούν τους κανόνες ποιοτικού ελέγχου και ασφάλειας, να τιμολογούνται ορθά κι όσον αφορά τις διαφημιστικές καμπάνιες αυτές να διαπνέονται από εντιμότητα και να γίνεται λελογισμένα η χρήση τους.

¹⁹ Werther, W.B. & Chandler, D.B. (2006). Strategic Corporate Social Responsibility – Stakeholders in a Global Society. California: Sage Publications.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Μία επιχείρηση προκειμένου να έχει βιώσιμη επιτυχία και αξία για τους μετόχους, υιοθετεί υπεύθυνη συμπεριφορά, που προωθεί την οικονομική ανάπτυξη, αυξάνει την ανταγωνιστικότητα και ταυτόχρονα συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και προωθεί την κοινωνική ευαισθησία²⁰. Πραγματοποιεί τέτοιες ενέργειες που δεν αποβλέπουν μόνο σε μεγιστοποίηση βραχυχρόνιου κέρδους και άμεσης απόδοσης αλλά στο συνδυασμό οικονομικών δραστηριοτήτων με υπευθυνότητα σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα.

Παραδείγματα χαρακτηριστικά είναι η υποστήριξη της τοπικής ανάπτυξης με τη συμμετοχή σε τοπικές συμπράξεις απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης, η χρηματοδότηση αθλητικών και πολιτιστικών τοπικών εκδηλώσεων, η χρηματοδότηση έργων υποδομής, η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς και η λειτουργία με πλήρη διαφάνεια, η συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις- εταίρους για μείωση του κόστους και αύξηση της ποιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών²¹. Επίσης, η επένδυση κεφαλαίων σε εταιρείες με πολιτικές υπεύθυνες κοινωνικά και περιβαλλοντικά καθώς και η λήψη μέτρων αντιμετώπισης της διαφθοράς και της δωροδοκίας αποτελούν μεγάλης σημασίας δράσεις για την εταιρική εικόνα και φήμη²².

3.1.2 Κοινωνία

Κάθε επιχείρηση δεν είναι απλά ένα τμήμα, μία συνιστώσα του οικονομικού συστήματος αλλά αποτελεί στοιχείο του κοινωνικού συνόλου. Η κοινωνική διάσταση αφορά τόσο τις πολιτικές που εφαρμόζονται στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Στο εσωτερικό περιβάλλον, ο ανθρώπινος παράγοντας πλέον αποκτά ιδιαίτερη αξία. Στο πλαίσιο αυτό μία επιχείρηση επιδιώκει να εξασφαλίζει σύγχρονο, ασφαλές και υγιές

²⁰ Reid, D., (1999). Sustainable Development: An Introductory Guide. London: Earthscan Publications.

²¹ Wheeler, D. & Sillanpää, M. (1997) The Stakeholder Corporation: a Blueprint for Maximizing Stakeholder Value. London: Pitman Publishing

²² Lantos, G. (2001). "The Boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility", Journal of Consumer Marketing, vol. 18

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

περιβάλλον εργασίας, να βελτιώνει τις σχέσεις επικοινωνίας διοίκησης – εργαζομένων, να παρέχει αρμοδιότητες και εξουσία στους εργαζομένους, να ενθαρρύνει την επαγγελματική τους κατάρτιση έτσι ώστε το εργασιακό κλίμα να βελτιώνεται και να αυξάνεται η παραγωγικότητα των εργαζομένων ²³. Δράσεις, που αναφέρονται στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης είναι η εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών στους χώρους εργασίας με ιδιαίτερη προσοχή σε θέματα υγιεινής κι ασφάλειας. Επιπλέον, από τις κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις δίνονται κίνητρα ενίσχυσης της παραγωγικότητας, ενθαρρύνεται η δια βίου επαγγελματική κατάρτιση κι εκπαίδευση, παρέχονται ευκαιρίες εξισορρόπησης μεταξύ εργασίας και οικογένειας. Επίσης, εξίσου σημαντική είναι η παράμετρος της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, που επιτυγχάνεται με τη δίκαιη αμοιβή και μεταχείριση χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις (π.χ. φυλετικές, κοινωνικές, ΑμΕΑ). Σε περιπτώσεις κερδοφορίας πολλές επιχειρήσεις παρέχουν μερίδιο από τα κέρδη στους εργαζομένους, ανταμείβοντάς τους για τις προσπάθειές τους και κάνοντάς τους κοινωνούς στο μετοχικό κεφάλαιο. Ακόμη όμως και σε κρίσιμες οικονομικά περιόδους, θα πρέπει από την πλευρά της επιχείρησης να εκπονείται τέτοιος σχεδιασμός, ώστε να μειώνονται στο ελάχιστο οι απολύσεις²⁴. Επιπλέον, η επιχείρηση θα πρέπει να έχει ανοικτό διάλογο επικοινωνίας με τους εκπροσώπους των εργαζομένων, ώστε να λαμβάνουν γνώση και να συμμετέχουν στις αλλαγές, στις πολιτικές και στα σχέδια της διοίκησης. Αυτονόητο είναι ότι δεν τίθεται θέμα παιδικής ή καταναγκαστικής εργασίας ή καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την παραγωγική διαδικασία σε επιχειρήσεις, που υιοθετούν τις βασικές αρχές της Ε.Κ.Ε.

Στο εξωτερικό περιβάλλον, οι επιχειρήσεις μπορούν να εφαρμόσουν πολιτικές με στόχο την αύξηση της απασχόλησης της τοπικής κοινωνίας, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την οικονομική ενίσχυση μέσα από επιχορηγήσεις και φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Αναφορικά με την ευρύτερη κοινωνική πολιτική, οι εταιρείες συνήθως δραστηριοποιούνται με χορηγίες πολιτιστικών, αθλητικών κι άλλων δράσεων, με στήριξη σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.), συνεργασία με τοπικούς ή κρατικούς φορείς για

²³ Humes, W.M. (2008). The Discourse of Global Citizenship. In Peters, M. – Blee, H. – A. Britton, Global Citizenship Education: Philosophy, Theory and Pedagogy. Rotterdam: Sense Publishers

²⁴ Friedman, M. 1972, 'The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits', The New York Times Magazine

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης ανέργων, με επιχορηγήσεις και φιλανθρωπικές προσπάθειες²⁵. Επιπλέον, το γεγονός ότι απασχολούν εργατικό δυναμικό από την τοπική κοινωνία και συνεργάζονται με άλλες τοπικές επιχειρήσεις, συμβάλλει στη μείωση της ανεργίας, στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου και συνεπώς στη διαμόρφωση και διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

3.1.3 Περιβάλλον

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι ο τομέας, που απασχολεί κατά μεγάλο ποσοστό τις επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις είναι αυτές, που αντλούν πόρους από το περιβάλλον για την παραγωγή των προϊόντων τους, εκπέμπουν ρύπους και απόβλητα και καταναλώνουν ενέργεια σε μεγάλες ποσότητες. Επομένως, βαρύνονται με την ευθύνη όχι απλώς να τηρούν τη σχετική νομοθεσία και τους κανονισμούς, αλλά θα πρέπει να λαμβάνουν επιπλέον μέτρα για τη διαχείριση του περιβαλλοντικού κεφαλαίου και των φυσικών πόρων²⁶. Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, της εκπομπής ρύπων, η κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων και των αποβλήτων μέσω της χρήσης τεχνολογικών συστημάτων φιλικών προς το περιβάλλον είναι απαραίτητα στοιχεία στην περιβαλλοντική πολιτική μιας επιχείρησης. Μέσω του θεσμού της Ε.Κ.Ε. δίνεται η δυνατότητα για εφαρμογή πιστοποιημένων συστημάτων διαχείρισης στον τομέα του περιβάλλοντος (π.χ. πρότυπα ISO και EMAS²⁷), προγράμματα τα οποία ακολουθούν τις Κοινοτικές Οδηγίες.

25 Freeman, E. (1984) Strategic Management: A Stakeholder Approach, Pitman Publishing: Boston.

26 Μαρία Βαξεβανίδου, 2011, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Εκδόσεις: Σταμούλης

27 <https://www.csrhellas.net/network/standard/standards-iso26000/>. Το ISO 26000 αναπτύχθηκε με σκοπό την αποσαφήνιση της έννοιας της ΕΚΕ και την υποστήριξη των επιχειρήσεων στο να εφαρμόσουν τις αρχές της, σε αποτελεσματικές πρωτοβουλίες, καθώς και στην προβολή βέλτιστων πρακτικών. Απευθύνεται σε όλους τους τύπους επιχειρήσεων, ανεξαρτήτως κλάδου δραστηριότητας, μεγέθους ή τοποθεσίας

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Επιπλέον, οι τράπεζες χρηματοδοτούν επιχειρήσεις, οι οποίες προβαίνουν σε επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, επενδύσεις οι οποίες μακροπρόθεσμα φέρνουν κέρδη για την εταιρεία, γιατί οδηγούν σε αυξημένη ανταγωνιστικότητα και αποδοτικότητα, κι όφελος για το περιβάλλον, καθώς ελαττώνουν τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως κι η ένταξη στη διαδικασία της ανακύκλωσης θεωρούνται πλέον επιβεβλημένα μέτρα, τα οποία απαραίτητως πρέπει να λαμβάνει μια επιχείρηση. Σε γενικές γραμμές οι εταιρείες σε συνεργασία με τα επιμελητήρια και τους αρμόδιους φορείς οφείλουν να οργανώνουν εκστρατείες για την ενθάρρυνση παραγωγής προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα και να ενημερώνουν τους καταναλωτές, ώστε να αναπτύξουν συνειδητά οικολογικές καταναλωτικές συνήθειες.

Η περιβαλλοντική διάσταση της Ε.Κ.Ε. περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων, την προώθηση ενεργειών για την αποτελεσματική διαχείριση του περιβαλλοντικού κεφαλαίου και των φυσικών πόρων . Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να περιλαμβάνει τη μείωση εκπομπής ρύπων, την διαχείριση αποβλήτων, την χρήση συστημάτων τεχνολογίας φιλικών προς το περιβάλλον, την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ανάληψη πρωτοβουλιών για την επίτευξη προστασίας τους περιβάλλοντος κ.ά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί διάφορες ενέργειες για την υλοποίηση Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων (Ο.Π.Π.)²⁸ καθώς αποτελεί σοβαρή προτεραιότητά της η βιώσιμη ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών και οικονομιών. Η Ο.Π.Π. αναπτύχθηκε λόγω της διαπίστωσης ότι όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλα τα στάδια παραγωγής και διάθεσής τους.

Η Ο.Π.Π αποβλέπει σε μείωση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου των προϊόντων, που σημαίνει αντιμετώπιση διαφόρων περιβαλλοντικών θεμάτων (τοξικά απόβλητα, αλόγιστη σπατάλη πόρων και χρήση ενέργειας) αλλά και προώθηση της καινοτομίας για τις επιχειρήσεις με φιλικότερα προς το περιβάλλον προϊόντα.

²⁸ Πράσινη Βίβλος της 7ης Φεβρουαρίου 2001 σχετικά με την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων (υπεβλήθη από την Επιτροπή) COM(2001) 68. Πρόταση στρατηγικής για την ενίσχυση και τον επαναπροσδιορισμό των περιβαλλοντικών πολιτικών των σχετικών με τα προϊόντα, με στόχο την προαγωγή της ανάπτυξης μιας αγοράς που ευνοεί την εμπορία οικολογικότερων προϊόντων, και προώθηση δημόσιου διαλόγου για το θέμα αυτό

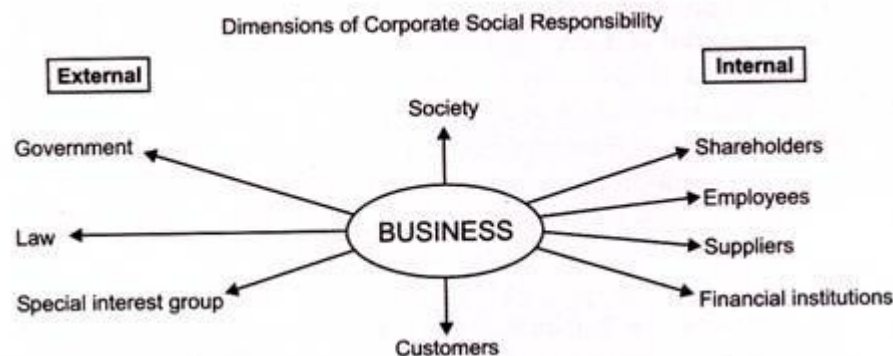
Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκύπτουν από όλες τις παραγωγικές φάσεις έως και τη τελική διάθεση και κατανάλωση του προϊόντος. Μία ολοκληρωμένη προσέγγιση που προσανατολίζεται στο συνδυασμό επιχειρηματικών και περιβαλλοντικών εργαλείων, όπως απαγορεύσεις συγκεκριμένων ουσιών, προγράμματα οικολογικών σημάτων και οικονομικά όργανα. Μία συμπληρωματική στρατηγική για περιβαλλοντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τη χρήση των προϊόντων σε περιοχές που δεν έχουν την απαιτούμενη προσοχή λόγω κενών της πολιτικής των επιχειρήσεων αλλά και της Πολιτείας.

Στα πλαίσια της Ο.Π.Π. έχουν αναπτυχθεί τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Σ.Π.Δ.) και ο Οικολογικός Σχεδιασμός²⁹. Οι επιχειρήσεις εφαρμόζοντας τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, ακολουθούν συγκεκριμένες οδηγίες σε όλες τις φάσεις της εφοδιαστικής και παραγωγικής διαδικασίας, τις πιστοποιούν και αποδεικνύουν ότι διαθέτουν περιβαλλοντική συνείδηση σε όλες τις φάσεις κύκλου ζωής των προϊόντων και των υπηρεσιών. Ο Οικολογικός Σχεδιασμός αφορά στην ενσωμάτωση χαρακτηριστικών στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών έτσι ώστε να επιτυγχάνεται καλύτερη περιβαλλοντική απόδοση, βελτιωμένη ποιότητα, καινοτομία και μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, καθώς αναλύεται όλος ο κύκλος ζωής του προϊόντος.

4. Οι Διαστάσεις της Ε.Κ.Ε

Εικόνα No 1: Εσωτερική & Εξωτερική Διάσταση Ε.Κ.Ε

Πηγή: <http://ibimapublishing.com/articles/JAARP/2016/476550/>

²⁹ www.ihobe.net Βασική Περιφερειακή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΙΗΟΒΕ), www.gencat.net/mediamb/eng/aqai.htm Περιβαλλοντική Ποιότητα σε Εταιρείες και Προϊόντα

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Οι παράγοντες, λοιπόν, που ευνοούν τη λειτουργία ενός οργανισμού με βάση τις αρχές της κοινωνικής ευθύνης, είναι πολλοί και μπορεί να είναι εσωτερικοί ή εξωτερικοί, ανάλογα με το αν αφορούν στη διοίκηση του οργανισμού ή στο λειτουργικό περιβάλλον του. Οι κοινωνικές δράσεις του οργανισμού μπορεί να είναι ποικίλες, ή να περιορίζονται σε έναν τομέα, με τον οποίο ο οργανισμός συνήθως ταυτίζεται. Οι εταιρείες ήδη από το 1968 άρχισαν να εστιάζουν σε συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η αστική παρακαμή, οι φυλετικές διακρίσεις και περιβαλλοντικά ζητήματα³⁰. Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη και τους τρεις άξονες της Ε.Κ.Ε. οι δράσεις κοινωνικής ευθύνης να αφορούν στο εσωτερικό του οργανισμού ή στο εξωτερικό περιβάλλον.

Η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων διακρίνεται σε «εσωτερική» και «εξωτερική» ανάλογα με τα ωφελούμενα μέρη μιας δράσης εταιρικού χαρακτήρα³¹. Η διοίκηση καλείται να διεισδύσει στον πυρήνα της εταιρείας και να εντοπίσει τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που καθορίζουν αφενός την επιχειρηματική βιωσιμότητα και αφετέρου την αειφόρο ανάπτυξη υιοθετώντας πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Για διαφορετικές χώρες, περιφέρειες, κλάδους και κατηγορία οργανισμών, η υπεύθυνη επιχειρηματική πρακτική περιλαμβάνει διαφορετικά αντικείμενα συζήτησης και σημαντικά διαφορετικές προτεραιότητες. Ωστόσο, η βασική προσέγγιση της Ε.Κ.Ε. περιλαμβάνει οργανισμούς που υιοθετούν μια επίσημη, δομημένη προσέγγιση στην αποτίμηση της κοινωνικής και περιβαλλοντολογικής επίδρασης τους, κάνοντας βήματα για την βελτίωση της και δημοσιεύοντας την όλη διαδικασία και τα αποτελέσματά της. Η υπεύθυνη εταιρική πρακτική εκτείνεται σε τέσσερα βασικά πεδία : Εργασιακός χώρος, Πεδίο αγοράς, Κοινότητα, Περιβάλλον.

4.1 Εσωτερική Διάσταση

30 Gabriel Eweje, (2014, Communicating Corporate Social Responsibility: Perspectives and Practice, Emerald Group Publishing

31 , Imran Hameed, Zahid Riaz, Ghulam A. Arain, and Omer Farooq, 2016, How Do Internal and External CSR Affect Employees' Organizational Identification? A Perspective from the Group Engagement Model, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4884747/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Σε μια επιχείρηση οι κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές αφορούν κυρίως τους υπαλλήλους και συνδέονται με θέματα όπως η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, η υγεία και η ασφάλεια καθώς και η διαχείριση της αλλαγής ενώ οι περιβαλλοντικές υπεύθυνες πρακτικές σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή. Ανοίγουν το δρόμο για την διαχείριση της αλλαγής και τον συνδυασμό της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα³².

Η εσωτερική διάσταση της Ε.Κ.Ε. αναφέρεται στην αντιμετώπιση της επιχείρησης απέναντι στο προσωπικό της και αφορά συνήθως στη διαχείριση ανθρωπίνων πόρων (human resources management). Αυτό γίνεται για δύο λόγους: πρώτον, γιατί η ικανοποίηση των εργαζομένων, και συνεπώς η παραμονή τους στον ίδιο εργασιακό χώρο, συνδέεται στενά με τη διατήρηση των πελατείας και άρα με την κερδοφορία. Δεύτερον, γιατί οι εργαζόμενοι λειτουργούν ως ένα «παράθυρο της επιχείρησης προς τον κόσμο» . Περιλαμβάνει δράσεις υποστηρικτικές για τον εργαζόμενο και την οικογένειά του, όπως την μέθοδο της προσέγγισής του για σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ επιχείρησης και εργαζομένου. Επιπρόσθετα, καθώς μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των επιχειρήσεων σήμερα είναι η προσέλκυση και διατήρηση άρτια εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού, έμφαση δίνεται σε διαδικασίες δια βίου μάθησης, στην επίτευξη ισότητας ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, στην εξισορρόπηση εργασιακού και προσωπικού χρόνου, στις ευκαιρίες συμμετοχής στα εταιρικά μετοχικά κέρδη, στην εξασφάλιση υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας³³. Παράλληλα, στο εσωτερικό ενός οργανισμού δίνεται συχνά προσοχή, ώστε οι απολαβές των ανώτερων υπαλλήλων να μην είναι υπερβολικές και μάλιστα δυσανάλογα υψηλότερες σε σχέση με τους λοιπούς εργαζόμενους. Το αντίθετο σημαίνει πλήρη αναντιστοιχία προς το πνεύμα της Ε.Κ.Ε., καθώς η εταιρεία δίνει την εικόνα πως δεν κατανοεί και δε συμμερίζεται τις ανησυχίες και τις ανάγκες της κοινωνίας .

4.2 Η Εξωτερική Διάσταση

32 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2001)366 <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2001/EL/1-2001-366-EL-F1-1.Pdf>,

³³ Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 200 <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2001/EL/1-2001-366-EL-F1-1.Pdf>,

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη επεκτείνεται πέρα από την εταιρεία στην τοπική κοινότητα και αφορά ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερόμενων μερών οι οποίοι είναι όχι μόνο εργαζόμενοι και οι μέτοχοι αλλά και οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ) που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον³⁴. Η εξωτερική διάσταση της Ε.Κ.Ε. συνεπάγεται δράσεις που αφορούν σε πεδία και χωρίς οργανική σχέση με την επιχείρηση. Οι δράσεις αυτές βασίζονται στο ότι ο τρόπος λειτουργίας του οργανισμού δεν έχει επίπτωση μόνο πάνω στους εργαζόμενους, αλλά και σε μια σειρά άλλων ομάδων, όπως στους εταίρους του οργανισμού, τους προμηθευτές, τους καταναλωτές – πελάτες, τις δημόσιες αρχές, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που αντιπροσωπεύουν τις τοπικές κοινότητες, όπως επίσης και πάνω στο περιβάλλον. Η πιο συνήθης και ευρύτερα διαδεδομένη κοινωνική πρακτική των οργανισμών είναι η εξωτερίκευση περιβαλλοντικών ανησυχιών και η ανάμειξή τους σε δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας. Το γεγονός αυτό δεν είναι άσχετο της έμφασης που δίνεται τα τελευταία χρόνια πάνω στην έννοια της βιωσιμότητας³⁵. Άλλες δράσεις που λαμβάνουν χώρα, προκειμένου να προασπίσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της φτώχειας, να προάγουν την άρση των κοινωνικών διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής της Ε.Κ.Ε. στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Ακόμη, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πρωτοβουλίες υπέρ της καταπολέμησης της πείνας στον Τρίτο Κόσμο και γενικότερα για τη μείωση του χάσματος μεταξύ Βορρά και Νότου. Η αναβάθμιση παρηκμασμένων αστικών περιοχών ανήκει στις προτεραιότητες πολλών επιχειρήσεων, καθώς άπτεται των άμεσων οικονομικών τους συμφερόντων το να λειτουργούν σε περιβάλλον που ευνοεί τις οικονομικές δραστηριότητες. Τέλος, η διαφάνεια αποτελεί στόχο πολλών οργανισμών, δεδομένων μάλιστα, των τεχνολογικών εξελίξεων που δημιουργούν διόδους άμεσης επικοινωνίας και μηχανισμούς καλύτερου χειρισμού των κρίσεων που ενδέχεται να

34 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2001)366,
<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com%282001%29366en.pdf>

35 Raffaele Baldassarre, Σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: λογοδοσία, διαφάνεια και υπευθυνότητα στην επιχειρηματική συμπεριφορά και βιώσιμη ανάπτυξη (2012/2098(INI)), 2012/2098(INI), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0017+0+DOC+XML+V0//EL>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

συμβούν³⁶. Οι εταιρείες που ενδιαφέρονται για την Ε.Κ.Ε. έχουν αναπτύξει καταλόγους με ζητήματα που λαμβάνουν υπόψη κατά την αξιολόγησή των σχετικών πολιτικών. Για παράδειγμα, μπορεί η εταιρεία να εξετάζει τις φιλανθρωπικές δωρεές, τις σχέσεις με τους ιθαγενείς, τις απολαβές των διευθυντικών στελεχών, την απασχόληση των γυναικών, των μειονοτήτων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τα προγράμματα ευνοϊκής συνταξιοδότησης, τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, τη χρήση ανακυκλώσιμων υλικών και εναλλακτικών μορφών ενέργειας .

5. Θεωρίες Ε.Κ.Ε.

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών, γνωστή με τον αγγλικό όρο stakeholders και shareholders³⁷, εμφανίστηκε το 1980 και αποτελεί μέχρι και σήμερα την κυριότερη θεωρία πάνω στην οποία στηρίζεται η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Οι stakeholders είναι οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία μιας επιχείρησης χωρίς όμως να αποτελούν οι ίδιοι συστατικά μέλη της, όμως λόγω της εμπλοκής τους στη δεδομένη επιχειρηματική δραστηριότητα, τα συμφέροντά τους διακυβεύονται (stake) ή τα δικαιώματά τους αναμειγνύονται ή τελικά συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα. Οι shareholders είναι οι μέτοχοι/ιδιοκτήτες, οι οποίοι κρατούν τους τίτλους ιδιοκτησίας (share-μετοχή)³⁸.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν το άμεσο και έμμεσο περιβάλλον, το οποίο αλληλεπιδρά με την επιχείρηση. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι σε μία επιχείρηση είναι οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι δανειστές-πιστωτές και οι έμμεσα ενδιαφερόμενοι είναι το κράτος, η τοπική κοινωνία, στην οποία δραστηριοποιείται μία επιχείρηση, και οι ομάδες πίεσης, όπως για παράδειγμα οι ακτιβιστές. Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών βοηθάει την επιχείρηση να λάβει υπόψη της όλα τα

³⁶ Frederick W. 2006, Corporation be good: the story of corporate social responsibility, Dog Ear Publishing, Indianapolis.

³⁷ Carroll, A. 1991, 'The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Towards the Moral Management of Organizational Stakeholders' Business Horizons, July – August,

³⁸ Clarkson Center for Business Ethics, Value Based Management.net, Clarkson Principles for Stakeholder Management, 1998

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ενδιαφερόμενα μέρη και να εμπλακεί σε μία ουσιώδη διαδικασία διαλόγου πριν καθορίσει το πρόγραμμα δράσης της όσον αφορά την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Οι επιχειρήσεις είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας και τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν βασικούς παράγοντες της οικονομίας.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης μπορούν να χωριστούν σε 3 κατηγορίες³⁹:

- Οργανωτικοί (εσωτερικοί ως προς την εταιρεία): εργαζόμενους, διοικητικά στελέχη, συλλόγους, μετόχους
- Οικονομικοί (εξωτερικοί ως προς την εταιρεία): πελάτες, πιστωτές, διανομείς, προμηθευτές
- Κοινωνικοί (εξωτερικοί ως προς την εταιρεία): κοινότητες, κυβέρνηση, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, περιβάλλον.

Εικόνα No.2 : Ενδιαφερόμενα Μέρη

Πηγή: <https://www.stakeholdermap.com/stakeholder-model.html>

³⁹ Freeman, E. (1984) Strategic Management: A Stakeholder Approach, Pitman Publishing: Boston.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

5.1. Η Θεωρία των Ενδιαφερομένων Μερών (Stakeholders)

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών έχει αναπτυχθεί σταδιακά από το 1970 έως τις μέρες μας. Ως ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) νοούνται τα μέρη που αποτελούν το άμεσο και έμμεσο περιβάλλον της επιχείρησης και τα οποία επηρεάζονται ή έχουν ενδιαφέρον όσον αφορά τις δραστηριότητές της. Έτσι, ως άμεσα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης θεωρούνται οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι δανειστές-πιστωτές (τράπεζες), πελάτες κ.λπ. Ως έμμεσα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούνται το Κράτος, οι τοπικές κοινωνίες στις οποίες δραστηριοποιείται μια επιχείρηση, οι ομάδες πίεσης (pressure groups)⁴⁰, στις οποίες περιλαμβάνονται ομάδες προστασίας περιβάλλοντος, ακτιβιστές, τοπικοί σύλλογοι κ.λπ.

Η βάση της θεωρίας εδράζεται στο γεγονός ότι το μέγεθος των επιχειρηματικών μονάδων είναι πλέον τόσο μεγάλο και η επίδραση που ασκούν στην κοινωνία είναι τόσο καταλυτική, ώστε οφείλουν να εκδηλώνουν υπευθυνότητα σε περισσότερους τομείς της κοινωνίας και όχι μόνο απέναντι στους μετόχους τους. Η σχέση των ενδιαφερομένων μερών με τις επιχειρήσεις αποτελεί στην ουσία μια σχέση ανταλλαγής, όπου οι ομάδες των ενδιαφερομένων μερών συνεισφέρουν ουσιαστικά στην εκπλήρωση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, καταναλώνοντας τα προϊόντα τους ή χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες τους και σε αντάλλαγμα αναμένουν από τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν ή τουλάχιστον να μην επιβαρύνουν το επίπεδο ζωής τους.

Υπάρχουν αρκετές θεωρίες σχετικά με την Ε.Κ.Ε., μεταξύ των οποίων η πλέον διαδεδομένη είναι η θεωρία των ενδιαφερομένων (ενεχομένων) ή εμπλεκόμενων μερών, η θεωρία των stakeholders όπως αποκαλούνται στην διεθνή βιβλιογραφία⁴¹. Αξίζει να αναφερθεί η δημοσίευση επτά αρχών από το Clarkson⁴². Οι αρχές αυτές εκπροσωπούν την αφύπνιση σε

⁴⁰ Werther, W.B. & Chandler, D.B. (2006). Strategic Corporate Social Responsibility – Stakeholders in a Global Society. California: Sage Publications.

⁴¹ Η προσέγγιση αυτή αναλύθηκε αρχικά από τον Freeman το 1984 στο βιβλίο του «Strategic Management: a Stakeholder Approach». Ο τελευταίος υποστήριξε ότι οι διοικούντες έναν οργανισμό οφείλουν να είναι υπόλογοι απέναντι σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και όχι αποκλειστικά απέναντι στους μετόχους.

⁴² Clarkson, 1998 'Center for Business Ethics & Board Effectiveness, <http://www.rotman.utoronto.ca/FacultyAndResearch/ResearchCentres/ClarksonCentreforBoardEffectiveness>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

πρώτο στάδιο σχετικά με τα θέματα εταιρικής διοίκησης τα οποία συζητούνταν ευρέως σε συνδυασμό με τα επιχειρηματικά σκάνδαλα των ετών 2001-2003 και είναι οι παρακάτω:

- ΑΡΧΗ 1η Οι διευθυντές πρέπει να γνωρίζουν και να καταγράφουν τα θέματα όλων των νόμιμων ενδιαφερομένων μερών και θα πρέπει να συνυπολογίζουν τα ενδιαφέροντά τους στη λήψη αποφάσεων για την λειτουργία των επιχειρήσεών τους.
- ΑΡΧΗ 2η Οι διευθυντές θα πρέπει να ακούν και να επικοινωνούν ανοιχτά με τα ενδιαφερόμενα μέρη αναφορικά σχετικά με τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος και να εντοπίζουν τους κινδύνους που παρουσιάζονται και για τις δύο πλευρές.
- ΑΡΧΗ 3η Οι διευθυντές θα πρέπει να υιοθετούν διαδικασίες και μοντέλα συμπεριφοράς που αποδεικνύουν την ευαισθησία τους για τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες των ενδιαφερομένων μερών.
- ΑΡΧΗ 4η Οι διευθυντές θα πρέπει να αναγνωρίζουν την αλληλεξάρτηση των προσπαθειών και ανταμοιβών των ενδιαφερομένων μερών και θα πρέπει να προσπαθούν να πετύχουν μια δίκαιη κατανομή των πλεονεκτημάτων και των βαρών της επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταξύ τους, λαμβάνοντας υπόψη τους δικούς τους αντίστοιχους κινδύνους.
- ΑΡΧΗ 5η Οι διευθυντές θα πρέπει να συνεργάζονται και με άλλες οντότητες, δημόσιες και ιδιωτικές, για να εξασφαλίζουν την ελαχιστοποίηση των κινδύνων και ζημιών που προκύπτουν από την επιχειρηματική δραστηριότητα και όπου δεν μπορούν να αποφευχθούν, να αποζημιώνονται κατάλληλα οι θιγόμενες πλευρές.
- ΑΡΧΗ 6η Η διοίκηση της εταιρείας θα πρέπει να αποφεύγει εντελώς δραστηριότητες που θέτουν σε κίνδυνο τα ανθρώπινα δικαιώματα (π.χ. το δικαίωμα στη ζωή) ή να δημιουργούν κινδύνους οι οποίοι θα είναι παντελώς μη αποδεκτοί από τις διάφορες ομάδες των ενδιαφερομένων μερών.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΑΡΧΗ 7η

Οι διευθυντές θα πρέπει να γνωρίζουν τις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ του ρόλου τους ως εκπροσώπων των εταιρειών και των νομικών και ηθικών υποχρεώσεών τους έναντι των ευαισθησιών των ενδιαφερομένων μερών και θα πρέπει αυτές τις συγκρούσεις να τις συζητούν ανοιχτά, εν ανάγκη, με τη βοήθεια τρίτων μερών.

Το μοντέλο αυτό συγκλίνει με εκείνο της μεγιστοποίησης της αξίας του μετόχου στο ότι και τα δύο βασίζονται στην ιδέα της δημοκρατίας και των αρχών της οικονομίας της αγοράς. Ωστόσο, διαφέρουν στο ότι εδώ η εταιρεία θεωρείται ότι θα πρέπει να βρει έναν τρόπο να συνδυάσει τα ποικίλα και αντικρουόμενα πολλές φορές συμφέροντα, τόσο των μετόχων όσο και των λοιπών ομάδων που την επηρεάζουν ή επηρεάζονται από αυτή ώστε να υπάρχει μεταξύ τους φιλική διάθεση και εμπιστοσύνη.

Μέσω της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders) οι επιχειρήσεις λαμβάνουν υπόψη τους και διαλέγονται με όλα τα ενεχόμενα μέρη (άμεσα και έμμεσα) προκειμένου να καθορίσουν και να οριστικοποιήσουν τα προγράμματα δράσης τους, όσον αφορά στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη τους. Σε μια απλοποιημένη κατηγοριοποίηση μια επιχείρηση έχει τριών ειδών ενδιαφερόμενα μέρη⁴³:

- Οργανωτικούς: εργαζόμενους, διοικητικά στελέχη, μετόχους-μερισματούχους, συνδικαλιστές.
- Οικονομικούς: πελάτες, πιστωτές, διανομείς, προμηθευτές.
- Κοινωνικούς: Δημόσιο, κοινότητες, ελεγκτικούς μηχανισμούς, μη κυβερνητικούς και μη κερδοσκοπικούς φορείς προστασίας περιβάλλοντος κ.λπ.

Διαχωρισμός των ενδιαφερομένων μερών⁴⁴:

5.1.1. Αρχικά ή Βασικά Ενδιαφερόμενα Μέρη

⁴³ Werther, W.B. & Chandler, D.B., 2006, Strategic Corporate Responsibility : Stakeholders in Global Environment, Thousand Oaks

⁴⁴ Τα διοικητικά στελέχη της διεθνούς φήμης εταιρείας BodyShop, David Wheeler και Maria Sillanpää (1997) στο βιβλίο τους «The Stakeholder Corporation: a Blueprint for Maximizing Stakeholder Value» προχώρησαν σε αυτόν τον διαχωρισμό.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Κοινωνικοί (μέτοχοι, μεριδιούχοι και επενδυτές, εργαζόμενοι και διοικητικά στελέχη, πελάτες, προμηθευτές και άλλοι επιχειρηματικοί συνεργάτες, τοπικές κοινωνίες) αλλά και μη Κοινωνικοί (το φυσικό περιβάλλον, οι μελλοντικές γενεές, τα μη ανθρώπινα είδη).

5.1.2. Δευτερεύοντα Ενδιαφερόμενα Μέρη (έμμεσης επικοινωνίας)

Κοινωνικοί (κυβέρνηση και ελεγκτές, αστικοί θεσμοί - ιδρύματα, ομάδες κοινωνικής πίεσης, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Ακαδημαϊκή κοινότητα, εμπορικά σωματεία, ανταγωνιστές) αλλά και μη Κοινωνικοί όπως είναι οι ομάδες περιβαλλοντικής πίεσης και οι οργανώσεις προστασίας των ζώων.

Μια κατηγορία που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική ευθύνη σε μια εταιρία είναι οι διαβουλευσεις που λαμβάνουν χώρα με διάφορους εμπλεκόμενους φορείς. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να δημιουργήσουν μια ομαλή σχέση με στους stakeholders, διότι επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από αυτούς (είτε αφορούν άμεσα είτε έμμεσα την εταιρία). Έτσι χρησιμοποιούνται κάποια μέσα με σκοπό την κατανόηση των απόψεων των εμπλεκόμενων φορέων όπως είναι τα ερωτηματολόγια, οι συνεντεύξεις και οι συναντήσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Τέλος, στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι εταιρίες οι οποίες ακολουθούν πιστά τις οδηγίες που υπάρχουν από τα πρότυπα που υιοθετούν αλλά δεν αρκούνται στην εφαρμογή αυτών των προτύπων μόνο, αλλά δημιουργούν και το κλίμα διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) έχοντας ως στόχο την ανάπτυξη στόχων και προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. τα οποία θα ωφελήσουν την κοινωνία, το περιβάλλον, τα ενδιαφερόμενα μέρη και την επιχείρηση.

5.2 Η Θεωρία της Αξίας του Μετόχου (Shareholder value)

Η θεωρία αυτή βρίσκει σύμφωνους όσους βλέπουν την Ε.Κ.Ε. ως στρατηγικό εργαλείο για τη δημιουργία πλούτου⁴⁵, η οποία θεωρείται και ως η μοναδική κοινωνική υποχρέωση της

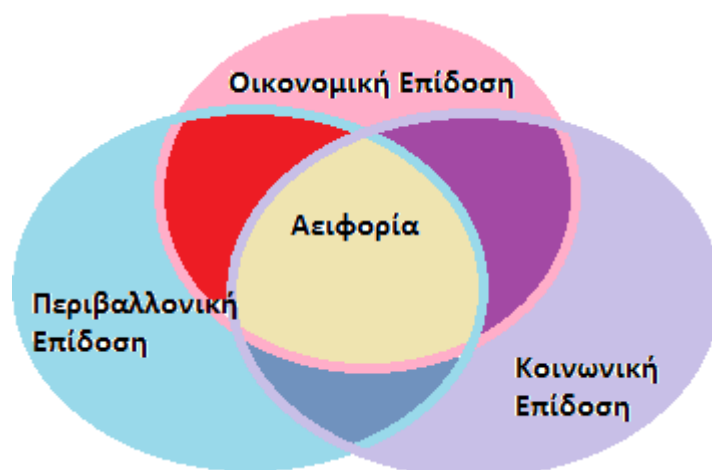
45 Elisabet Garriga & Domènec Melé, (2004) Corporate social responsibility theories: Mapping the territory, *Journal of Business Ethics* 53 (1-2):51-71

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

εταιρείας για πολλούς μέχρι και σήμερα. Ο κύριος εκπρόσωπος της προσέγγισης αυτής είναι ο M. Friedman (1972), σύμφωνα με τον οποίο «η μόνη υποχρέωση της επιχείρησης απέναντι στην κοινωνία είναι η μεγιστοποίηση των κερδών των μετόχων, εντός του νομικού πλαισίου και των χρηστών ηθών (*ethical custom*) της χώρας». Έτσι, οποιαδήποτε άλλη ευθύνη επιδιώκεται να δοθεί στις επιχειρήσεις όχι μόνο δεν κρίνεται σκόπιμη, αλλά παραβιάζει και τις αποδεκτές από όλους αρχές της ελεύθερης οικονομίας. Σήμερα, είναι γενικά αποδεκτό από όλους ότι η γενική απαίτηση της μεγιστοποίησης της μετοχικής αξίας (*shareholder value maximization*) από την πλευρά των μετόχων και του διοικητικού συμβουλίου μιας επιχείρησης δεν είναι ασυμβίβαστη με το να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών (*stakeholders*). Ωστόσο, η μετοχική αξία είναι το κριτήριο και το σημείο αναφοράς σε κάθε περίπτωση αξιολόγησης και ανάληψης μιας πρωτοβουλίας στο πεδίο της κοινωνικής προσφοράς. Σύμφωνα λοιπόν τη θεωρία αυτή, δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια για ανάπτυξη από τους ιδιοκτήτες και τα ανώτερα στελέχη της εταιρείας δράσεων κοινωνικής προσφοράς.

5.3 Η θεωρία του Triple Bottom Line

Εικόνα No. 3: Triple Bottom Line

Πηγή: <http://www.csrambassadors.com/corporate-social-responsibility-csrambassadors/triple-bottom-line/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η ταυτότητα και η κουλτούρα μιας εταιρείας καθορίζουν και το εύρος της ευθύνης της. Η τέχνη της κοινωνικής ευθύνης των εταιρειών σχεδιάστηκε στα ευρωπαϊκά συνέδρια του Triple Bottom Line Investing⁴⁶. Εκεί παρουσιάστηκαν πρακτικές, οι οποίες έδειξαν ότι οι ηθικοί κώδικες, οι ανθρώπινες κοινωνικές πολιτικές, η ιδέα της επιχειρηματικής δεοντολογίας και οι περιβαλλοντικές διαδικασίες μειώνουν τους επιχειρηματικούς κινδύνους, αναπτρώνουν τη δημιουργικότητα και την αφοσίωση των εργαζομένων και βελτιώνουν την οικονομική απόδοση για το παρόν και το μέλλον.

Η ιδέα του Triple Bottom Line αναφέρεται στο γεγονός, ότι η συνολική επίδοση μιας επιχείρησης οφείλει να υπολογίζεται, με βάση τη συνδυασμένη συνεισφορά της στην οικονομική ευημερία, την περιβαλλοντική ποιότητα και το κοινωνικό κεφάλαιο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000). Δεν εστιάζεται μόνο στην οικονομική αξία που προσθέτουν οι επιχειρήσεις, αλλά επίσης, στην περιβαλλοντική και κοινωνική αξία που προσθέτουν και καταστρέφουν. Στη στενότερη ερμηνεία χρησιμοποιείται, ως πλαίσιο μέτρησης και απολογισμού της επιχειρηματικής επίδοσης, έναντι οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων. Με μια ευρύτερη θεώρηση χρησιμοποιείται για την κατανόηση της συνολικής σειράς αξιών, θεμάτων και διαδικασιών, στα οποία πρέπει να στραφούν οι επιχειρήσεις, προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τις ζημιές που οφείλονται στις δραστηριότητές τους και να δημιουργήσουν οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αξία (Sustainability)⁴⁷.

Η έννοια της τριπλής βάσης υποστηρίζει ότι οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές αποδόσεις μιας επιχείρησης μπορούν να μετρηθούν με αντικειμενικά κριτήρια αξιολόγησης. Έτσι μια επιχείρηση πρέπει να δημοσιεύει στις ομάδες ενδιαφερόντων της τα τρία είδη αποτελεσμάτων: οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει ένα ενιαίο αποτέλεσμα που λαμβάνει υπ' όψιν όλες τις παραμέτρους της επιχείρησης. Για παράδειγμα, το ετήσιο κόστος μιας επιχείρησης μπορεί να μειωθεί από κάποια μορφή ρύπανσης που δημιουργεί η επιχείρηση στο περιβάλλον και να αυξηθεί από δωρεές που έχει κάνει στην τοπική κοινωνία. Το όφελος της επιχείρησης από ένα τέτοιο αποτέλεσμα

⁴⁶ www.tbli.org

⁴⁷ Reid, D., (1999). Sustainable Development: An Introductory Guide. London: Earthscan Publications.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

είναι ότι μπορεί να μετρήσει ποια περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα επιδρούν στην οικονομική της απόδοση θετικά και ποια αρνητικά.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η θεωρία Triple Bottom Line⁴⁸ είναι ότι η μέτρηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι δύσκολη και αμφιλεγόμενη αφού δεν υπάρχουν διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα. Επίσης δεν υπάρχουν όμοιες μονάδες μέτρησης για τα τρία είδη αποδόσεων μιας επιχείρησης, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εξαχθεί ένα ενιαίο τελικό καθαρό αποτέλεσμα.

6. Δείκτες Απόδοσης Ε.Κ.Ε

Οι δείκτες απόδοσης⁴⁹ είναι συστήματα ιεράρχησης των επιχειρήσεων, ανάλογα με τον βαθμό της κοινωνικής τους υπευθυνότητας. Η μέτρηση των αποτελεσμάτων των πρακτικών εταιρικής υπευθυνότητας είναι αναγκαία. Η διαχείριση των πόρων μιας επιχείρησης είναι εξαιρετικά σημαντική υπόθεση και η μέτρηση των αποτελεσμάτων των δράσεων και των στρατηγικών εταιρικής υπευθυνότητας κρίνεται ως προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση, τη βελτίωση και την επικοινωνία με τους συμμετέχοντες σε δράσεις ΕΚΕ.

Η μέτρηση αποτελεί πολύτιμο εργαλείο που παρέχει τα στοιχεία εκείνα που χρειάζονται για αποτελεσματικό έλεγχο, ώστε να προλαμβάνουμε τις σπατάλες πόρων και να εξασφαλίζουμε την επιτυχία των δράσεων εταιρικής υπευθυνότητας με γνώμονα την ικανοποίηση των εμπλεκόμενων. Η μέτρηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης γίνεται έτσι αναπόσπαστο εργαλείο κάθε στρατηγικής Εταιρικής Υπευθυνότητας.

6.1.1 Ο Δείκτης CR

Το Φεβρουάριο του 2008, Το Ινστιτούτο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (CRI – Corporate Responsibility Institute) εισήγαγε τον πρώτο δείκτη μέτρησης ΕΚΕ στην Ελλάδα, τον Δείκτη Εταιρικής Υπευθυνότητας (Corporate Responsibility Index) του

⁴⁸Wayne Norman and Chris MacDonald, Getting to the Bottom of “Triple Bottom Line”, Volume 14, Issue 2, April 2004

⁴⁹<http://www.odpowiedzialni.gpw.pl/csrindicesworldwide>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

βρετανικού Ινστιτούτου διεθνούς αναφοράς Business in the Community. Στόχος του δείκτη CRI είναι να παρέχει στις Ελληνικές επιχειρήσεις και οργανισμούς, ένα αναγνωρισμένο εργαλείο αξιολόγησης και σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των επιδόσεων τους σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με βάση διεθνή κριτήρια.

Το CR Index αποτελεί τον σημαντικότερο διεθνώς αναγνωρισμένο δείκτη μέτρησης της απόδοσης των επιχειρήσεων στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και χρησιμοποιείται ως εθνικός δείκτης ΕΚΕ σε διάφορες χώρες.

Εκτός από εργαλείο αξιολόγησης αποτελεί και σημείο αναφοράς για τη συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε 4 επιμέρους τομείς: Κοινωνία, Περιβάλλον, Εργαζόμενοι και Αγορά. Πιο αναλυτικά ο δείκτης CRI μετράει την απόδοση των επιχειρήσεων και την επίδρασή τους:

6.1.2. Οι Τομείς Επιδόσεων του CR Index

1. Στην κοινωνία, αξιολογώντας την υποστήριξη που παρέχει σε πρωτοβουλίες των τοπικών και εθνικών κοινωνιών βοηθώντας στο χτίσιμο εποικοδομητικών σχέσεων με τις κοινωνίες αυτές και τη δημιουργία Αμοιβαίας Εμπιστοσύνης.
2. Στο περιβάλλον, αξιολογώντας τις πολιτικές τους και τις ενέργειές τους για τον περιορισμό των δυσμενών επιδράσεων που εξασκεί στις κλιματικές αλλαγές βοηθώντας να συνειδητοποιήσουν ότι η μετάβασή τους σε μια οικονομία που απαιτεί περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακος αντιπροσωπεύει τόσο ένα μεγάλο ρίσκο όσο και μια μεγάλη ευκαιρία.
3. Στην αγορά και τους καταναλωτές, αξιολογώντας την επίδοσή τους στις σχέσεις τους με τους πελάτες τους και την αγορά και στο κατά πόσο παρακολουθούν, κατανοούν και ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταλλασσόμενες ανάγκες των καταναλωτών. Στο πώς δηλαδή πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες με υπευθυνότητα, σωστή ποιότητα και τιμές. Στους εργαζομένους, αξιολογώντας τη συμπεριφορά και τις πολιτικές τους στα εργασιακά θέματα όπως: Ασφάλεια, Υγιεινή, Ευλικρινή Επικοινωνία και Δίκαιη Μεταχείριση.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Τα επίπεδα διάκρισης μιας επιχείρησης βάση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεών της σύμφωνα με τον δείκτη είναι τέσσερα: Platinum, Gold, Silver και Bronze.

6.2 Ο Δείκτης FTSE4 Good

Εικόνα No. 4: Logo FTSE4Good

Πηγή: <http://www.ftse.com/products/indices/FTSE4Good>

Στους δείκτες της ΕΚΕ συγκαταλέγονται και οι δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης FTSE4 Good50. Η σειρά αυτών των δεικτών έχει σχεδιαστεί για να μετρά με αντικειμενικά κριτήρια την επίδοση των εταιρειών, που τηρούν τα διεθνώς αναγνωρισμένα standards της ΕΚΕ. Η διαφάνεια στην διοίκηση και οι υψηλές επιδόσεις στο FTSE4Good αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για τους μετόχους, τους συμβούλους, τους επενδυτές και τους χρηματοπιστωτικούς συμβούλους, ώστε να είναι σε θέση να αξιολογήσουν ορθά μια εταιρεία.

6.3 Ο Δείκτης Dow Jones Sustainability Group Index

Εικόνα No. 5 :Dow Jones Sustainability Group Index

50 <http://www.ftse.com/products/indices/FTSE4Good>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Πηγή : <http://www.sustainability-indices.com/>

Άλλος ένας δείκτης που σχετίζεται με την βιώσιμη ανάπτυξη είναι ο DJSGI 51, ο οποίος καταγράφει την οικονομική επίδοση και την χρηματιστηριακή αξία των κορυφαίων εταιρειών με γνώμονα την αειφορία σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο δείκτης αυτός αποτελεί σημείο αναφοράς για τους επενδυτές, που επιθυμούν να διαθέσουν στο χαρτοφυλάκιο τους υπεύθυνες κοινωνικά επιχειρήσεις και επιπλέον εφοδιάζει τις εταιρείες, που θέλουν να αξιολογηθούν βάσει αυτού του δείκτη με ένα ολοκληρωμένο υπόβαθρο παγκοσμίως αναγνωρισμένων καλών πρακτικών. Τα κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν τομείς όπως, σχέσεις με καταναλωτές, ποιότητα προϊόντος, εργασιακές σχέσεις, εταιρική διακυβέρνηση, οικονομική ανάπτυξη και αειφορία.

⁵¹ *Dow Jones Sustainability Group Index*, <http://www.sustainability-indices.com/sustainability-assessment/corporate-sustainability.jsp>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

1. Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου

Εικόνα Νο. 6 : Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου

Πηγή: <https://powerpolitics.eu>

Ο όρος Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου χρησιμοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵² για να περιγράψει σχεδιαζόμενα έργα υποδομών που σκοπό έχουν να ενισχύσουν την ασφάλεια και τη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ μέσω της μεταφοράς φυσικού αερίου στην Ευρώπη από την περιοχή της Κασπίας.

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου είναι ένα από τα πιο σύνθετα συστήματα αγωγών φυσικού αερίου που κατασκευάστηκαν ποτέ. Εκτεινόμενος σε μήκος περίπου 3.500 χιλιομέτρων, θα διέρχεται από επτά χώρες και στην κατασκευή του θα συμμετάσχουν περισσότερες από δώδεκα κορυφαίες εταιρείες ενέργειας⁵³. Αποτελείται δε από επιμέρους ενεργειακά έργα συνολικής επένδυσης 45 δισ. δολαρίων ΗΠΑ περίπου, συγκεκριμένα:

- Ανάπτυξη του Shah Deniz 2, γεωτρήσεις καθώς και παραγωγή φυσικού αερίου στην Κασπία Θάλασσα
- Επέκταση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας φυσικού αερίου στον τερματικό σταθμό του Sangachal στις ακτές της Κασπίας στο Αζερμπαϊτζάν.

⁵² <https://ec.europa.eu/energy/en/content/southern-gas-corridor-advisory-council>, Southern gas corridor advisory council

⁵³ <https://www.tap-ag.com/the-pipeline>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

- Τρία έργα κατασκευής αγωγών: Αγωγός Νοτίου Καυκάσου (SCPX) – Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία , Αγωγός φυσικού αερίου Ανατολίας (TANAP) – Τουρκία , Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP) Ελλάδα, Αλβανία, Ιταλία
- Επέκταση του ιταλικού δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου.
- Δυνατότητες περαιτέρω σύνδεσης με δίκτυα φυσικού αερίου της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης.

2. Μεταφορά Φυσικού Αερίου από την Κασπία Θάλασσα στην Ευρώπη

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου θα εκπληρώσει τον σκοπό του, είναι απαραίτητο το φυσικό αέριο της Κασπίας να προσεγγίσει όσο το δυνατόν περισσότερες διαφορετικές ευρωπαϊκές αγορές και πολλούς καταναλωτές⁵⁴.

Ο σχεδιασμός του TAP προσφέρει ποικίλες εναλλακτικές επιλογές σύνδεσης σε διάφορους υφιστάμενους και προτεινόμενους αγωγούς κατά μήκος της διαδρομής του, καθιστώντας έτσι δυνατή τη μεταφορά του φυσικού αερίου της Κασπίας σε πολλούς προορισμούς ανά την Ευρώπη:

- Ελλάδα και Αλβανία: ο TAP θα διέρχεται απευθείας από το έδαφος της Ελλάδας και της Αλβανίας. Στην Ελλάδα, η δημόσια επιχείρηση φυσικού αερίου ΔΕΠΑ υπέγραψε σύμβαση πώλησης φυσικού αερίου με την κοινοπραξία Shah Deniz (Shah Deniz Consortium) τον Σεπτέμβριο του 2013. Η Αλβανία θα μπορούσε, επίσης, δυνητικά να αποκτήσει στο μέλλον πρόσβαση σε φυσικό αέριο της Κασπίας από το κοίτασμα Shah Deniz.
- Βουλγαρία: Ο αγωγός TAP μπορεί να προσφέρει μια νέα πηγή αερίου με τη σύνδεσή του σε υφιστάμενες και προβλεπόμενες υποδομές, συμπεριλαμβανομένης τη γραμμή Κυλα-Σιδηρόκαστρο, και/ή προτεινόμενης σύνδεσης με τον προβλεπόμενο Διασυνδετήριο Αγωγό Ελλάδας – Βουλγαρίας (Interconnector Greece Bulgaria - IGB).
- Νοτιοανατολική Ευρώπη: Το φυσικό αέριο της Κασπίας μπορεί να φτάσει στις αναπτυσσόμενες αγορές της περιοχής και να συμβάλει στη δημιουργία νέων ενεργειακών αγορών στα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, οι οποίες

⁵⁴ <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/imports-and-secure-supplies/gas-and-oil-supply-routes>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

εξαρτώνται επί του παρόντος από έναν και μοναδικό προμηθευτή. Ο TAP συνεργάζεται με τους κατασκευαστές του προβλεπόμενου Αγωγού Ιονίου - Αδριατικής (IAP) και συζητά δυνατότητες σύνδεσης με αγορές της Νότιας Κροατίας, της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

– Ιταλία: ο TAP θα συνδεθεί με το ιταλικό δίκτυο διανομής φυσικού αερίου, το οποίο εκμεταλλεύεται η εταιρεία Snam Rete Gas, από το οποίο θα μπορούν

να προσεγγιστούν όλες οι έξοδοι φυσικού αερίου προς ευρωπαϊκούς προορισμούς.

– Αυστρία και Κεντρική Ευρώπη: το φυσικό αέριο που μεταφέρεται δια μέσου του TAP μπορεί να φτάσει μέχρι τον κόμβο φυσικού αερίου της Κεντρικής Ευρώπης ο οποίος βρίσκεται στο Baumgarten της Αυστρίας μέσω του αγωγού Trans

Austria Gas (TAG), αξιοποιώντας τις δυνατότητες εναλλαγής (swap) και αντίστροφης ροής.

– Γερμανία και Γαλλία μέσω Ελβετίας: αξιοποιώντας τη δυνατότητα αντίστροφης ροής μέσω του αγωγού Transitgas.

– Ηνωμένο Βασίλειο: οι εταιρείες εκμετάλλευσης Snam Rete Gas και Fluxys συμφώνησαν να αναπτύξουν δυνατότητες φυσικής αντίστροφης ροής μεταξύ Ιταλίας και Ηνωμένου Βασιλείου διασυνδέοντας τις αγορές φυσικού αερίου της Ιταλίας, της Ελβετίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας και του Βελγίου, και επιτρέποντας έτσι στο αέριο της Κασπίας να φτάσει στο Ηνωμένο Βασίλειο.

3. Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου και E.E

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου αποτελεί μείζονα συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ⁵⁵. Ο καθοριστικός ρόλος που διαδραματίζει ο TAP στην υλοποίηση αυτού του οράματος δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή σημαντικών οικονομικών οφελών, αλλά επιπλέον διασφαλίζει για τις επόμενες δεκαετίες τη βιωσιμότητα μιας εκ των σημαντικότερων οδών μεταφοράς ενέργειας στην Ευρώπη.

⁵⁵ Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions Communication on strengthening Europe's energy networks, COM/2017/0718 final <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0718&qid=1501989880528&from=EN>,

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

3.1 Στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τη συμβολή του TAP στην προσπάθεια επίτευξης ενεργειακής ασφάλειας και διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού στην Ευρώπη. Ο TAP, ένα από τα σημαντικότερα έργα υποδομής στον τομέα της ενέργειας εδώ και πολλά χρόνια, μετά το πέρας της κατασκευής του θα επιτρέψει τη διοχέτευση φυσικού αερίου από την περιοχή της Κασπίας σε αγορές της Ευρώπης με αυξημένη ενεργειακή ζήτηση. Ο TAP θα ανοίξει έτσι το Νότιο Διάδρομο Φυσικού Αερίου, ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Ο νέος αυτός διάδρομος θα προστεθεί στις διάφορες πηγές από τις οποίες προμηθεύεται φυσικό αέριο η Ευρώπη, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της ασφάλειας και της ευελιξίας του ενεργειακού εφοδιασμού της⁵⁶.

Εικόνα No. 8: Χάρτης TAP

Πηγή: www.tap-ag.com

4. Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP)

Ο αγωγός TAP θα μεταφέρει φυσικό αέριο από το γιγαντιαίο κοίτασμα Shah Deniz II του Αζερμπαϊτζάν προς την Ευρώπη. Ο μήκος περίπου 878 χλμ. αγωγός θα συνδεθεί με τον αγωγό Trans Anatolian Pipeline (TANAP) στους Κήπους, στα ελληνοτουρκικά σύνορα, και θα διασχίζει την Ελλάδα, την Αλβανία και την Αδριατική θάλασσα, προτού εξέλθει στην ξηρά στη Νότιο Ιταλία.

Η όδευση του TAP μπορεί να διευκολύνει την προμήθεια φυσικού αερίου σε αρκετές χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Βουλγαρίας, της

⁵⁶ Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0347&from=EN>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Αλβανίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου, της Κροατίας κ.ά. Η προσγειώλωση του TAP στις ακτές της Ιταλίας παρέχει πολλαπλές δυνατότητες για περαιτέρω μεταφορά φυσικού αερίου της Κασπίας, σε μερικές από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές αγορές, όπως είναι η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία και η Αυστρία.

Ο TAP θα προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού και θα αποτελέσει σημαντική πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων. Με τις πρώτες πωλήσεις αερίου προς τη Γεωργία και την Τουρκία να προβλέπονται για τα τέλη του 2018, οι πρώτες παραδόσεις στην Ευρώπη αναμένονται το 2020.

Στο μετοχικό κεφάλαιο του TAP μετέχουν οι εταιρείες: BP (20%), SOCAR (20%), Snam (20%), Fluxys (19%), Enagás (16%) και Achor (5%)⁵⁷.

4.1 Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος (Project of Common Interest – PCI)

Ο Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP) έχει αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως «Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος» (Project of Common Interest – PCI⁵⁸) στο πλαίσιο των νέων κατευθυντήριων γραμμών για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές (TEN-E)⁵⁹. Η επιλογή του TAP ως «Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος» έγινε με γνώμονα τον ρόλο που διαδραματίζει στο άνοιγμα του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου, ενός εκ των 12 επονομαζόμενων ενεργειακών διαδρόμων⁶⁰ που έχουν προσδιοριστεί από την ΕΕ ως προτεραιότητες για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Ο χαρακτηρισμός «Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος» αποδίδεται σε σημαντικά έργα υποδομών και αποσκοπεί στην επιτάχυνση της χορήγησης των απαιτούμενων αδειών και στη βελτίωση των ρυθμιστικών

⁵⁷ <https://www.reuters.com/article/tap-itgi-talks/rival-tap-itgi-project-shareholders-in-talks-sources-idUSIST00724720100930>

⁵⁸ Commission Staff Working Document Impact Assessment. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A policy framework for climate and energy in the period from 2020 up to 2030 /* SWD/2014/015 final *

⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Δελτίο Τύπου, Η Επιτροπή δημοσιοποιεί έργα ενεργειακής υποδομής καίριας σημασίας για την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών ενεργειακών αγορών και τη διαφοροποίηση των πηγών Βρυξέλλες, 18 Νοεμβρίου 2015, MEMO/15/6108

⁶⁰ <https://energy.press.gr/news/o-polemos-ton-agogon-stin-notioanatoliki-mesogeio>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

διαδικασιών. Τα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος βοηθούν τα κράτη μέλη να προβούν στην ολοκλήρωση των ενεργειακών αγορών τους, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να διαφοροποιήσουν τις πηγές ενεργειακού εφοδιασμού τους και επιδιώκουν να θέσουν τέλος στην ενεργειακή απομόνωση ορισμένων κρατών μελών. Η αναγνώριση του TAP ως «Έργου Κοινού Ενδιαφέροντος» επισημοποιεί ουσιαστικά την υψηλότερου επιπέδου πολιτική στήριξη που παρέχει η ΕΕ στο έργο και την υλοποίησή του. Ο σχεδιασμός του TAP προσφέρει ποικίλες εναλλακτικές επιλογές σύνδεσης σε διάφορους υφιστάμενους και προτεινόμενους αγωγούς κατά μήκος της διαδρομής του.

Ο TAP θα ξεκινά στην Ελλάδα στα σύνορα με την Τουρκία, όπου θα συνδέεται με τον αγωγό φυσικού αερίου της Ανατολίας (TANAP) ο οποίος μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν στην Ευρώπη. Από εκεί, ο TAP θα διασχίζει ολόκληρη τη βόρεια Ελλάδα και θα συνεχίζει, με κατεύθυνση από ανατολικά προς δυτικά, μέσω της Αλβανίας και της Αδριατικής Θάλασσας για να καταλήξει στη νότια Ιταλία όπου θα συνδέεται με το ιταλικό δίκτυο φυσικού αερίου. Το υποθαλάσσιο τμήμα του αγωγού θα ξεκινά κοντά στην αλβανική πόλη Φιέρη (Fier). Από εκεί ο TAP θα διασχίζει την Αδριατική Θάλασσα, ακολουθώντας το ανάγλυφο του βυθού για να αναδυθεί στη νότια Ιταλία, στην επαρχία Λέτσε, κοντά στο San Foca του δήμου Melendugno. Εκεί, θα συνδέεται με το δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου της Ιταλίας, το οποίο διαθέτει πολλαπλές διασυνδέσεις με άλλους αγωγούς που εξυπηρετούν αγορές στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα⁶¹.

4.2 Ελληνικό τμήμα του αγωγού

Με κατεύθυνση προς τα δυτικά, ο TAP θα διανύει περίπου 545 χιλιόμετρα σε ελληνικό έδαφος, το μεγαλύτερο σε μήκος τμήμα του αγωγού. Ξεκινώντας από τους Κήπους κοντά στα ελληνοτουρκικά σύνορα, το ελληνικό τμήμα του TAP θα καταλήγει στα σύνορα με την Αλβανία, νοτιοδυτικά της Ιεροπηγής στη Βόρεια Ελλάδα. Το έργο του TAP στην Ελλάδα προβλέπει την κατασκευή ενός σταθμού συμπίεσης κοντά στους Κήπους με μεταφορική ικανότητα 10 δισ. κ. μ. Ένας δεύτερος σταθμός θα εγκατασταθεί στην κεντρική Μακεδονία κοντά στις Σέρρες σε περίπτωση μελλοντικής αναβάθμισης της μεταφορικής ικανότητας του αγωγού σε 20 δισ. κ. μ., με την εκμετάλλευση πρόσθετων ενεργειακών αποθεμάτων. Κατά

⁶¹ <http://europa.eu/rapid/press-releaseIP-16-541el.htm>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

μήκος της διαδρομής του ελληνικού τμήματος του αγωγού θα κατασκευαστούν επίσης 23 βαλβιδοστάσια⁶².

Συνολικά, ο TAP θα έχει μήκος περίπου 870 χλμ. (545 χλμ. στην Ελλάδα, 211 χλμ. στην Αλβανία, 105 χλμ. στην Αδριατική Θάλασσα και 8 χλμ. στην Ιταλία). Οι αριθμοί αυτοί ενδέχεται να τροποποιηθούν κατά την τελική φάση του σχεδιασμού και της τεχνικής μελέτης. Κατά μήκος της διαδρομής του, ο αγωγός θα αναρριχηθεί σε εννέα κορυφές ορέων στην Αλβανία, η υψηλότερη από τις οποίες φτάνει τα 1800 μέτρα. Στο βαθύτερο σημείο του, ο TAP θα βρίσκεται 820 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της Αδριατικής Θάλασσας.

5. Περίοδος Λειτουργίας

Το IOBE έχει εκτιμήσει ως μέρος της μελέτης του ότι κατά τη διάρκεια ζωής του έργου το ελληνικό δημόσιο θα επωφεληθεί € 1,2 δισεκατομμύρια⁶³. Το μόνιμο προσωπικό του TAP AG για τη λειτουργία του συστήματος αγωγού και του σταθμού συμπίεσης εκτιμάται ότι θα είναι λιγότερο από 200 άτομα. Οι περισσότεροι από αυτούς θα είναι ιδιαίτερα εξειδικευμένο προσωπικό. Για τη συντήρηση και την ασφάλεια των εγκαταστάσεων θα χρησιμοποιούνται εργολάβοι.

Ο TAP αντιμετωπίζει με μεγάλη προσοχή τα θέματα χρήσης γης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς⁶⁴. Η κατασκευή του αγωγού απαιτεί προσωρινή κατάληψη γης συνολικής έκτασης 20.000 περίπου στρεμμάτων για την ζώνη εργασίας, την αποθήκευση σωλήνων και τα εργοτάξια, εκ των οποίων 16.600 στρέμματα είναι γεωργικές εκτάσεις (δηλαδή περίπου το 80% της ζώνης εργασίας, εκ των οποίων 4.400 περίπου στρέμματα είναι γεωργικές εκτάσεις και βοσκοτόπια, 11.540 στρέμματα αρδευόμενα γεωργικά εδάφη και 660 στρέμματα οπωροφόρα δέντρα, ελαιώνες και αμπέλια). Μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής, η αποκατάσταση και φύτευση κατά μήκος της όδευσης του αγωγού θα γίνει

⁶² <https://www.tap-ag.com/pipeline-construction/building-the-pipeline/in-greece>

⁶³ Svetoslav Danchev Nikos Paratsiokas Aggelos Tsakanikas, ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH, ECONOMIC IMPACT FROM THE CONSTRUCTION AND OPERATION OF THE TRANS ADRIATIC PIPELINE ON GREEK TERRITORY, Ιανουάριος 2013

⁶⁴ <https://www.tap-ag.gr/%CE%94%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B7%CF%82>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

σύμφωνα με το Σχέδιο Αποκατάστασης Εργοταξίων. Αυτό θα έχει ως στόχο την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, όσο το δυνατόν πλησιέστερα στις συνθήκες που υπήρχαν πριν τις εργασίες κατασκευής. Η υπάρχουσα κατάσταση πριν από την κατασκευή, θα ελέγχεται και θα καταγράφεται ώστε να αποτελεί βάση για την όποια αποζημίωση. Τα μέτρα αποκατάστασης θα συμφωνηθούν με τους ιδιοκτήτες/χρήστες των εκτάσεων και την τοπική αυτοδιοίκηση. Τα μέτρα προστασίας από διάβρωση θα εφαρμοστούν στο βαθμό που απαιτείται, η αποστράγγιση του εδάφους θα αποκατασταθεί και τα πληττόμενα αρδευτικά συστήματα και οι τοπικές οδοί και μονοπάτια, εφόσον έχουν υποστεί ζημιές κατά την κατασκευή, θα επισκευαστούν. Για την αντιμετώπιση ζητημάτων σχετικών με τη γη και ειδικότερα των αποζημιώσεων, η TAP AG έχει αναπτύξει τη Στρατηγική Απόκτησης Γης και Δικαιωμάτων Διέλευσης (ΣΑΓΔΔ) και το Προσχέδιο Πρόσβασης.

Η TAP AG θα σεβαστεί το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού στις περιοχές που θα διέλθει ο αγωγός. Επειδή η δομή των καλλιεργειών στην περιοχή κατά μήκος της όδευσης συχνά αποτελείται από μικρούς κλήρους, σημαντικούς για τα οικιακά εισοδήματα και για ίδια κατανάλωση τροφίμων, οι πραγματικές επιπτώσεις στους βιοποριστικούς πόρους θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω μετά από την πλήρη μελέτη της όδευσης. Οι περαιτέρω δραστηριότητες του τοπικού πληθυσμού όσον αφορά την κτηνοτροφία και τη συλλογή δασικών προϊόντων είναι πιθανόν να επηρεαστούν προσωρινά, ωστόσο κατά κύριο λόγο για μερικές εβδομάδες μόνο μέχρι την τοποθέτηση του αγωγού και την προώθηση της κατασκευής στην επόμενη περιοχή. Οι επιπτώσεις αυτές επίσης θα διερευνηθούν σε μεγαλύτερο βάθος. Ο TAP AG θα αναπτύξει ένα Πλαίσιο Αποκατάστασης Μέσων Διαβίωσης (ΠΑΜΔ)⁶⁵ το οποίο θα περιλαμβάνει ένα Πίνακα Δικαιωμάτων που θα καθορίζει την αποζημίωση που απαιτείται για να εξασφαλιστεί ότι τα μέσα διαβίωσης και το βιοτικό επίπεδο όλων όσων επηρεάζονται από το έργο θα αποκατασταθεί στα επίπεδα που θα είχαν επιτύχει εάν δεν υπήρχε το Έργο, και ότι βελτιώνονται οι συνθήκες και τα μέσα διαβίωσης των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων. Τα δικαιώματα των ατόμων που επηρεάζονται από το έργο θα ανακοινωθούν πριν από την έναρξη της κατασκευής του

65 <http://www.ebrd.com/news/2017/ebd-board-approves-financing-for-transanatolian-natural-gas-pipeline.html>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

έργου. Οι απαιτήσεις θα καθορίζονται σύμφωνα με το πρότυπο επίδοσης PR5 της ΕΤΑΑ⁶⁶. Μια περίληψη του ΠΑΜΔ είναι στη διάθεση του κοινού, προκειμένου να γνωστοποιηθεί με σαφήνεια η διαδικασία αποζημίωσης.

Το Έργο θα απαιτήσει μόνιμη δέσμευση γης για τις μόνιμες εγκαταστάσεις, δηλαδή GCS00, GCS01 και τα βαλβιδοστάσια. Συνολικά, η μόνιμη δέσμευση γης για κάθε σταθμό συμπίεσης ανέρχεται σε 170 περίπου στρέμματα και για κάθε βαλβιδοστάσιο 0,7 στρέμματα. Αυτή η γη προέρχεται κυρίως από γεωργικές εκτάσεις και οι φερόμενοι ιδιοκτήτες καθώς και οι χρήστες γης θα αποζημιωθούν σε αξία αντικατάστασης (τιμή αγοράς συν οποιοδήποτε κόστος συναλλαγής Ιδιοκτήτες και χρήστες γης που επηρεάζονται από το έργο θα αποζημιωθούν πλήρως πριν από την κατασκευή, σύμφωνα με το ΠΑΜΔ που αναφέρθηκε παραπάνω⁶⁷.

Η υλοποίηση του Έργου θα συμβάλει στη βελτίωση των περιφερειακών υποδομών και αποσκοπεί στη διατήρηση οδών πρόσβασης σε όλη τη φάση λειτουργίας και συντήρησης. Όσον αφορά τις άλλες υποδομές, όπως το νερό, τηλεπικοινωνίες, επεξεργασία λυμάτων, αποβλήτων, και ενδεχομένως, τις εγκαταστάσεις υγείας, αυτές μπορεί να βελτιωθούν για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων κατασκευής. Ο TAP AG δεσμεύεται να συνεχίσει να συνεργάζεται με την κυβέρνηση και τις τοπικές αρχές για την επίτευξη διατηρήσιμων ωφελειών για τους τοπικούς οικισμούς. Ο TAP AG θα αναπτύξει ένα Σχέδιο Διαχείρισης των Υποδομών και Παροχών Κοινής Ωφέλειας (ΣΔΥΠΚΟ) και θα μεγιστοποιήσει τη χρήση των έργων υποδομής, με στόχο τις ανάγκες της κοινότητας⁶⁸. Το σχέδιο θα αναπτυχθεί σε στενή συνεργασία με τις τοπικές επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, τις αρχές σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και τις κοινότητες, για να εξασφαλιστεί η καταλληλότητα και η

⁶⁶ Ενιαία ΜΠΚΕ Ελλάδας Κεφάλαιο 9 – Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Πολιτιστική Διαχείριση και Παρακολούθηση, GPL00-ERM-642-Y-TAE-0057, <https://www.tap-ag.gr/assets/07.referenceddocuments/greek/esias/greece/ESIA Greece Section9 Environmental Social and Cultural Heritage Management and Monitoring Greek.pdf>

⁶⁷ <https://www.tapag.com/assets/07.reference documents/greek/esias/greece/ESIA Greece Annex3. 2 Route Map of the TAP Project in Greece Greek.pdf>

⁶⁸ Moon, J. & Vogel, D. (2008). 'Corporate Social Responsibility, Government and Civil Society', in *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*, eds A. Crane, A. McWilliams, D. Matten, J. Moon & D. Siegel, Oxford University Press, Oxford.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

βιωσιμότητα των επενδύσεων ενώ θα δημοσιευθεί και θα υποβληθεί σε μια διαδικασία διαβουλεύσεων με τις επηρεαζόμενες κοινότητες Υγεία και Ασφάλεια Κοινότητας Κατασκευή και Θέση σε Λειτουργία.

Ένα μεγάλο έργο υποδομής όπως ο αγωγός TAP μπορεί να έχει δυνητικά επιπτώσεις σε θέματα δημόσιας υγείας και κινδύνων για την ασφάλεια των κοινοτήτων κατά μήκος της όδευσης του αγωγού και γύρω από τους σταθμούς συμπίεσης. Κατά τη διάρκεια της κατασκευής οι βασικοί κίνδυνοι, μεταξύ άλλων, αφορούν το εργοταξιακό εργατικό δυναμικό και τις αλληλεπιδράσεις του με την κοινότητα, όπως η αυξημένη πιθανότητα ατυχημάτων λόγω εφοδιασμού των εργοταξίων και των μεταφορών, η διέλευση μέσω των εγκαταστάσεων των εργοταξίων, οι επείγουσες μεταφορές στα κέντρα υγείας, η εντατική χρήση τοπικών πόρων και οι συνεπαγόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον ή/και η μετάδοση νοσημάτων (συμπεριλαμβανομένων των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νόσων). Ανάλογα με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού επιλογής εργολάβου κατασκευής, μέρος του εργατικού δυναμικού το οποίο αναμένεται να φτάσει κατά μέγιστο τα 2.700 άτομα, θα μπορούσε να προέρχεται από την Ελλάδα ή το εξωτερικό. Ο TAP AG θα αναλάβει μια σειρά μέτρων διαχείρισης, που βασίζονται στις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, για την αντιμετώπιση των διαφόρων θεμάτων που αφορούν την δημόσια υγεία, την ασφάλεια και τους κινδύνους που συνεπάγεται για την ασφάλεια η παρουσία ενός μεγάλου εργατικού κατασκευαστικές δραστηριότητες. Οι ανάδοχοι εργολάβοι θα απαιτηθεί να συμμορφώνονται με αυστηρές προϋποθέσεις και απαιτήσεις. Αυτό συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον Κώδικα Συμπεριφοράς (συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής για τα οινόπνευματώδη, της απαγόρευσης παράνομων δραστηριοτήτων και κατανάλωσης απαγορευμένων ουσιών) και την υποχρεωτική εκπαίδευση ευαισθητοποίησης (συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων υγείας) των εργαζόμενων ως μέρος της διαδικασίας πρόσληψης, την εθελοντική εξέταση της υγείας των εργαζομένων και την παροχή υπηρεσιών υγείας στα εργοτάξια (πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και βασικές πρώτες βοήθειες).

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν τα εμπόδια, οι καθυστερήσεις και οι κυκλοφοριακοί κίνδυνοι, ο TAP AG θα αναπτύξει ένα Σχέδιο Διαχείρισης της Κυκλοφορίας (ΣΔΚ) ⁶⁹ με βάση τις λεπτομερείς ανάγκες μεταφοράς προμηθειών. Το σχέδιο αυτό θα αποτελέσει αντικείμενο διαβούλευσης με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης και της τροχαίας. Μία Διαδικασία Παραπόνων θα είναι στη διάθεση των τοπικών πληθυσμών και οι Υπεύθυνοι Επαφών με τις Κοινότητες θα βρίσκονται στην περιοχή για την άμεση αντιμετώπιση τυχόν θεμάτων υγείας, ασφάλειας και προστασίας της κοινότητας. Σε περίπτωση τραυματισμού μέλους της κοινότητας ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων του Έργου, το Έργο θα παράσχει ιατρική περίθαλψη.

Ο TAP θα αναλάβει την αξιολόγηση της δυναμικότητας / αναγκών του εξοπλισμού και του προσωπικού των νοσοκομείων κατά μήκος της διαδρομής και στη Θεσσαλονίκη έτσι ώστε να προσδιορίσει εάν οι υγειονομικές εγκαταστάσεις διαθέτουν επαρκείς πόρους και εξοπλισμό για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (π.χ. εργοταξιακά ατυχήματα). Θα συναφθούν συμφωνίες με τα κατάλληλα νοσοκομεία για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Οι συμφωνίες αυτές θα περιλαμβάνουν την παροχή πρόσθετου εξοπλισμού ή κατάρτισης του προσωπικού, εφόσον απαιτηθεί από τον TAP.

Ο TAP θα αναπτύξει Σχέδια Αντιμετώπισης Έκτακτης Ανάγκης (ΣΑΕΑ) ⁷⁰ λαμβάνοντας υπ' όψη την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, τα σοβαρά περιστατικά, και τις πανδημίες. Αυτά θα πρέπει να τεθούν σε διαβούλευση με τους εθνικούς φορείς αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης και τους τοπικούς φορείς υγειονομικής περίθαλψης και θα καλύπτουν όλους τους εργολάβους και υπεργολάβους, καθώς και την τοπική κοινότητα.

⁶⁹ ESIA of TAP Greece Annex 5 ESIA Approach and Methodology, <https://www.tap-ag.com/resource-library/reference-documents/esia-documents/esia-greece-in-english>

⁷⁰ ESIA Greece Section2 Project Justification <https://www.tap-ag.com/assets/07.reference-documents/english/esias/greece/ESIA Greece Section 2 Project Justification.pdf>,

6. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) του ΤΑΡ

Η πολιτική ΕΚΕ εφαρμόζεται σε όλες τις δραστηριότητες του ΤΑΡ. Στόχος της είναι αφενός να αποτρέψει, να ελαχιστοποιήσει και/ή να αντιμετωπίσει τις δυσμενείς επιπτώσεις, και αφετέρου να προσδιορίσει και να διασφαλίσει ευκαιρίες μεγιστοποίησης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ωφελειών με στόχο την αποφυγή συγκρούσεων, καθυστερήσεων και απροόπτων συμβάντων. Διέπεται από τις εξής βασικές αρχές: Διαφάνεια, λογοδοσία και επαφή με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ο ΤΑΡ εντοπίζει τα άτομα, τα νοικοκυριά, τις κοινότητες και άλλες οντότητες που μπορεί να θίγονται από το έργο καθώς και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη (ρυθμιστικές αρχές, αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ). Ο ΤΑΡ δείχνει ιδιαίτερη φροντίδα για τις μειονεκτούσες, περιθωριοποιημένες, ευάλωτες και/ή φτωχότερες πληθυσμιακές ομάδες και προσαρμόζει τη διαδικασία διαβουλεύσεων στις προσδοκίες τους. Οι σχετικές πληροφορίες για το έργο, ιδιαίτερα όσες αφορούν τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις, τους κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια και την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, θα δημοσιοποιούνται σε τοπικό επίπεδο με τρόπο προσιτό και κατανοητό, και με σεβασμό στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των θιγόμενων. Αποφυγή, ελαχιστοποίηση, άμβλυση, αντιστάθμιση και/ή αποκατάσταση όλων των δυσμενών επιπτώσεων. Η διαδικασία ΜΠΚΕ εντοπίζει, αντιμετωπίζει και διαχειρίζεται το σύνολο των κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων και ευκαιριών με συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Οι απαιτήσεις απόδοσης της ΕΤΑΑ ορίζουν ότι τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις στους ανθρώπους, στα δικαιώματα, στους βιοτικούς πόρους, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον τους θα αποφεύγονται, ή αν αυτό δεν είναι δυνατό, θα ελαχιστοποιούνται, θα αμβλύνονται, θα αντισταθμίζονται και/ή θα αποκαθίστανται⁷¹ Η υποχρεωτική μετεγκατάσταση και η μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας είναι οι πιο σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις και πρέπει, ως εκ τούτου, να αποφεύγονται. Αν αυτό

⁷¹ Διαδικασία Απογραφής Πληθυσμού και Παγίων (C&AI), αναπτύχθηκε μια ασφαλής και διαφανής μεθοδολογία υπολογισμού των αποζημιώσεων, η οποία βασίζεται στην εύλογη αγοραία αξία και περιλαμβάνει όλα τα σχετικά έξοδα συναλλαγών. Ο ΤΑΡ συνεργάστηκε με τοπικά κτηματομεσιτικά γραφεία και αγρονόμους για την εκτίμηση των αξιών αποκατάστασης γης και καλλιεργειών. Ο ΤΑΡ έχει ήδη ανακοινώσει τα καθορισμένα επίπεδα αποζημίωσης. Η διαδικασία και οι αρχές που εφαρμόζονται για τον υπολογισμό των αποζημιώσεων παρατίθενται πιο κάτω. <http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition22maingr/populationcondition22maingr?OpenForm&sub=2&sel=4>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

δεν είναι εφικτό, πρέπει να ελαχιστοποιούνται με αλλαγή της όδευσης του αγωγού ή μέσω εναλλακτικών λύσεων σε τεχνικό επίπεδο.

6.1 Ε.Κ.Ε. & Ανθρώπινα δικαιώματα

Εκτός από τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) ως μέτρο αναφοράς, ο ΤΑΡ είναι επίσης ένα από τα πρώτα έργα κατασκευής αγωγού που υιοθέτησε τις Κατευθυντήριες Αρχές του ΟΗΕ για τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Αντανακλώντας αυτή τη δέσμευση, οι εκτενείς Μελέτες Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) που διενεργήθηκαν στις τρεις φιλοξενούσες χώρες – Ελλάδα, Αλβανία και Ιταλία – συμπεριέλαβαν ζητήματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο ΤΑΡ προσδιόρισε τους βασικούς κινδύνους σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα διασφαλίσει ότι θα αντιμετωπιστούν ολοκληρωμένα κατά την υλοποίηση του έργου.

Ο ΤΑΡ συμμορφώνεται με τις Εθελοντικές Αρχές για την Ασφάλεια και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΑΑΑΔ)⁷², μια σειρά αρχών σχεδιασμένων για να καθοδηγούν τις επιχειρήσεις στη διατήρηση της ασφάλειας της λειτουργίας τους, εντός ενός πλαισίου που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο ΤΑΡ συνεργάζεται για την εφαρμογή των ΕΑΑΑΔ με τη Διεθνή Ειδοποίηση. Διαβάστε περισσότερα για τη δέσμευση του ΤΑΡ στις ΕΑΑΑΔ.

Εκτός από τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) ως μέτρο αναφοράς, ο ΤΑΡ είναι επίσης ένα από τα πρώτα έργα κατασκευής αγωγού που υιοθέτησε τις προαιρετικές κατευθυντήριες αρχές του ΟΗΕ⁷³ για

⁷² <http://www.voluntaryprinciples.org/> Οι Εθελοντικές Αρχές για την Ασφάλεια και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΑΑΑΔ) συντάχθηκαν το 2000 από κορυφαίες εταιρείες εξόρυξης, διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένης και της Διεθνούς Ειδοποίησης, καθώς και των αμερικανικών και βρετανικών κυβερνήσεων. Οι ΕΑΑΑΔ ή «ΕΑ» (Εθελοντικές Αρχές) όπως είναι επίσης γνωστές, είναι μια πρωτοβουλία πολλών ενδιαφερόμενων μερών που απαντά στη διεθνή ανησυχία ότι οι ρυθμίσεις ασφαλείας που τέθηκαν σε εφαρμογή για μεγάλα έργα και επιχειρήσεις, σε ορισμένες περιοχές, αύξησαν τον κίνδυνο καταχρήσεων κατά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των κοινοτήτων.

⁷³ Arevalo J., Fallon F., 2008, Assessing Corporate Responsibility as a Contribution to Global Governance: the Case of the UN Global Compact, Corporate Governance

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και τα ανθρώπινα δικαιώματα (UNBPHR)⁷⁴. Αντανακλώντας αυτή τη δέσμευση, οι εκτενείς Μελέτες Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) που διενεργήθηκαν στις τρεις φιλοξενούσες χώρες συμπεριέλαβαν ζητήματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η επαφή με τα ενδιαφερόμενα μέρη συνεπάγεται έναν διαρκή διάλογο με όλους όσους επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεαστούν από τον ΤΑΡ. Διαβουλεύσεις χωρίς αποκλεισμούς και με σεβασμό στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες διεξάγονται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, την Αλβανία και την Ιταλία προκειμένου να δοθεί στα ενδιαφερόμενα μέρη η δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους, οι οποίες θα ληφθούν υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η έγκαιρη γνωστοποίηση από τον ΤΑΡ συναφών και επαρκών πληροφοριών βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να κατανοήσουν τους κινδύνους, τις επιπτώσεις και τις ευκαιρίες του έργου⁷⁵. Ο ΤΑΡ δεσμεύεται επίσης για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών και κοινωνικών επενδυτικών έργων σε όλη τη διάρκεια της κατασκευής και λειτουργίας του αγωγού. Ο διάλογος με τις τοπικές κοινότητες θα διασφαλίσει ότι τα έργα αυτά θα έχουν αμοιβαία επωφελή χαρακτήρα.

6.2 Ε.Κ.Ε.& Υγεία και Ασφάλεια

Η δέσμευση του ΤΑΡ για την υγεία και την ασφάλεια αναγνωρίζει ότι το έργο έχει καθήκον να μεριμνά για τις φιλοξενούσες κοινότητες, το εργατικό δυναμικό και τους μετόχους. Ορίζοντας τις γενικές αρχές, ο ΤΑΡ θα διασφαλίσει ότι τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έργου. Στόχοι του έργου είναι να μην υπάρξει απώλεια ανθρώπινης ζωής και να αποφευχθούν τα σοβαρά ατυχήματα. Θα διεξαχθούν εκτενή προγράμματα εκπαίδευσης βάσει των δυνητικών κινδύνων και θα παρακολουθείται στενά σε διαρκή βάση η απόδοση των εργολάβων και των προμηθευτών του έργου στον τομέα της υγείας και ασφάλειας ώστε να διασφαλίζεται ότι ο ΤΑΡ ανταποκρίνεται στις δεσμεύσεις του. Ο ΤΑΡ θα καλλιεργήσει έναν τρόπο σκέψης βασισμένο στα διδάγματα που αποκομίζονται μέσω των δικτύων υγείας και ασφάλειας ώστε οι καθημερινές εμπειρίες να καταγράφονται για να

⁷⁴ <https://www.devbusiness.com/> Η επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών για τις ευκαιρίες συμβουλών, τη σύναψη συμβάσεων και την εξαγωγή σε όλο τον κόσμο.

⁷⁵ Quinn, L. 2002, Examining Community Stakeholder Relationships From a Communication Perspective, The University of Texas

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

λαμβάνονται στη συνέχεια υπόψη στις εργασίες. Ο ΤΑΡ αναπτύσσει ανοιχτές, ενεργές σχέσεις σεβασμού με όλες τις κοινότητες κατά μήκος της όδουσής του.

6.3 Ε.Κ.Ε & Ανάπτυξη επαφών

Η πολιτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) του έργου εμπεριέχει δεσμεύσεις για διαφάνεια και διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη και ενσωμάτωση των απόψεών τους στην ανάπτυξη του έργου⁷⁶.

Οι παραπάνω αρχές ΕΚΕ είναι συνυφασμένες με τις δραστηριότητες του ΤΑΡ και των εργολάβων και προμηθευτών του, οι οποίοι θα παρακολουθούνται στενά με στόχο τη διασφάλιση της συμμόρφωσης.

Το έργο έχει επίσης καθιερώσει διαδικασία υποβολής αναφορών η οποία προσφέρει στους κατοίκους των τοπικών κοινοτήτων τη δυνατότητα να εκφράζουν τις ανησυχίες ή τις ενστάσεις τους για τον αγωγό ώστε να εξετάζονται και να επιλύονται από τον ΤΑΡ.

Η διαδικασία δουλείας και απόκτησης γης (ΔΔΑ)⁷⁷ του ΤΑΡ διασφαλίζει ότι όλοι οι θιγόμενοι θα αποζημιώνονται με δίκαιο και διαφανή τρόπο στο πλαίσιο της απόκτησης δικαιωμάτων δέσμευσης γης κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού.

Η επαφή με τα ενδιαφερόμενα μέρη συνεπάγεται έναν διαρκή διάλογο με όλους όσους επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεαστούν⁷⁸ από τον ΤΑΡ.

Διαβουλεύσεις χωρίς αποκλεισμούς και με σεβασμό στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες διεξάγονται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, την Αλβανία και την Ιταλία προκειμένου να δοθεί στα ενδιαφερόμενα μέρη η δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους. Οι τελευταίες λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ήδη από τις αρχικές φάσεις του έργου.

⁷⁶ Waddock, S. A., & Graves, S. B. (1997). Quality of management and quality of stakeholder relations: Are they synonymous? *Business and Society*

⁷⁷ <https://www.tap-ag.gr/%CE%94%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B7%CF%82>

⁷⁸ Savage, G. T., Nix, T. W., Whitehead, C. J., & Blair, J. D. (1991). Strategies for assessing and managing organizational stakeholders. *Academy of Management Executive*

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η έγκαιρη γνωστοποίηση από τον TAP συναφών και επαρκών πληροφοριών βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να κατανοήσουν τους κινδύνους, τις επιπτώσεις και τις ευκαιρίες του έργου.

Ο TAP δεσμεύεται επίσης για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών και κοινωνικών επενδυτικών έργων σε όλη τη διάρκεια της κατασκευής και λειτουργίας του αγωγού. Ο διάλογος με τις τοπικές κοινότητες θα διασφαλίσει πως τα συγκεκριμένα έργα ικανοποιούν με βιώσιμο τρόπο τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και υποστηρίζουν τους επιχειρησιακούς στόχους.

6.4 Ε.Κ.Ε.& Περιβάλλον

Η δέσμευση του TAP για το περιβάλλον βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του πρωτοποριακού έργου. Ο TAP δεσμεύεται για τη συμμόρφωσή του με τις αυστηρές απαιτήσεις απόδοσης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) σε σχέση με το περιβάλλον και άλλα θέματα⁷⁹, καθώς και με τη νομοθεσία των φιλοξενουσών χωρών και της ΕΕ. Η επιλογή της όδευσης του αγωγού έγινε με προσοχή ώστε να αποφευχθούν κατά το δυνατόν οι περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές. Η επιλογή της θέσης και η λειτουργία των εγκαταστάσεων θα λαμβάνει μέριμνα για την ελαχιστοποίηση των δυνητικών φυσικών και περιβαλλοντικών Εκτιμώντας τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Για να γίνει εκσκαφή μιας τάφρου ή να τοποθετηθεί έστω και ένα μέτρο σωλήνωσης, έχει προηγηθεί εκτενής προπαρασκευαστική και συμβουλευτική εργασία από την πλευρά του TAP. Πέρα από τις μελέτες για την τεχνική και εμπορική σκοπιμότητα και τις προκαταρκτικές εργασίες τεχνικής μελέτης και σχεδιασμού, ένα έργο τέτοιας κλίμακας και μεγέθους πρέπει να λαμβάνει ιδιαίτερη μέριμνα για τον αντίκτυπο που θα έχει στους ανθρώπους και στο φυσικό περιβάλλον κατά μήκος της διαδρομής του. Για τον σκοπό αυτό, ο TAP ανέθεσε σε τοπικές και διεθνείς ειδικευμένες εταιρείες τη διενέργεια μιας σειράς σημαντικών μελετών στις φιλοξενούσες χώρες – Ελλάδα, Αλβανία και Ιταλία. Πρόκειται για τις λεγόμενες Μελέτες Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων, οι οποίες αναλύουν

⁷⁹ EBDR, Environmental and Social Handbook, 2013, <http://www.eib.org/infocentre/publications/all/environmental-and-social-practices-handbook.htm>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

τους κινδύνους που ενέχει και τις ευκαιρίες που προσφέρει το έργο κατασκευής του αγωγού. Οι μελέτες αυτές εξετάζουν επισταμένως τις περιβαλλοντικές, πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του ΤΑΡ. Περιγράφουν επίσης τρόπους για την ελαχιστοποίηση ή εξάλειψη των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων τόσο στη διάρκεια όσο και μετά την κατασκευή του αγωγού. Το μεγαλύτερο μέρος των επιπτώσεων του έργου εντοπίζεται στη φάση της κατασκευής. Όταν ο αγωγός τεθεί σε λειτουργία, οι ελάχιστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις θα περιορίζονται στις επίγειες εγκαταστάσεις του. Οι ΜΠΚΕ περιλαμβάνουν επίσης λεπτομερή περιγραφή της προτεινόμενης όδευσης του αγωγού σε κάθε χώρα, των μόνιμων και προσωρινών υποδομών που θα δημιουργηθούν κατά την κατασκευαστική φάση όπως δρόμων πρόσβασης και εργοταξίων κατασκευής, καθώς και των εγκαταστάσεων λειτουργίας που θα έχουν υλοποιηθεί με την ολοκλήρωση της κατασκευής του αγωγού. Ο βαθμός λεπτομέρειας που έχει υιοθετήσει ο ΤΑΡ στις ΜΠΚΕ υπερβαίνει τις εθνικές προδιαγραφές σε όλες τις φιλοξενούσες χώρες, συμπεριλαμβανομένου του διαφανούς και ανοιχτού διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη σε όλο το μήκος της διαδρομής του αγωγού.

Οι ΜΠΚΕ, εναρμονισμένες στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης⁸⁰, υποβάλλονται στις αρμόδιες εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές κάθε χώρας στο πλαίσιο της ρυθμιστικής διαδικασίας για την έγκριση της κατασκευής και λειτουργίας του αγωγού. Στη διάρκεια της διαδικασίας πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις με τις εθνικές, περιφερειακές, δημοτικές και τοπικές αρχές, τις τοπικές κοινότητες και ΜΚΟ. Αυτή η ενεργή συμμετοχή θα συνεχιστεί έως την ολοκλήρωση της κατασκευής και σε μικρότερο βαθμό στη διάρκεια της λειτουργίας. Πλήρεις ΜΠΚΕ έχουν υποβληθεί στην Ιταλία (Μάρτιος 2012, με επικαιροποίηση και εκ νέου υποβολή τον Σεπτέμβριο του 2013 και προσθήκη περαιτέρω τεκμηρίωσης τον Απρίλιο του 2014), την Αλβανία (Ιανουάριος 2013, έγκριση τον Απρίλιο του 2013) και την Ελλάδα (Ιούνιος 2013).

80 EBRD, Environmental and Social Standards – Overview, 2014, <http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η δέσμευση του ΤΑΡ για το περιβάλλον βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του πρωτοποριακού έργου.

6.4. 1 Μελέτες περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων

Σε συμμόρφωση με τις διεθνείς απαιτήσεις απόδοσης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ)⁸¹ ως σημείο αναφοράς, λεπτομερείς Μελέτες Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) διενεργήθηκαν σε κάθε μία από τις χώρες διέλευσης του αγωγού – Ελλάδα, Αλβανία, Ιταλία.

Οι ΜΠΚΕ⁸² αποτυπώνουν όλες τις πιθανές περιβαλλοντικές, πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του αγωγού και περιλαμβάνουν μέτρα για την αποφυγή και την άμβλυνσή τους στη διάρκεια της κατασκευής του αλλά και μετά την κατασκευή, όταν ο αγωγός τεθεί σε λειτουργία. Οι ΜΠΚΕ αναδεικνύουν επίσης την ανάγκη για διαφανή και ανοιχτό διάλογο με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του έργου.

Η εκτενής διαδικασία επαφής με τα ενδιαφερόμενα μέρη θα συνεχιστεί έως την ολοκλήρωση της κατασκευής και σε μικρότερο βαθμό στη διάρκεια της λειτουργίας, όταν οι επιπτώσεις του έργου θα είναι πια ελάχιστες. Διαβάστε περισσότερα.

Πλήρεις ΜΠΚΕ έχουν υποβληθεί στην Ιταλία (Μάρτιος 2012, με επικαιροποίηση και εκ νέου υποβολή τον Σεπτέμβριο του 2013 και προσθήκη περαιτέρω τεκμηρίωσης τον Απρίλιο του 2014), την Αλβανία (Ιανουάριος 2013, έγκριση τον Απρίλιο του 2013) και την Ελλάδα (Ιούνιος 2013).

Ο αγωγός θα μεταφέρει δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου, του καθαρότερου ορυκτού καυσίμου, στις ευρωπαϊκές αγορές. Καθώς οι χώρες της ΕΕ αναζητούν τρόπο να εξισορροπήσουν την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση με μια κοινή δέσμευση για το περιβάλλον, το φυσικό αέριο θα συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο ενεργειακό μείγμα της Ευρώπης για το ορατό μέλλον.

⁸¹ <http://www.ebrd.com/news/2017/ebrd-board-approves-financing-for-transanatolian-natural-gas-pipeline.html>

⁸² ESIA Greece Section9 Environmental Social and Cultural Heritage Management and Monitoring Greek, [https://www.tap-ag.gr/assets/07.reference documents/greek/esias/greece/ESIA Greece Section 9 Environmental Social and Cultural Heritage Management and Monitoring Greek.pdf](https://www.tap-ag.gr/assets/07.reference%20documents/greek/esias/greece/ESIA%20Greece%20Section%209%20Environmental%20Social%20and%20Cultural%20Heritage%20Management%20and%20Monitoring%20Greek.pdf)

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Στο πλαίσιο της πολιτικής του για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, ο ΤΑΡ δεσμεύεται για την αποφυγή, ελαχιστοποίηση και άμβλυνση των τυχόν δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Η διαδρομή του ΤΑΡ σχεδιάστηκε με προσοχή ώστε να αποφευχθούν, κατά το δυνατόν, οι περιβαλλοντικά και κοινωνικά ευαίσθητες περιοχές. Με στόχο τον περιορισμό του αποτυπώματος, οι εγκαταστάσεις θα χωροθετούνται και θα λειτουργούν με τρόπο που να ελαχιστοποιεί τις φυσικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Η κατασκευή και λειτουργία του ΤΑΡ θα ελαχιστοποιήσει την κατανάλωση ενέργειας, τις εκπομπές αερίων, την απόρριψη λυμάτων και τη δημιουργία αποβλήτων. Ο ΤΑΡ δεν θα αφήσει απόβλητα μετά την ολοκλήρωσή του.

6.4.2 Η διαδικασία της Μελέτης Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) του ΤΑΡ στην Ελλάδα

Τον Σεπτέμβριο του 2014, το ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής έδωσε την επίσημη έγκρισή του⁸³ και υπέγραψε τη Μελέτη Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΜΠΚΕ) που είχε υποβάλει ο ΤΑΡ για το ελληνικό τμήμα του αγωγού.

Η ΜΠΚΕ περιελάμβανε αναλυτική περιγραφή της προτεινόμενης όδευσης του αγωγού στην Ελλάδα, μόνιμες και προσωρινές κατασκευές που θα οικοδομηθούν κατά τη φάση υλοποίησης (όπως οδοί πρόσβασης και εργοτάξια), καθώς και λειτουργικές εγκαταστάσεις που θα είναι έτοιμες όταν η κατασκευή ολοκληρωθεί.

Προηγήθηκαν τέσσερα χρόνια εντατικών εργασιών για την επιλογή, τον καθορισμό και τη διαβούλευση της όδευσης του αγωγού με ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών, όπως οι εθνικές, οι περιφερειακές και οι δημοτικές αρχές, οι αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι τοπικές κοινότητες και οι ΜΚΟ.

Η ΜΠΚΕ εκπονήθηκε από κοινού από Έλληνες και ξένους ειδικούς, σε πλήρη συμμόρφωση με την ελληνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία και σύμφωνα με τις αυστηρές απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) και του Διεθνούς

⁸³ Έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία του έργου: «Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου Υψηλής Πίεσης (ΤΑΡ) & Συνοδευτικές Εγκαταστάσεις-Ελληνικό Τμήμα», Α.Π. οικ. 174848, Αθήνα, 12 Σεπτεμβρίου 2014, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=508>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Οργανισμού Χρηματοδότησης (IFC), που θεωρούνται μέτρο αναφοράς για τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

Η τελική ΜΠΚΕ ήταν το αποκορύφωμα μιας διαδικασίας συνεργασίας με τις ελληνικές αρχές που ξεκίνησε το 2010 με την υποβολή της Έκθεσης Οριοθέτησης Περιεχομένου της ΜΠΚΕ και της Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) για το δυτικό τμήμα του ΤΑΡ στην Ελλάδα, καθώς και της Έκθεσης Οριοθέτησης Περιεχομένου για το ανατολικό τμήμα του αγωγού.

Τον Ιούλιο του 2013 το Υπουργείο Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής ολοκλήρωσε τον έλεγχο πληρότητας της ΜΠΚΕ του ΤΑΡ και ενέκρινε την έναρξη της επίσημης διαδικασίας για τη δημόσια διαβούλευση⁸⁴.

Μετά την έκδοση επίσημων γνωμοδοτήσεων από τις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα συναρμόδια υπουργεία, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής θα εκδώσει την Απόφαση Έγκρισης των Περιβαλλοντικών Όρων, η οποία αποτελεί προαπαιτούμενο για να προχωρήσει η διαδικασία αδειοδότησης και να αρχίσουν οι κατασκευαστικές εργασίες.

6.4.3. Αποκατάσταση

Μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του αγωγού, ο ΤΑΡ θα επαναφέρει τη γη στην πρότερη κατάστασή της. Το επιφανειακό στρώμα εδάφους θα αντικατασταθεί, όλες οι προσωρινές διαβάσεις και υποδομές θα απομακρυνθούν, ενώ θα αποκατασταθούν και όλες οι πρότερες εγκαταστάσεις και βλάστηση.

Οι ιδιοκτήτες και οι χρήστες γης θα αποζημιωθούν στο ακέραιο για οποιεσδήποτε επιπτώσεις του έργου στη γη τους.

⁸⁴ Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία του έργου: «Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου Υψηλής Πίεσης (ΤΑΡ) & Συνοδευτικές Εγκαταστάσεις-Ελληνικό Τμήμα». Έγγραφα Διαβούλευσης, 12.09.2014, Α.Π. οικ. 174868, <https://www.tap-ag.gr/assets/07.reference documents/greek/esias/greece/ESIA Greece Section 9 Environmental Social and Cultural Heritage Management and Monitoring Greek.pdf>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

6.5. E.K.E. & Κοινότητες

Ο TAP αναπτύσσει ανοιχτές, ενεργές σχέσεις σεβασμού με όλες τις κοινότητες κατά μήκος της όδουσής του. Η πολιτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (EKE) του έργου εμπεριέχει δεσμεύσεις για διαφάνεια, λογοδοσία, διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη και ενσωμάτωση των απόψεών τους στην ανάπτυξη του έργου. Οι παραπάνω αρχές EKE⁸⁵ είναι συνυφασμένες με τις δραστηριότητες του TAP και των εργολάβων και προμηθευτών του, οι οποίοι θα παρακολουθούνται στενά με στόχο τη διασφάλιση της συμμόρφωσης. Το έργο έχει επίσης καθιερώσει διαδικασία υποβολής αναφορών η οποία προσφέρει στους κατοίκους των τοπικών κοινοτήτων τη δυνατότητα να εκφράζουν τις ανησυχίες ή τις ενστάσεις τους για τον αγωγό ώστε να εξετάζονται και να επιλύονται από τον TAP. Η διαδικασία απόκτησης γης και αποζημιώσεων του TAP διασφαλίζει ότι όλοι οι θιγόμενοι θα αποζημιώνονται με δίκαιο και διαφανή τρόπο στο πλαίσιο της απόκτησης δικαιωμάτων δέσμευσης γης κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού.

Ο TAP σε συνάρτηση με την πολιτική της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, εφαρμόζει ένα πλήρες πρόγραμμα Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Επενδύσεων (SEI)⁸⁶. Αποσκοπούμε να συνεισφέρουμε στη αναβάθμιση της διαβίωσης και ποιότητας ζωής των κοινοτήτων σε όλο το μήκος της διαδρομής του αγωγού.

Συνολικά, περισσότερα από 55 εκατομμύρια ευρώ θα επενδυθούν σε κοινότητες σε όλη την Ελλάδα, την Αλβανία και την Ιταλία.

Αυτά τα συγκεκριμένα προγράμματα (SEI) αναπτύσσονται σε συνάρτηση με τις αρχές χρηματοδότησης του TAP ώστε να προωθήσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και σε πλήρη διαβούλευση & συνεργασία με τις κοινότητες σε όλο το μήκος της διαδρομής του αγωγού.

Οι γενικοί στόχοι του κοινωνικού και περιβαλλοντικού προγράμματος (SEI) είναι:

- να αναβαθμίσει τη διαβίωση στις τοπικές κοινότητες
- να στηρίξει τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε όλο το μήκος της διαδρομής του αγωγού

⁸⁵ Logsdon, J. M., & Yuthas, K. (1997). Corporate social performance, stakeholder orientation, and organizational moral development. *Journal of Business Ethics*

⁸⁶ S.E.I. Social Environmental Impact Assessment , <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/296ae980488551f5aa0cfa6a6515bb18/ESIA.pdf?MOD=AJPERES>, International Finance Corporation, World Bank Group

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

- να βελτιώσει τις δεξιότητες και τις ικανότητες μέσω υποστήριξης πρωτοβουλιών εκπαίδευσης και κατάρτισης
- να ενισχύσει την περιβαλλοντική διαχείριση συμπεριλαμβανομένης και της υποστήριξης της βιοποικιλότητας⁸⁷

Κάθε χώρα υποδοχής του TAP έχει διαφορετικές προτεραιότητες εξέλιξης και κοινωνικούς κινδύνους. Επομένως, οι θεματικές πρωτοβουλίες του TAP είναι σκοπίμως υψηλού επιπέδου, ώστε να επιτρέπουν σε κάθε χώρα να τις επεξεργαστεί ενώ και να είναι ταυτόχρονα σχετικές με το πλαίσιο κάθε χώρας. Στην Ελλάδα, οι τομείς προτεραιότητας περιλαμβάνουν κοινωνικές ανάγκες, υποδομές, οικοδόμηση δεξιοτήτων. Στην Αλβανία, η προσοχή επικεντρώνεται στις υποδομές της κοινότητας, στην αγροτική διαβίωση, στην εκπαίδευση και κατάρτιση, στην ασφάλεια της κοινότητας και στην ιατρική υποστήριξη. Στην Ιταλία, η προσοχή εστιάζεται στη διαβίωση, κυρίως στους τομείς του τουρισμού, της γεωργίας και της αλιείας, την περιβαλλοντική διαχείριση καθώς και στις υπηρεσίες κοινότητας και υποδομής.

Το κοινωνικό και περιβαλλοντικό πρόγραμμα του TAP βασίζεται στις αρχές του μη αποκλεισμού, της συμμετοχής, της ενίσχυση των δεξιοτήτων, της αξιοποίησης των τοπικών κεφαλαίων και της βιωσιμότητας. Η χρηματοδότηση του έργου κυμαίνεται από μικρής κλίμακας επιχορηγήσεις, μέσω πρωτοβουλιών της τοπικής κοινότητας, έως συνεργασίες περιφερειακής ανάπτυξης⁸⁸.

6.5.1. Στην Ιταλία

Ο TAP σε συνεργασία με τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς, έχει σχεδιάσει ένα ειδικά διαμορφωμένο πρόγραμμα κοινωνικών και περιβαλλοντικών επενδύσεων (SEI).

⁸⁷ <https://www.cbd.int/>, Convention on Biologic Diversity, 1993

⁸⁸ Kreiner, P., & Bhambri, A. (1991). Influence and information in organizationstakeholder relationships. Research in Corporate Social Performance and Policy

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Το πρόγραμμα του TAP στην Ιταλία ανέρχεται σε 12 εκατομμύρια ευρώ⁸⁹. Τα έργα θα επικεντρωθούν:

- Στη διαβίωση, με έμφαση στον τουρισμό, την γεωργία και την αλιεία
- Στην περιβαλλοντική διαχείριση, με έμφαση σε θέματα που συνδέονται με τον τουρισμό, τη γεωργία και το θαλάσσιο περιβάλλον
- Στην ποιότητα ζωής της κοινότητας, με έμφαση στις υπηρεσίες και τις υποδομές.

Ανακαλύψτε μερικά από τα έργα του κοινωνικού και περιβαλλοντικού προγράμματος (SEI) που εφαρμόστηκαν στην Ιταλία:

α)MENA: Εκπαίδευση στη διαχείριση Εστιατορίου

Μέσω του προγράμματος MENA, 15 ιδιοκτήτες και διευθυντές εστιατορίων στην περιοχή Lecce έλαβαν τρίμηνη υψηλού επιπέδου εκπαίδευση στη διαχείριση εστιατορίων, τεχνικές μαγειρικής και μεταποίηση τροφίμων. Το έργο εφαρμόστηκε μεταξύ Ιανουαρίου και Απριλίου του 2017, με χορηγία και οργάνωση από τον TAP, και έφερε κοντά κορυφαίους σεφ, ιδιοκτήτες και διαχειριστές τοπικών εστιατορίων, που στηρίζουν ουσιαστικά την τοπική οικονομία και τον τουρισμό.

Στο πλαίσιο του κοινωνικού και περιβαλλοντικού προγράμματος (SEI), ο TAP στηρίζει τον τομέα τροφίμων & ποτών - βασικό στοιχείο του τουρισμού στην Ιταλία. Ο τουρισμός είναι ένας σημαντικός παράγοντας που συνεισφέρει στην τοπική οικονομία. Ο TAP θέλει να έχει θετική επίδραση στην τοπική οικονομία τονώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης των τοπικών κοινωνιών με βιώσιμο τρόπο, να αξιοποιήσει τα τοπικά πλεονεκτήματα και να ενισχύσει την τοπική κληρονομιά.

Το πρόγραμμα MENA («Μεταπτυχιακό Αριστείας στη Σύγχρονη Τροφή») σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την ποιότητα των υπηρεσιών στους τομείς τουρισμού και φιλοξενίας. Δεκαπέντε ιδιοκτήτες και διαχειριστές εστιατορίων από την επαρχία Lecce, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής Melendugno και άλλων δήμων όπου υλοποιείται το έργο, παρακολούθησαν σεμινάρια 136 ωρών που περιλάμβαναν: διεύθυνση επιχειρήσεων εστίασης, οινογνωσία και γευσιγνωσία ελαιολάδου, εξυπηρέτηση και

⁸⁹http://bari.repubblica.it/cronaca/2017/11/08/news/gasdotto_tap_salento_55_milioni_di_investimento_de_vincenti-180598208/?refresh_ce

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

υποδοχή, διατροφικές δυσανεξίες κ.α. Το πρόγραμμα διοργάνωσε επίσης επισκέψεις σε κοντινούς κήπους, ελαιώνες καθώς και σε πολύ γνωστές παραδοσιακές ταβέρνες και αμπελώνες. Επιπροσθέτως, οι συμμετέχοντες με τις τρεις καλύτερες επιδόσεις έλαβαν ατομική συμβουλευτική καθοδήγηση όσον αφορά την ανακαίνιση της εικόνας των εστιατορίων τους, την ενίσχυση της κάρτας τους αλλά και την επανεκπαίδευση του προσωπικού.

Το πρόγραμμα MENA σχεδιάστηκε από κοινού με την εταιρεία PR Consulting, μια εταιρεία επικοινωνίας και μάρκετινγκ της περιοχής της Απουλίας που ειδικεύεται σε υπηρεσίες τροφίμων και ποτών και σε συνεργασία με σημαντικούς φορείς όπως η Ιταλική Ένωση Οινολόγων η Ένωση Γυναικών Οινοποιών της Απουλίας, η Ακαδημία Bar Project και η εταιρεία H.Q.F.⁹⁰

β) Μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης

Μέσα από μια σειρά επιστημονικών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων και πρακτικών ευαισθητοποίησης, το πρόγραμμα «Μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης» του TAP στοχεύει στη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων σε μια έκταση περίπου 30 χιλιομέτρων κατά μήκος των ακτών της Αδριατικής (δήμοι Vernole, Lecce και Melendugno)⁹¹.

Μέσα από μια σειρά επιστημονικών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων και πρακτικών ευαισθητοποίησης, το πρόγραμμα «Μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης» του TAP στοχεύει στη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων σε μια έκταση περίπου 30 χιλιομέτρων κατά μήκος των ακτών της Αδριατικής (δήμοι Vernole, Lecce και Melendugno).

Το έργο υλοποιείται σε συνεργασία με την CoNISMa (National Interuniversity Consortium for Marine Sciences) η οποία συμμετέχει με την Ερευνητική Μονάδα της επαρχίας Lecce

⁹⁰ Ο TAP απηύθυνε πρόσκληση για υποβολή αιτήσεων τον Οκτώβριο του 2016. Η πρόσκληση υποστηρίχτηκε από διαφημιστική εκστρατεία επικεντρωμένη στην επαρχία Lecce, και περιλάμβανε εναρκτήρια εκδήλωση, διαφημίσεις σε εφημερίδες, ηλεκτρονικά, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και μια ειδική ιστοσελίδα τη www.mena-mastertap.it

⁹¹ Η προκαταρκτική φάση της μελέτης, που υποστηρίχτηκε από τον TAP με επένδυση ύψους €50.000, εκπονήθηκε μεταξύ Φεβρουαρίου και Ιουλίου 2017. Το πολυετές πρόγραμμα, με προβλεπόμενη επένδυση που ξεπερνάει τα € 800.000, βρίσκεται σε εξέλιξη. https://www.tap-ag.gr/assets/07.reference_documents/greek/esias/greece/ESIA Greece Section 9 Environmental Social and Cultural Heritage Management and Monitoring Greek.pdf

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

(τμήμα του Πανεπιστημίου του Salento)⁹². Η προκαταρκτική φάση της μελέτης, που υποστηρίχτηκε από τον TAP με επένδυση ύψους €50.000, εκπονήθηκε μεταξύ Φεβρουαρίου και Ιουλίου 2017.

Ο πρωταρχικός σκοπός του προγράμματος είναι να μειώσει τα απορρίμματα στις θάλασσες όπως επίσης και να μετριάσει τις απειλές στα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Οι τοπικοί ψαράδες, επιχειρηματίες τουρισμού, οι κάτοικοι του Melendugno και οι τουρίστες που επιλέγουν το Melendugno ως προορισμό διακοπών θα επωφεληθούν τα μέγιστα από το πρόγραμμα μείωσης της θαλάσσιας ρύπανσης (Marine Litter programme).

Η προσοχή εστιάζεται κυρίως:

- Στην απόκτηση γνώσης σχετικά με τα μοτίβα θαλάσσιων απορριμμάτων μέσω στοχευμένης έρευνας.
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα θαλάσσιων απορριμμάτων μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης σε θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Έρευνα και –σε επόμενο στάδιο- αφαίρεση των θαλάσσιων απορριμμάτων από τις παραλίες, τη βραχώδη ακτή και τη θάλασσα.
- Μακροπρόθεσμη στήριξη όσον αφορά τη διαχείριση των απορριμμάτων στις θάλασσες με οδηγίες προς τις τοπικές αρχές και τους σχετικούς εμπλεκόμενους φορείς.

Ο TAP και οι συνεργάτες του υλοποίησαν την προκαταρκτική φάση του προγράμματος κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2017. Το πρώτο αυτό βήμα είχε στόχο να αξιολογήσει τα θαλάσσια απορρίμματα που υπάρχουν στην περιοχή του έργου. Τα αποτελέσματα των ποιοτικών και ποσοτικών ερευνών δίνουν μια εκτίμηση για την ποσότητα των θαλάσσιων απορριμμάτων, και το κατά προσέγγιση βάρος τους. Αυτή η πιλοτική μελέτη είναι η εκκίνηση για τον σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων παρακολούθησης θαλάσσιων υπολειμμάτων τα επόμενα χρόνια.

⁹² <http://www.medmaritimeprojects.eu/download/ProjectBluene/Bluene-Outputs/Study%20on%20ongoing%20initiatives%20and%20Bluene%20draft%20Final%20version.pdf>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η προκαταρκτική φάση συμπεριέλαβε επίσης μια καμπάνια επαγρύπνησης στα τοπικά σχολεία. Κατά τη διάρκεια των διαδραστικών μαθημάτων, 320 παιδιά πήραν πληροφορίες για το θαλάσσιο περιβάλλον και τις απειλές που δημιουργεί η θαλάσσια ρύπανση. Οι μαθητές διδάχτηκαν επίσης τη σημασία της πρόληψης της θαλάσσιας ρύπανσης. Ακόμη, ειδικά αντικείμενα και πληροφοριακό υλικό παραδόθηκαν στα μαθήματα.

γ) TAPStart: Χορηγίες για τους Τοπικούς Οργανισμούς

Το TAPStart⁹³ στηρίζει τις ιδέες των τοπικών κοινοτήτων στην επαρχία Lecce. Υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο TAP, ο οποίος προσφέρει αρκετές μικρές χορηγίες σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς που υλοποιούν έργα στον τομέα του αθλητισμού, του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και κοινωνικών θεμάτων. Ο TAP επένδυσε ποσό συνολικού ύψους 200.000 ευρώ το 2016 για επτά τοπικά έργα, τα οποία βρίσκονται υπό υλοποίηση και πραγματοποιούνται από τους τοπικούς συλλόγους του Melendugno. Το ποσό των 400.000 ευρώ διατέθηκε το 2017⁹⁴ για τη δεύτερη φάση του TAPStart, διευρύνοντας τη γεωγραφική βάση ώστε να καλύπτει όλη την επαρχία Lecce.

Το TAPStart στηρίζει τις ιδέες των τοπικών κοινοτήτων στην επαρχία Lecce. Υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο TAP, ο οποίος προσφέρει αρκετές μικρές χορηγίες σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς που υλοποιούν έργα στον τομέα του αθλητισμού, του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και κοινωνικών θεμάτων. Ο TAP έχει επενδύσει ποσό συνολικού ύψους 200.000 ευρώ το 2016 για επτά τοπικά έργα, τα οποία βρίσκονται υπό υλοποίηση και πραγματοποιούνται από τους τοπικούς συλλόγους του Melendugno. 400.000 ευρώ διατέθηκαν το 2017 για τη δεύτερη φάση του TAPStart, διευρύνοντας τη γεωγραφική βάση ώστε να καλύπτει όλη την επαρχία Lecce.

93 <http://www.tapstart.it/>

94 <http://www.aztv.az/readnews.php?lang=en&id=4474>,

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Το Stracultour⁹⁵, ένα από τα έργα που έχουν χρηματοδοτηθεί από το πρόγραμμα επενδύσεων του 2016, πραγματοποίησε τρεις εκπαιδευτικές ξεναγήσεις για δύο σχολεία του Lecce το Μάρτιο του 2017. Ο σύλλογος ξενάγησε περίπου 250 μαθητές και καθηγητές σε τοπικά εμβληματικά σημεία, συμπεριλαμβανομένου και του χωριού Acaya, με τα οχυρωματικά του τείχη και το κάστρο; της αρχαιολογικής περιοχής της Roca vecchia (cfr. Old Roca); και της σπηλιάς της Poesia (μια θαλάσσια σπηλιά που αντιπροσωπεύει ένα χώρο λατρείας για τους Μεσσαπιανούς, μια αρχαία τοπική φυλή). Ο TAP στήριξε το έργο καθώς συμβάλλει στην ενημέρωση των κατοίκων της περιοχής γύρω από πολιτιστικά θέματα. Επιπλέον, αυτή η πρωτοβουλία ενίσχυσε τις δεξιότητες και τη γνώση της τοπικής κοινότητας, κυρίως των νέων.

Ως μέρος ενός άλλου έργου, ένα σεμινάριο διάρκειας τριών ημερών με διεθνή ταξιδιωτικά γραφεία πραγματοποιήθηκε στο Melendugno. Σκοπός της εκδήλωσης ήταν να αυξήσει τον αριθμό των τουριστών που επισκέπτονται την περιφέρεια και να προσελκύσει ξένους επισκέπτες.

Η πρόσκληση υποβολής έργων για τη δεύτερη φάση του TAPStart έχει ανοίξει και θα ισχύσει από 1 Ιουνίου μέχρι 31 Αυγούστου του 2017⁹⁶.

Μετά την υποβολή, ο TAP και μια ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων σε διάφορους τομείς του προγράμματος θα αξιολογήσουν και θα καταρτίσουν τη βραχεία λίστα με τα προκρινόμενα έργα.

Με αυτή την πρόσκληση, ο TAP στηρίζει τις καλύτερες ιδέες που προκύπτουν από οργανισμούς εδραιωμένους στην τοπική κοινότητα. Υιοθετώντας μια προσέγγιση «από τη βάση», ο TAP αποσκοπεί να συμβάλλει με χειροπιαστό τρόπο στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

6.5.2. Στην Αλβανία

⁹⁵ <http://www.corrieresalentino.it/2017/12/secondo-bando-tapstart-400-mila-euro-ai-progetti-vincitori/>

⁹⁶ Όλες οι σχετικές πληροφορίες και υποβολή των σχετικών εγγράφων είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: www.tapstart.it

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Ο TAP στηρίζει μια ευρεία σειρά έργων στις κοινότητες από τις οποίες διέρχεται ο αγωγός. Το πρόγραμμα κοινωνικών και περιβαλλοντικών επενδύσεων (SEI) του TAP ξεπερνά τα 14 εκατ. Ευρώ⁹⁷.

Τα έργα θα επικεντρωθούν σε τέσσερις τομείς:

- Στην ποιότητα ζωής των τοπικών κοινοτήτων, με έμφαση στην Αποκατάσταση σχολείων
- Στην οικοδόμηση δεξιοτήτων σε τομείς σχετικούς με τις κοινότητες από τις οποίες διέρχεται ο TAP
- Στις συνθήκες διαβίωσης, με έμφαση στις πρωτοβουλίες για τη γεωργία
- Στις δωρεές και την ανταπόκριση σε έκτακτες καταστάσεις

Οι εκπρόσωποι του TAP βρίσκονται σε συνεχή διάλογο με τις τοπικές κοινότητες και όλα τα κυβερνητικά επίπεδα με στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών και περιβαλλοντικών έργων στα οποία έχουν από κοινού καταλήξει και τα οποία στηρίζουν τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της κοινότητας.

Ανακαλύψτε κάποια από τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά έργα (SEI) που εφαρμόστηκαν στην Αλβανία.

α) Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης

Ο TAP έχει αναλάβει ένα πρόγραμμα πρακτικής άσκησης στην Αλβανία, με στόχο να εξασφαλίσει την επιτυχία των νέων επαγγελματιών πέρα από τα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα. Για διάστημα έξι μηνών, μια μικρή ομάδα ταλαντούχων φοιτητών έχει τη δυνατότητα να εργαστεί στα βασικά τμήματα του έργου και να εκπαιδευτεί από κορυφαίους ειδικούς στο κλάδο της ενέργειας. Ο πρώτος γύρος του προγράμματος πρακτικής άσκησης του TAP ολοκληρώθηκε με επιτυχία, ενώ ο δεύτερος (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2017) βρίσκεται σε εξέλιξη.

Οι ασκούμενοι εργάζονται σε διάφορα τμήματα του TAP: Οικονομία, παραλαβή αγωγού, Υγεία, Ασφάλεια και Περιβάλλον, συντονισμός ενδιαφερόμενων φορέων, χρήση, απόκτηση

⁹⁷ <http://www.abcci.com/abccisite/tap-building-new-opportunities/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

και διαχείριση γης, , συμβάσεις και προμήθειες, και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Οι ασκούμενοι φοιτητές συμμετέχουν σε πραγματικές εργασίες που ταιριάζουν με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες τους.

Ο πρώτος γύρος του προγράμματος (Νοέμβριος 2016-Μάιος 2017) έδειξε ότι τα προγράμματα πρακτικής άσκησης ολοένα και περισσότερο διευκολύνουν την ένταξη στην εργασία.

Ο TAP έχει στόχο να εντοπίσει, προσελκύσει και πιθανότατα να διατηρήσει τους καλύτερους υποψήφιους και να τους βοηθήσει να αναπτύξουν τη σταδιοδρομία τους. Το πρόγραμμα είναι μέρος του κληροδοτήματος της εταιρείας στην Αλβανία. Ο TAP δεσμεύεται να ενισχύσει τη γνώση των νέων επαγγελματιών, υποστηρίζοντας έτσι το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό στον ταχέως αναπτυσσόμενο ενεργειακό τομέα της Αλβανίας.

Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από πολλά κορυφαία πανεπιστήμια στην Αλβανία.

β) Κατασκευή γέφυρας δύο λωρίδων στην Κορονόδα

Η κεντρική γέφυρα στην Αλβανική πόλη Κορονόδα⁹⁸ ήταν στενή, σε κακή κατάσταση και επέτρεπε μόνο την κυκλοφορία μόνης κατεύθυνσης. Η γέφυρα διευκολύνει την πρόσβαση στο κεντρικό νοσοκομείο της Κορονόδα και σε άλλα τουριστικά αξιοθέατα σε αυτό το τμήμα της Αλβανίας. Ο TAP παρενέβη και κατασκεύασε μια γέφυρα δυο λωρίδων η οποία τώρα επιτρέπει ασφαλέστερες μεταφορές, υποστηρίζοντας την τοπική οικονομία και τον τουρισμό.

Περισσότεροι από 15.000 άνθρωποι που ζουν στη περιοχή Κορονόδα⁹⁹ και τα γύρω χωριά, καθώς και πολλοί τουρίστες, χρησιμοποιούν την ενισχυμένη γέφυρα καθημερινά. Ο τουρισμός-μια σημαντική πηγή εισοδήματος σε τοπικό επίπεδο-επωφελείται επίσης ουσιαστικά από αυτή την αναβάθμιση.

⁹⁸ <https://www.azernews.az/oil and gas/103200.html>

⁹⁹ <http://www.albaniannews.com/index.php?idm=8688&mod=2>, Speaker Meta Inaugurates a Bridge in Corodova, Part of Tap Project, 01.10.2016

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

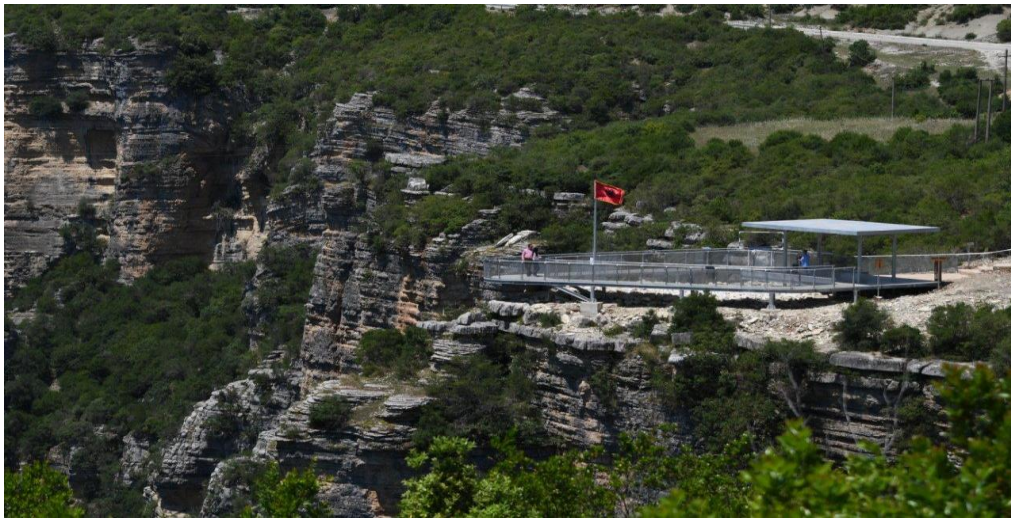
Πολλοί τουρίστες χρησιμοποιούν αυτή την υποδομή το καλοκαίρι, όταν επισκέπτονται τις περιοχές φυσικού κάλλους στη νότια Αλβανία, όπως το φαράγγι Osumi. Η γέφυρα είναι η μόνη σύνδεση μεταξύ του νότιου και του βόρειου τμήματος της Coronoda.

Τα έργα αποκατάστασης διαρκούν περίπου τρεις μήνες. Η γέφυρα απαιτούσε μια εντελώς νέα κατασκευή, καλύμματα πασσάλων καθώς και την εγκατάσταση μιας πρόσθετης λωρίδας. Η γέφυρα επεκτάθηκε στα οκτώ μέτρα, αποτελούμενη από δύο λωρίδες, πλάτους τριών μέτρων η καθεμία, και δύο πεζοδρόμια ενός μέτρου.

Στα εγκαίνια της γέφυρας την 1η Οκτωβρίου 2016 παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος της Αλβανικής Βουλής Ilir Meta, ο δήμαρχος της Coronoda Nesim Srahiu και τοπικές αρχές.

γ) Πανοραμικές Πλατφόρμες πάνω από το φαράγγι Osumi

Εικόνα Νο. 8:

Πηγή: www.tap-ag.com

Η επίσκεψη στο φαράγγι Osumi, ένα από τα ομορφότερα αξιοθέατα της Αλβανίας, ήταν δύσκολη και επισφαλής. Ο TAP σε συνεργασία με το Αλβανικό-Αμερικανικό Ίδρυμα Ανάπτυξης κατασκεύασαν δύο μοντέρνες πανοραμικές πλατφόρμες, επιτρέποντας καλύτερη και ασφαλέστερη πρόσβαση σε περισσότερους από 15.000 τουρίστες κάθε

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

χρόνο. Η συνολική επένδυση αριθμεί 132.000 ευρώ και περίπου 100 άνθρωποι εργάστηκαν στη διαδικασία¹⁰⁰.

Οι εργασίες περιελάμβαναν την κατασκευή δυο μπαλκονιών με θέα, με την τοποθέτηση γαλβανισμένων μεταλλικών κατασκευών. Οι κατασκευαστικές δραστηριότητες διεξήχθησαν προσεκτικά, για να αποφευχθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον, με σεβασμό στη γεωλογική δομή του φαράγγι και στη χλωρίδα. Η κατασκευή της νέας πλατφόρμας πάνω από το φαράγγι Osumi επέτρεψε στους επισκέπτες να απολαύσουν το μαγευτικό τοπίο με ασφάλεια¹⁰¹.

Ο TAP και το Αλβανικό-Αμερικανικό Ίδρυμα Ανάπτυξης εγκαινίασαν τις πανοραμικές πλατφόρμες με όνομα «Πανοραμική Θηλειά της Σημαίας» και «Τρύπα της Νύφης»- την 1η Ιουνίου 2017. Στα εγκαίνια παρευρέθηκαν ο δήμαρχος του Skrapari, Nesim Spahiu, ο συνιδρυτής του ΑΑΙΕ Martin Mata, ο τοπικός διευθυντής του TAP στην Αλβανία, Shkëlqim Bozgo καθώς και εκπρόσωποι διαφόρων οργανισμών, επιχειρήσεων και τοπικών κοινοτήτων.

Οι δύο πανοραμικές κατασκευές θα επιτρέψουν στους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή Skrapari¹⁰² να έχουν πανοραμική θέα πάνω από το φαράγγι, και πάνω από όλα, ασφαλή πρόσβαση. Με την κατασκευή των δύο πανοραμικών κατασκευών, η πόλη της Çorovoda και η γύρω περιοχή της Skrapari σκοπεύουν να προσελκύσουν ακόμη περισσότερους τουρίστες καθόλη τη διάρκεια του χρόνου, υποστηρίζοντας περαιτέρω τις τοπικές κοινότητες.

Η PRG*BR Architecture¹⁰³ σχεδίασε τις δύο πλατφόρμες ενώ η Salillari LTD¹⁰⁴ υλοποίησε τις κατασκευαστικές εργασίες. Και οι δύο είναι αλβανικές εταιρείες.

100 <https://invest-in-albania.org/viewpoint-platforms-built-osumi-canyons/>

101 <http://www2.mfa.gr/en/infofiles-menu/infofile/59502>

¹⁰² Η περιοχή Skrapari ανήκει στην Περιφέρεια Berat στην Αλβανία, <https://geographic.org/geographic-names/name.php?uni=-167592&fid=297&c=albania>

103 <https://www.archdaily.com/tag/prg-b-r-architektur>

¹⁰⁴ <http://www.salillari.al/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

6.5.3. Στην Ελλάδα

Ο TAP επενδύει -και θα συνεχίσει να το κάνει- σε δράσεις με έντονο κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο στη Βόρεια Ελλάδα, υποστηρίζοντας έργα που πραγματοποιούνται και στις τρεις ελληνικές περιφέρειες από τις οποίες διέρχεται ο αγωγός: τη Δυτική, την Κεντρική και την Ανατολική Μακεδονία & Θράκη.

Το εθελοντικό πρόγραμμα Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών επενδύσεων (SEI) του TAP στην Ελλάδα, συνολικού ύψους 32 εκατομμυρίων ευρώ, επικεντρώνεται σε τέσσερις πυλώνες¹⁰⁵:

- Περιβάλλον
- Εκπαίδευση και κατάρτιση
- Κοινωνικοοικονομική εξέλιξη, με έμφαση στη γεωργία και στον τουρισμό
- Ποιοτικές συνθήκες ζωής της κοινότητας, με έμφαση στην κοινωνική υποστήριξη και συνοχή

Οι εκπρόσωποι του TAP βρίσκονται σε συνεχή ανοιχτό διάλογο με τις τοπικές κοινότητες και όλα τα κυβερνητικά επίπεδα-κεντρικό, περιφερειακό και δημοτικό-ώστε να αναπτύξουν αμοιβαίως συμφωνημένα κοινωνικά και περιβαλλοντικά έργα στα οποία έχουν από κοινού καταλήξει και που στηρίζουν τις αναπτυξιακές προτεραιότητες των κοινοτήτων.

Παρακάτω μπορείτε να δείτε σημαντικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά έργα που έχουν υλοποιηθεί στην Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος του TAP. Αποτελούν μία ενδεικτική επιλογή των διαφόρων πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί από τον TAP και συμβάλλουν σε κοινωνικές, ανθρωπιστικές και άλλες σημαντικές δραστηριότητες.

α) Θεματικό αγροτικό πρόγραμμα ΕΥΔΟΚΙΜΗ ΓΗ

Εικόνα Νο. 9: **ΕΥΔΟΚΙΜΗ ΓΗ**

¹⁰⁵ TAP Corporate Brochure June 2017 GR, <https://www.tap-ag.com/resource-library/marketing-materials/brochures>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Πηγή: www.tap-ag.com

Η αγροτική πρωτοβουλία ΕΥΔΟΚΙΜΗ ΓΗ | Ενίσχυση Αγροδιατροφικής Εκπαίδευσης¹⁰⁶ θα υλοποιηθεί και στις τρεις περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας από τις οποίες διέρχεται ο ΤΑΡ.

Αποτελεί διαπεριφερειακό επενδυτικό πρόγραμμα, ύψους €1 εκατ., σε εκπαιδευτικές και εφαρμοσμένες βιοτεχνολογικές δραστηριότητες, με στόχο να υποστηρίξει την καλλιέργεια, το μάρκετινγκ και την πώληση ξεχωριστών αγροδιατροφικών προϊόντων ή ποικιλιών που παράγονται τοπικά κατά μήκος της όδευσης του αγωγού: μέλι και μελισσοκομικά προϊόντα, ελιές και ελαιόλαδο, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, φασόλια, καρποφόρα δένδρα, πετιμέζι, πιπεριές, και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Αυτά τα προϊόντα επιλέχθηκαν της εντοπιότητάς τους στις περιοχές από τις οποίες διέρχεται ο ΤΑΡ, των διακριτών και ανταγωνιστικών τους χαρακτηριστικών, καθώς και της δυναμικής τους σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη και εμπορευσιμότητά τους.

Η πρωτοβουλία ΕΥΔΟΚΙΜΗ ΓΗ εντάσσεται στο συνολικού ύψους €32 εκατ. Πρόγραμμα κοινωνικών και περιβαλλοντικών επενδύσεων που ο ΤΑΡ υλοποιεί εθελοντικά στις περιοχές κατά μήκος του αγωγού. Θα ωφελήσει 300 περίπου ιδιώτες και 70 παραγωγικές μονάδες, ενώ αναμένεται επίσης να δημιουργήσει πολλαπλά οφέλη για τις αγροτικές κοινότητες στη Βόρεια Ελλάδα, καθώς:

- ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ παραγωγών και επιστημόνων
- αναδεικνύει τοπικά προϊόντα
- εντοπίζει και καταγράφει τα μοναδικά χαρακτηριστικά τους, δημιουργεί τη γενετική τους «ταυτότητα» και με τον τρόπο αυτό επιτρέπει την πιστοποίηση της γνησιότητας και την ιχνηλασιμότητά τους

¹⁰⁶ www.afs.edu.gr/spmo

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

- θέτει στη διάθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών όλα τα σχετικά επιστημονικά δεδομένα.

Το πρόγραμμα θα εποπτεύεται από το Ίδρυμα Μποδοσάκη¹⁰⁷, και θα υλοποιηθεί από την Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης και το Ινστιτούτο Εφαρμοσμένων Βιοεπιστημών (INEB) του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ¹⁰⁸).

Η Αμερικανική Γεωργική Σχολή¹⁰⁹ θα προσφέρει στους δικαιούχους εκπαιδευτικά σεμινάρια, καθώς και εξατομικευμένη συμβουλευτική σχετικά με τις βέλτιστες μεθόδους καλλιέργειας, τη λίπανση, τα μηχανήματα κ.λπ. Το INEB θα συλλέξει δείγματα των παραγόμενων προϊόντων για να προσδιορίσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητές τους και στη συνέχεια να καταγράψει την «γενετική τους ταυτότητα», ώστε να αναδείξει την προστιθέμενη αξία τους τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

β) Άβδηρα: πρόσβαση στην παραλία για άτομα με αναπηρία και δωρεά εξοπλισμού καθαρισμού

Εικόνα Νο. 10:

¹⁰⁷ <https://www.bodossaki.gr/agrotiko-programma-evdokimi-gi-e1-ekat-apo-ton-tar-idryma-bodosaki-tin-ags-ke-eketa/>

¹⁰⁹ <http://www.afs.edu.gr/%CE%B5%CF%85%CE%B4%CF%8C%CE%BA%CE%B9%CE%BC%CE%B7-%CE%B3%CE%B7/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Πηγή: <http://voria.gr/article/rampa-gia-prosvasi-amea-stin-thalassa-topothesise-o-tap-sta-avdira>

Για να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων των Αβδήρων, το καλοκαίρι του 2017 ο ΤΑΡ συνέβαλε στην κατασκευή μιας ειδικής ράμπας SEATRAC¹¹⁰ προς διευκόλυνση πρόσβασης στην παραλία των ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ). Επιπλέον, ο ΤΑΡ δώρισε εξοπλισμό για τον καθαρισμό των γύρω ακτών και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης στην περιοχή. Η επένδυση υλοποιήθηκε μέσω του Δικτύου Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Αρωγής, εταίρου του ΤΑΡ, και ξεπέρασε τις €100.000

Ο μηχανισμός SEATRAC εγκαταστάθηκε στη θέση "Λεύκιππος" στην παραλία των Αβδήρων, κοντά στο τοπικό Εργαστήρι Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για ΑμεΑ, το δημοτικό σχολείο για ΑμεΑ, καθώς κι ένα ειδικό σχολείο τυφλών.

Ο μηχανισμός αποτελείται από κάθισμα που κινείται σε μια ράγα, επιτρέποντας σε άτομα με κινητικές δυσκολίες να κολυμπούν στη θάλασσα αυτόνομα ή με τη βοήθεια. Υιοθετώντας ολιστική προσέγγιση, ο ΤΑΡ συνέδραμε επίσης στην κατασκευή ενός ξύλινου διαδρόμου πρόσβασης, αποδυτηρίων και ντουζιέρας¹¹¹.

Σχολιάζοντας την πρωτοβουλία, εκπρόσωποι τοπικών συλλόγων ΑμεΑ περιέγραψαν την εγκατάσταση ως "μία από τις σημαντικότερες δράσεις που υλοποιήθηκαν στην περιοχή" και ως αναγκαιότητα για εκείνους. Η ράμπα "επιτρέπει στους ανθρώπους να απολαμβάνουν τη θάλασσα και να διασκεδάζουν, να γυμνάζονται και να κοινωνικοποιούνται", προσφέροντάς τους "προσβασιμότητα, ασφάλεια και αξιοπρέπεια – τα βασικά δηλαδή ανθρώπινα δικαιώματα".

Όσον αφορά τον εξοπλισμό καθαρισμού, αφορά σε ειδικό όχημα που οδηγούν υπάλληλοι των δημοτικών τεχνικών υπηρεσιών για τον καθαρισμό και τη συντήρηση των τοπικών παραλιών.

¹¹⁰Τηλεχειριζόμενης ηλεκτροκίνητης διάταξης, η οποία θα επιτρέπει την αυτόνομη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη θάλασσα χωρίς τη συνδρομή τρίτων
<http://www.dimokratianews.gr/content/10463/>

¹¹¹περισσότερα από €100.000 για την εγκατάσταση ράμπας και για το μηχάνημα καθαρισμού
<http://www.voria.gr/article/rampa-gia-prosvasi-amea-stin-thalassa-topothesise-o-tap-sta-avdira>,

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στη βελτίωση τόσο της ποιότητας ζωής για τα ΑμεΑ, όσο και της περιβαλλοντικής διαχείρισης στην ευρύτερη περιοχή. Ο Δήμαρχος Αβδήρων, Γιώργος Τσιτιρίδης, καθώς και οι εκπρόσωποι των τοπικών συλλόγων ΑμεΑ, ευχαρίστησαν τον ΤΑΡ για την υλοποίηση ενός τόσο αναγκαίου για την κοινότητά τους έργου. Ενός έργου που προωθεί την κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση, καθώς και τη φυσικές ομορφιές της περιοχής.

γ) Μελέτες Διαχείρισης δασών στο Νεστόριο

Τον Ιούνιο του 2017, ο ΤΑΡ ανακοίνωσε τη χρηματοδότηση πέντε Διαχειριστικών Μελετών Δασών στο Δήμο Νεστορίου¹¹². Το έργο αυτό υποστηρίζει τα μέσα βιοπορισμού 3.000 ανθρώπων περίπου που ζουν στην περιοχή, καθώς οι έρευνες αυτές θα τους επιτρέψουν να συνεχίσουν τις αειφόρες υλοτομικές και άλλες δασικές πρακτικές τους.

Τον Ιούνιο του 2017, ο ΤΑΡ ανακοίνωσε τη χρηματοδότηση πέντε Διαχειριστικών Μελετών Δασών στο Δήμο Νεστορίου. Το έργο αυτό υποστηρίζει τα μέσα βιοπορισμού 3.000 ανθρώπων περίπου που ζουν στην περιοχή, καθώς οι έρευνες αυτές θα τους επιτρέψουν να συνεχίσουν τις αειφόρες υλοτομικές και άλλες δασικές πρακτικές τους. Οι μελέτες εξασφαλίζουν επίσης την περιβαλλοντικά κατάλληλη, κοινωνικά ευεργετική και οικονομικά βιώσιμη διαχείριση των δασών για τις σύγχρονες και μελλοντικές γενιές.

Λόγω έλλειψης διαθέσιμων πόρων, ο Δήμος Νεστορίου δεν μπόρεσε να εκπονήσει νέες μελέτες μετά τη λήξη των προηγούμενων το 2016, οι οποίες είναι απαραίτητες για την υλοτομία στην περιοχή, καθώς προσδιορίζουν τα μοντέλα εφαρμογής στη διαχείριση δασών, καθώς και τον εκτιμώμενο όγκο ξυλείας που πρόκειται να κοπεί ανά τόπο και χρόνο.

Συνεπώς, η εκπόνηση ενημερωμένων Διαχειριστικών Μελετών Δασών στο Νεστόριο είναι απαραίτητη για να συνεχίσουν οι κάτοικοι της περιοχής να υλοτομούν βιώσιμα. Έχουν δε ισχύ τουλάχιστον 10 ετών. Κι εκτός του ότι διασφαλίζουν τα μέσα βιοπορισμού του τοπικού πληθυσμού, συμβάλλουν επίσης στην βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και στηρίζουν την περιφερειακή ανάπτυξη.

¹¹²<http://www.worldenergynews.gr/index.php/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD/item/9558-o-tap-tha-chrmatodothsei-pente-meletes-diacheirishs-daswn-sto-dhmo-nestorio>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η πρωτοβουλία χαιρετίστηκε από την τοπική κοινότητα. Ο Δήμαρχος του Νεστορίου, κ. Πασχάλης Γκέτσιος, τόνισε την αναγκαιότητα και σπουδαιότητα του συγκεκριμένου έργου, καθώς εξασφαλίζει θέσεις εργασίας για υλοτόμους, μεταποπιστές και οδηγούς φορτηγών, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει τα δημοτικά έσοδα.

δ) Χρηματοδότηση Μεταπτυχιακών προγραμμάτων στον τομέα της ενέργειας

Ο ΤΑΡ ενισχύει την εκπαίδευση της επόμενης γενιάς ειδικών σε θέματα χρηματοδοτώντας δυο μεταπτυχιακά προγραμμάτων του Πανεπιστημίου και του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας. Για μια περίοδο πέντε ετών, ο ΤΑΡ θα επενδύσει 1 εκ. ευρώ στην πρωτοβουλία αυτή μέσω δωρεάς στο Ίδρυμα Μποδοσάκη¹¹³. Το ποσό θα χρησιμοποιηθεί κυρίως για να επιδοτήσει τα δίδακτρα των φοιτητών.

Ο ΤΑΡ στηρίζει οικονομικά:

- Το διάρκειας 4 εξαμήνων πρόγραμμα «Διαχείριση και μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου» του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και του τμήματος Περιβαλλοντικής Μηχανικής & Ελέγχου της Ρύπανσης του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, σε συνεργασία με το Κρατικό Οικονομικό Πανεπιστήμιο του Αζερμπαϊτζάν.
- Το διάρκειας 3 εξαμήνων πρόγραμμα «Τεχνολογίες Διαχείρισης και Αξιοποίησης Ενεργειακών Πόρων» του τμήματος Μηχανολογίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας¹¹⁴.

Και τα δύο προγράμματα θα χρηματοδοτηθούν για 5 τουλάχιστον έτη. Η συνεισφορά του ΤΑΡ ανέρχεται στα 100.000 ευρώ το χρόνο για κάθε μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Αυτά τα δύο μεταπτυχιακά προγράμματα μπορούν να φιλοξενήσουν έως 90 φοιτητές ετησίως

- 50 φοιτητές στο ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, και

113 <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1567714/o-tar-ependyeyi-1-ekat-se-metaptyhiaka-programmata.html>

114 <http://mech.uowm.gr/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

- 40 στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το κοινωνικό αυτό έργο στοχεύει στην προώθηση της εκπαίδευσης και της επιστημονικής έρευνας, καθώς και στη βελτίωση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων σε έναν διαρκώς αναπτυσσόμενο στρατηγικό τομέα -όπως αυτός της ενέργειας. Και τα δύο προγράμματα εστιάζουν στο φυσικό αέριο και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Και καλύπτοντας τουλάχιστον το 50% των διδάκτρων του κάθε φοιτητή και για τα δύο προγράμματα, ο TAP καθιστά τα προσφερόμενα προγράμματα περισσότερο προσιτά.

Τις πρωτοβουλίες υποστηρίζουν σημαντικοί τοπικοί φορείς, μεταξύ των οποίων

- Ο περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας, Θεόδωρος Καρυπίδης
- Οι δήμαρχοι και των τριών βασικών δήμων της περιφέρειας, Ανέστης Αγγελής από την Καστοριά, Παναγιώτης Κεπατσόγλου από το Άργος Ορεστικό και Πασχάλης Γκέτσιος από το Νεστόριο
- Ο καθηγητής Ευάγγελος Σίσκος του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας
- Ο καθηγητής Γιάννης Μπακούρος του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

7. Η δέσμευση για το μέλλον¹¹⁵

Η δέσμευση του TAP για το μέλλον καλύπτει ένα εύρος που εκτείνεται από τον πρωτοπόρο ρόλο του στο άνοιγμα του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου προς την Ευρώπη ως την ανάπτυξη των φιλοξενουσών χωρών και των κοινοτήτων κατά μήκος της διαδρομής του.

7.1.1 Το ενεργειακό μέλλον

Καθώς η ευρωπαϊκή παραγωγή φυσικού αερίου βαίνει μειούμενη, ο αγωγός TAP θα συμβάλει στη διασφάλιση του ενεργειακού μέλλοντος της ηπείρου καθιστώντας δυνατή τη μεταφορά φυσικού αερίου από μια νέα πηγή στην Ευρώπη.

7.1.2 Το περιβαλλοντικό μέλλον

115 Fernandez, B. ve Souto, F. (2009). "Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity?", *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 2

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Με τη βελτίωση της ροής φυσικού αερίου προς την ΕΕ, ο TAP θα συμβάλει επίσης στο περιβαλλοντικό μέλλον της Ευρώπης. Αποτελώντας το καθαρότερο από τα ορυκτά καύσιμα, το φυσικό αέριο θα διαδραματίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση της δέσμευσης για μείωση των εκπομπών άνθρακα και επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων.

7.1. 3 Το οικονομικό μέλλον

Οι χώρες διέλευσης του TAP θα επωφεληθούν από καλύτερες προοπτικές για το οικονομικό μέλλον τους. Το έργο θα προσελκύσει σημαντικές άμεσες ξένες επενδύσεις, ενώ η οικονομική ανάπτυξη θα τονωθεί από την είσοδο νέων ενεργειακών αποθεμάτων και πιο ανταγωνιστικών ενεργειακών αγορών.

7.1. 4 Το μέλλον της απασχόλησης

Σύμφωνα με ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, ο TAP θα δημιουργήσει πολλές θέσεις εργασίας, τόσο άμεσα μέσω των εργολάβων του όσο και έμμεσα μέσω του δευτερογενούς αντίκτυπου (spillover) που θα έχει στη βιομηχανία, τις κοινωφελείς υπηρεσίες, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες, τις οικονομικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες. Αν και τα μεγαλύτερα άμεσα κέρδη σε επίπεδο απασχόλησης θα καταγραφούν στη διάρκεια της κατασκευής του αγωγού, η οικονομική παρακαταθήκη του TAP θα έχει και πιο μόνιμο χαρακτήρα.

7.1.5 Το μέλλον των κοινοτήτων¹¹⁶

Ο TAP θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της ΕΕ για παροχή φυσικού αερίου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, δίνοντας ώθηση στη μελλοντική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής.

Η Ελλάδα, η Αλβανία και η Ιταλία θα αποκομίσουν επίσης σημαντικά οφέλη σε στρατηγικό επίπεδο από την παρουσία του TAP στις χώρες τους, καθώς θα δουν να αναβαθμίζεται η θέση τους ως περιφερειακών πυλών και ενεργειακών κόμβων στον ευρωπαϊκό ενεργειακό χάρτη.

¹¹⁶ Hartnett, M. (1994). Community commitment. Stores

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Ακρογωνιαίος λίθος της δέσμευσης του TAP για το μέλλον των κοινοτήτων κατά μήκος της διαδρομής του θα είναι η χρηματοδότηση έργων περιβαλλοντικών και κοινωνικών επενδύσεων (ΠΚΕ). Συνολικά ο TAP θα επενδύσει περισσότερα από 55 εκατ. ευρώ στις κοινότητες που βρίσκονται κατά μήκος του αγωγού. Τα προγράμματα ΠΚΕ έχουν αναπτυχθεί μετά από διαβούλευση και συνεργασία με κοινότητες που βρίσκονται κατά μήκος του αγωγού.

Μεγάλα έργα υποδομής, όπως το Έργο του TAP, φέρουν τον κοινωνικό κίνδυνο τα μέλη της κοινότητας ή ολόκληρες κοινότητες να αισθάνονται ενδεχομένως σε μειονεκτική θέση όταν κυριαρχούν διαφορετικές ατομικές αντιλήψεις σχετικά με την κατανομή των ωφελειών και των επιβαρύνσεων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του Έργου. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε τριβές και να υπάρξουν επιπτώσεις στη συνοχή της κοινότητας. Αποτελέσματα της διαβούλευσης με την κοινότητα κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της ΜΠΚΕ, έδειξαν ότι υπάρχουν μεγάλες προσδοκίες για το Έργο, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση κατά τη διάρκεια της κατασκευής και λειτουργίας, καθώς και σχετικά με άλλα πιθανά οφέλη της κοινότητας.

Η υλοποίηση του έργου θα οδηγήσει σε μια προσωρινή προγραμματισμένη εισροή εργατικού δυναμικού στην περιοχή του έργου που θα αποτελείται από, έως και 2.700, ξένους και Έλληνες εργαζόμενους¹¹. Με βάση την εμπειρία από παρόμοια έργα κατασκευής αγωγών, υπολογίζεται ότι το 20% -30% του εργατικού δυναμικού θα είναι Έλληνες ανειδίκευτοι εργάτες. Ως εκ τούτου, μόνο ένα μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού θα προσληφθεί σε τοπικό επίπεδο από την περιοχή του έργου. Οι εργαζόμενοι θα στεγάζονται ως επί το πλείστον σε αυτόνομους χώρους φιλοξενίας και θα υπόκεινται σε Κώδικα Δεοντολογίας όσον αφορά στη διαγωγή και τη συμπεριφορά τους προς τον τοπικό πληθυσμό. Επιπλέον, υπάρχει η πιθανότητα όσοι αναζητούν ευκαιρία για απασχόληση και παροχή αγαθών και υπηρεσιών να πάνε στην περιοχή, κυρίως στην περιοχή των εργοταξίων κατασκευής, ανταγωνιζόμενοι ενδεχομένως άτομα της περιοχής που είτε αναζητούν εργασία, είτε παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες. Πιθανά ζητήματα συνοχής της κοινότητας θα αντιμετωπιστούν προληπτικά από τον TAP AG μέσω μιας σειράς μέτρων που περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: Η TAP AG μέσω των εργολάβων του, θα μεριμνήσει για την πρόσληψη προσωπικού και προμήθειας αγαθών από την γειτονική περιοχή και θα προσπαθήσει να παρέχει ευκαιρίες σε τοπικό πλαίσιο. Ο ανταγωνισμός μεγάλης κλίμακας

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

με τους τοπικούς πληθυσμούς θεωρείται απίθανος, καθώς το Έργο έχει μια σχετικά σύντομη φάση κατασκευής.

Οι χρήσεις γης θα διαχειρισθούν σύμφωνα με τη Στρατηγική Πρόσκτησης Γης και Δουλείας Διέλευσης, η οποία δημιουργεί και διαχειρίζεται με διαφάνεια τις επιπτώσεις στις κοινότητες και στους θιγόμενους ιδιοκτήτες/χρήστες γης. Σε περίπτωση που επηρεάζονται τα μέσα διαβίωσης, οι επιπτώσεις θα αντιμετωπιστούν σύμφωνα με το Πλαίσιο Αποκατάστασης Μέσων Διαβίωσης. Επιπλέον, η TAP AG δεσμεύεται μέσω της πολιτικής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το Έργο μέσω της βελτίωσης των υποδομών τοπικού περιεχομένου και μέσω του Προγράμματος Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Επενδύσεων. Η εφαρμογή του προγράμματος στοχεύει στην κατανομή των ωφελειών με μία διάφανη και δίκαιη κατανομή ίσων ευκαιριών για τις κοινότητες. Η εφαρμογή θα γίνει σε συνεργασία με τις κοινότητες και θα λάβει υπ' όψη της ευάλωτες και περιθωριοποιημένες ομάδες του πληθυσμού.

Ο TAP AG θα εφαρμόσει ένα Μηχανισμό Παραπόνων¹¹⁷ για την διευθέτηση προσωπικών ή κοινοτικών θεμάτων τα οποία σχετίζονται με επιπτώσεις του Έργου και ιδιαίτερα κατά τη φάση της κατασκευής και αποκατάστασης.

7.2 Επιπτώσεις και Μέτρα Αντιμετώπισης

Για το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον οι επιπτώσεις καθώς επίσης οι ευκαιρίες και τα οφέλη έχουν αναγνωριστεί και εκτιμηθεί. Γενικά, οι κατασκευαστικές δραστηριότητες του Έργου θα δημιουργήσουν, αν και περιορισμένα στο χρόνο, οικονομικά οφέλη στην χώρα από όπου διέρχεται ο αγωγός. Μια μελέτη του Ιδρύματος Οικονομικής και Βιομηχανικής Έρευνας (IOBE)¹¹⁸ εκτίμησε τα οικονομικά οφέλη του Έργου για την Ελλάδα και υπολόγισε το εργατικό δυναμικό για την κατασκευή του Έργου TAP στην Ελλάδα σε 2.700 άτομα για την κύρια φάση της κατασκευής, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής του σταθμού Ξεστροπαγίδας στις Σέρρες. Ένα εργατικό δυναμικό της τάξης των 600 ατόμων θα

¹¹⁷ <http://www.viadiplomacy.gr/ebrd-o-tap-ke-proipothesis-pou-den-plirounte-gia-ti-chrimatodotisi/>

¹¹⁸ Τριμηνιαία Έκθεση Αρ. Τεύχους 72, Ιούλιος 2013, 'Οικονομικός Αντίκτυπος από την Κατασκευή και την Λειτουργία του Αγωγού TAP στην Ελλάδα' http://iobe.gr/docs/economy/ECO_Q2_13_REP_GR.pdf

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

απασχοληθεί στον σταθμό συμπίεσης GCS00. Για την κατασκευή του σταθμού Ξεστροπαγίδας στο εργοτάξιο του σταθμού συμπίεσης GCS01 θα απασχοληθούν 100 άτομα, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο κατά την διάρκεια της κατασκευής του συμπιεστή GCS01, θα απασχοληθούν 350 - 400 άτομα. Ο εκτιμώμενος χρόνος κατασκευής είναι περίπου 36 μήνες για κάθε ανάπτυγμα του αγωγού (ανάλογα με τη δυσκολία του ανάγλυφου) και 24 μήνες για τον σταθμό συμπίεσης GCS00 στους Κήπους. Ανάλογα με την στρατηγική του TAP AG για τον διαγωνισμό, είναι πιθανό να ανατεθεί σε έναν ή περισσότερους εργολάβους και σε ένα αριθμό τοπικών υπεργολάβων, η Μελέτη, Προμήθεια Υλικών και Κατασκευή (ΜΠΥΚ) του έργου. Ως εκ τούτου, το εργατικό δυναμικό των κατασκευαστικών εργασιών κατά πάσα πιθανότητα θα αποτελείται από Έλληνες και ξένους εργάτες. Για την κατασκευή θα απαιτηθεί σε μεγάλο βαθμό ένα καταρτισμένο και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Είναι πιθανό, επομένως, η ζήτηση για ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κατά μήκος της όδευσης να είναι σχετικά χαμηλή. Επίσης, δεδομένου του σύντομου χρονικού διαστήματος που απαιτείται για τη φάση της κατασκευής του αγωγού, θα υπάρξει περιορισμένη δυνατότητα για τους ανειδίκευτους εργαζομένους να αναπτύξουν άλλες δεξιότητες πάνω στην εργασία. Ωστόσο, επειδή η διάρκεια κατασκευής των σταθμών συμπίεσης θα είναι μεγαλύτερη, αναμένεται ότι σε αυτό το αντικείμενο θα υπάρξουν περισσότερες ευκαιρίες για περαιτέρω εκπαίδευση (κατά τη διάρκεια της εργασίας) για το εργατικό δυναμικό. Η TAP AG θα ενθαρρύνει τους εργολάβους να προμηθευτούν αγαθά και υπηρεσίες από τοπικούς προμηθευτές και να παρέχουν ευκαιρίες για προσλήψεις. Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας του έργου, η TAP AG θα αναλάβει την εκπόνηση Ανάλυσης Τοπικής Προσφοράς για την προώθηση των προμηθειών και των προσλήψεων μέσα από την Ελλάδα και ειδικότερα από τις περιοχές που κατασκευάζεται το έργο. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής θα ενσωματωθούν στους στόχο¹¹⁹. Η πρόσληψη εργατικού δυναμικού και η προμήθεια υλικών θα γίνεται από τους κύριους αναδόχους. Αυτά θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις αρχές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) του TAP AG, τις απαιτήσεις που καθορίζονται στις πολιτικές του TAP AG και στα καθοδηγητικά έγγραφα της ETAA, αναφορικά με τη διαχείριση εργατικού προσωπικού, τη διαμονή και τα δικαιώματά του. Οι εργαζόμενοι στα εργοτάξια θα φιλοξενηθούν σε μια σειρά από εγκαταστάσεις φιλοξενίας εργαζομένων που διατάσσονται

¹¹⁹ ESIA Greece Section 10 Conclusions Greek

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

κατά μήκος της όδευσης του αγωγού και στα σταθερά εργοτάξια (8 εγκαταστάσεις φιλοξενίας, ανάλογα με τα αποτελέσματα της περαιτέρω λεπτομερούς εξέτασης των αναπτυγμάτων, πιθανόν να απαιτηθούν επιπλέον εγκαταστάσεις). Οι εγκαταστάσεις θα είναι πλήρως εξυπηρετούμενες. Υλικά και προμήθειες κατά πάσα πιθανότητα θα προέρχονται από περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Κατοικημένες περιοχές κοντά σε τέτοιες εγκαταστάσεις πιθανότατα θα επωφεληθούν πιθανόν από ευκαιρίες απασχόλησης και κατανάλωση στην τοπική αγορά, σε σχέση με τις περιοχές από τις οποίες περνά απλά η όδευση του αγωγού¹²⁰. Επίσης, οι εργαζόμενοι στον ελεύθερο χρόνο τους, πιθανότατα θα αυξήσουν τη ζήτηση σε τοπικές αγορές, καταστήματα και εστιατόρια/μπαρ κατά τη διάρκεια της περιόδου κατασκευής. Ωστόσο, η προσωρινή αύξηση των τοπικών επιχειρήσεων είναι βραχυπρόθεσμης φύσης και δεν αναμένεται να είναι σημαντική σε γενικές γραμμές (μπορεί να είναι υψηλότερη για την περιοχή των εργοταξίων των σταθμών συμπίεσης, λόγω της μακροχρόνιας παρουσίας εργατικού δυναμικού)

¹²⁰ Edward Freeman, Alexander Moutchnik (2013): *Stakeholder management and CSR: questions and answers*. In: *UmweltWirtschaftsForum*, Springer Verlag, Bd. 21, Nr. 1.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο στόχος της Ε.Κ.Ε του συγκεκριμένου οργανισμού είναι να διασφαλιστεί ότι όλες οι ενδεχόμενες επιπτώσεις στον πληθυσμό, στα δικαιώματά του, στο βιοπορισμό, στην πολιτιστική κληρονομιά και στο περιβάλλον αποφεύγονται ή εφόσον δεν είναι δυνατή η αποφυγή, ελαχιστοποιούνται, αντιμετωπίζονται, αντισταθμίζονται και/ή αποζημιώνονται, καθώς επίσης προσδιορίζονται ευκαιρίες ενίσχυσης της περιβαλλοντικής και κοινωνικής απόδοσης του έργου.

Οι τοπικές κοινωνίες εν γένει, χρειάζονται την εταιρική υποστήριξη και σύμπραξη για να επιτύχουν έναν καλύτερο γίνεσθαι. Ένας αποφασιστικός παράγοντας για να υλοποιηθεί αυτή η υποστήριξη είναι οι επιχειρήσεις να αναγνωρίσουν τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν, όχι μόνο σε οικονομικούς όρους αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών αποτελεί πάντα κύριο στοιχείο της διαδικασίας της Ε.Κ.Ε. . Ο σκοπός της συμμετοχής των μερών είναι να επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να αλληλεπιδρούν με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις ανησυχίες τους, να επηρεάζουν τα μέτρα αντιμετώπισης και τις τεχνικές λύσεις στις ανησυχίες που ακούστηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Μέσα από αυτά τα βασικά στάδια και τις δραστηριότητες η Ε.Κ.Ε εξετάζει συστηματικά και διεξοδικά όλες τις προσδιοριζόμενες πτυχές του εκάστοτε έργου/ εταιρείας, οι οποίες πιθανόν να προκαλέσουν δυσμενείς, καθώς και θετικές περιβαλλοντικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη λαμβάνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις στον χώρο των επιχειρήσεων και των οργανισμών, οι οποίες επενδύουν τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

Η οικονομική κρίση μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για τις εταιρείες . Η κρίση μπορεί να βοηθήσει την ΕΚΕ, καθώς καθίσταται σαφές ότι πρακτικές που συνιστώνται σε απλές χορηγίες δεν επαρκούν και αντικαθίστανται με δράσεις που αποβλέπουν σε πραγματική κοινωνική και περιβαλλοντική βελτίωση. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να συνδέσουν την

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

επιχειρηματική δραστηριότητα με την ουσία της ΕΚΕ και να της προσδώσουν την πραγματική της έννοια. Το ανθρώπινο δυναμικό, η υγιεινή και η ασφάλειά τους, η εκπαίδευση και η διά βίου κατάρτιση, οι ίσες ευκαιρίες για όλους, η φτώχεια, η διαφάνεια και η καταπολέμηση της διαφθοράς και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι προκλήσεις, τις οποίες αντιμετωπίζουν οι περισσότερες αν όχι όλες οι εταιρείες. Η ΕΚΕ μπορεί να διαμορφώσει ένα νέο μοντέλο διοίκησης για επιχειρήσεις που έχουν εισέλθει στη νέα εποχή ευθύνης και οφείλουν να προσανατολίσουν τις δραστηριότητές τους στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σε μία περίοδο άκρατου ατομικισμού ως βασικό στοιχείο της φιλελεύθερης και της νεοφιλελεύθερης οικονομίας η έννοια του κοινού οφέλους ή της ωφέλειας της κοινότητας έχει ελαχιστοποιηθεί και έχει αντικατασταθεί πλήρως, σχεδόν, από την ιδιωτική πρωτοβουλία που πολλές φορές σημαίνει την καταπίεση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Η ΕΚΕ οφείλει να γίνει αντιληπτή, ως ένα σύνθετο φαινόμενο –πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό– με διεθνή εμβέλεια. Η αξιοπιστία του όλου εγχειρήματος εξαρτάται από την ικανότητα των ενδιαφερομένων μερών.

Η επιχείρηση αξιολογείται από την κοινή γνώμη, η οποία κρίνει και ελέγχει την κοινωνική προσφορά της. Η αρνητική κρίση παραμένει και δεν αλλάζει εύκολα. Αντίθετα, με ευχέρεια τροποποιείται η θετική στάση του κοινού, το οποίο αλλάζει συμπεριφορά και κρίνει την επιχείρηση. Και ενώ το κοινό απολαμβάνει τα αγαθά της και αναγνωρίζει τη συμβολή της στην ικανοποίηση των υλικών αναγκών, συνάμα διατηρεί επιφυλάξεις για το ήθος της, το οποίο εκφράζεται μέσα από τους όρους, υπερβολικό κέρδος και μέτρια ποιότητα, ευρίσκεται δηλαδή, κάτω από συνεχή αυστηρό κοινωνικό, αλλά και κρατικό έλεγχο και οφείλει να διατηρήσει την ακεραιότητά της και την ισορροπία της, καταβάλλοντας μεγάλη προσπάθεια.

Η ΕΚΕ έχει φανατικούς επικριτές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μία μόδα της εποχής με ημερομηνία λήξης και αποτελεί ένα πολύ έξυπνο εργαλείο των επιχειρήσεων για να προσελκύσουν νέους εργαζομένους, αλλά και πελάτες με αυξημένη κοινωνική συνείδηση.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Η ΕΚΕ λειτουργεί πολλές φορές σαν την εξιλέωση όλων των επιχειρήσεων που βλάπτουν την κοινωνία. Άλλοι υποστηρίζουν ότι η ΕΚΕ προωθείται από την εκάστοτε επιχειρηματική διοίκηση, ώστε το κράτος να αποποιείται τις ευθύνες του για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και οι εταιρείες να αυξάνουν τα κέρδη τους.

Με τον τρόπο αυτό οι εταιρίες δημιουργούν προσδοκίες στους πολίτες δείχνουν τον καλό τους χαρακτήρα σε εργαζόμενους, σε πελάτες και σε προμηθευτές. Οι κοινωνικές εταιρικές δράσεις, εφόσον γίνονται με οργάνωση, μεθοδικότητα, προγραμματισμό και επιφέρουν ευνοϊκά αποτελέσματα, γίνονται αποδεκτές από την κοινωνία με ικανοποίηση. Διαδραματίζουν ρόλο ουσιαστικό στην εδραίωση θετικής φήμης της επιχείρησης ή του οργανισμού, που συντελεί στην αύξηση της κερδοφορίας τους.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη θεωρείται βασικό τμήμα της σύγχρονης επικοινωνίας και του marketing. Εφόσον σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σωστά, καταλήγει σε επιτυχία τόσο για τον οργανισμό που ανέλαβε να υπηρετήσει έναν κοινωνικό στόχο, όσο και για την ίδια την κοινωνία που αντλεί από αυτόν οφέλη. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια κατάσταση που όλοι κερδίζουν εφόσον οι πόροι, που διαφορετικά θα δεσμεύονταν για εσωστρεφείς σκοπούς λ.χ. διαφημιστικούς, καταλήγουν να μετουσιώνονται σε κοινωνικά προγράμματα. Έτσι, αυξάνεται η εμπιστοσύνη της κοινωνίας στις επιχειρήσεις και στις δημόσιες οργανώσεις και καλλιεργείται σχέση συνταύτισης και συνυπηρέτησης κοινών στόχων και υπέρτερων, μη υλικών, αξιών.

Η εικόνα που προκύπτει για την εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ότι οι εταιρίες μπορούν να την κατανοήσουν με διάφορους τρόπους και η τακτική που θα ακολουθήσουν για την εφαρμογή της εξαρτάται κυρίως από το μέγεθός των επιχειρήσεων αυτών και της νοοτροπίας που διαθέτουν απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον. Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν στον ελληνικό διαδικτυακό ιστότοπο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, εξαιτίας αυτής της πολυπλοκότητας που παρουσιάζει ο όρος της, δίδεται η ευκαιρία στις επιχειρήσεις-οργανισμούς να την αντιληφθούν-καταλάβουν με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με τις πρακτικές και τα συμφέροντά τους.

Στη σημερινή δοκιμαζόμενη οικονομία, η κοινωνική προσφορά των εταιριών δεν είναι απλώς αποδεκτή αλλά και αναμενόμενη, με αποτέλεσμα η ΕΚΕ να έχει αποκτήσει νέες διαστάσεις. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση νέων προτύπων

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

επιχειρηματικής λειτουργίας και ανάπτυξης και συνεισφέρει καθοριστικά στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις και συνακόλουθα στη βελτίωση των οικονομικών τους επιδόσεων και εν κατακλείδι στην ανάπτυξη. Για αυτό το λόγο, αποτελεί βασική προτεραιότητα τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη της αειφορίας. Εκφράζεται έμπρακτα με την εθελοντική αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων σε κοινωνικές και περιβαλλοντικές δράσεις, πέραν των υποχρεώσεων που προβλέπει ο νόμος, με στόχο την αποτελεσματική συμβολή στην κοινωνική συνοχή και πρόοδο, αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δράσεις ΕΚΕ δεν αποτελούν υποκατάστατο της δημόσιας πολιτικής, αλλά μπορούν να συνεισφέρουν στην επίτευξη πολλαπλών στόχων δημόσιας πολιτικής με την προώθηση στρατηγικών συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η ΕΚΕ αποτελεί ίσως το πρωταρχικό μέσο επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς οι επιχειρήσεις έχουν πλέον αντιληφθεί ότι δεν μπορούν να αποτελέσουν απομονωμένα παραδείγματα ευημερίας σε ένα περιβάλλον ύφεσης, με αποτέλεσμα η επένδυση των επιχειρήσεων στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου να εξελίσσεται σε απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Akrivopoulou, C., Dimitropoulos, G. & Koutnatzis, S.I. (2012), The “Kallikratis Program”. The Influence of International and European Policies on the Reforms of Greek Local Government. *Instituzioni del Federalismo*

Ackerman Bruce, Alstott Anne, (1999), *The Stakeholder Society*, Yale University Press, New Haven & London.

Balabanis, G., Philips, H.C and Lyall, J., (1998), Corporate Social Responsibility and Economic Performance in the top British Corporations: Are they Linked?, *European Business Review*

Berger, I.E, Cunningham, P.H., and Drumwright, M.E. (2007), *Mainstreaming Corporate Social Responsibility: Developing Marketing Virtue*, *California Management Review*

Campel, L.J. (2007), *Why Would Corporations Behave in Socially Responsible Ways? An institutional Theory of Corporate Social Responsibility*, *Academy of Management Review*

Centre for Social Manangement and New Consumer (1995) *Good Business? Case Studies in Corporate Social Responsibility*. Bristol: Policy Press

Clive George (1999) *Testing For Sustainable Development through Environmental Assessment* EIA Centre, University of Manchester

Coleman G., McIntosh M., Leipziger D., Jones K., (1998), *Corporate Citizenship, Successful Strategies for Responsible Companies*, Pitman Publishing

Donaldson, T. and Dunfee, T.W. (1999), *Ties That Bind: A Social Contracts Approach to Business Ethics*, Boston: Harvard Business School Press

Evangelinos, K., Skoloudis, A., Nikolaou, I., and Filho, W., (2009), *An analysis of Corporate Social Responsibility and Sustainability Reporting Assessment in the Greek Banking Sector, Professionals’ Perspectives of Corporate Social Responsibility*

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Giannarakis, G., and Theotokas, G., (2011), The effect of Financial Crisis in Corporate Social Responsibility Performance, International Journal of Marketing Studies

Holland S. (1972), State Entrepreneurship and State Intervention. The State as Entrepreneur. new Dimensions for Public Enterprise: The State Shareholding Formula, Lo Editions: Weidenfeld & Nicolson.

Jones Bryn (2015) Corporate Power and Responsible Capitalism? Towards Social Accountability, Elgar Editions.

Kelly Gavin, Kelly Dominic & Gamble Andrew (1997), Stakeholder Capitalism. London: MacMillan

Korten David (1995), When Corporations Rule the World , London, Earthscan

Kotler, P. , Lee, N. (2009), Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: πώς να προσφέρετε το καλύτερο δυνατό στην εταιρεία και στον σκοπό της επιλογής σας, Αθήνα : Economia Publishing

Laszlo C, (2003), The Sustainable Company: How to Create Lasting Value through Social and Environmental Performance, Island Press.

Murphy David F. & Bendell Jem (1997), In the Company of Partners. Bristol :Policy Press

Patricia H. Werhane, R. Edward Freeman, (2004), Business Ethics, A Companion to Applied Ethics, Blacwell Publishing

Stead W. , Edward and Garner Stead, Jean (1992), Management for a Small Planet: Strategic Decision Making and Environment, London: Sage

Teeple G., (2000), Globalization and the Decline of Social Reform, Ontario: Garamond Press

Visser Wayne, Matten Dirk, Pohl Manfred, Tolhurst Nick, (2008), The A to Z of Corporate Social Responsibility, Publication: ICCA

Vogel D. (2005), The Market for Virtue: The Potential and Limits of Corporate Social Responsibility, Washington DC: Brooking Institute

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Vogel S.K (1996), Free Markets, More Rules: Regulatory Reform in Advanced Industrial Countries, Ithaca, New York : Cronell Univeristy Press

Werhane Patricia H., Freeman R. Edward (2004), Business Ethics, A Companion to Applied Ethics, Blackwell Publishing.

Wheeler David and Sillanpaa Maria (1997), The Stakeholder Corporation, London: Pitman Publishing

Zadek Simon, Pruzan Peter, Richard Evand (1997), Building Corporate Accountability, London: EarthSCAN

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαξεβανίδου, Μ. (2011), Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Εκδόσεις ΑΘ.ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, Αθήνα

Βελέντζας, Γ., Μπρώνη, Γ., (2012), Επιχειρηματική Ηθική –Εταιρική Διακυβέρνηση- Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Αθήνα, Εκδόσεις: Βελέντζας

Γκαντζιάς, Γ., (2010), Πολιτιστική πολιτική χορηγία και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Αθήνα, Εκδόσεις: Παπασωτηρίου

Δρ. Κουλουγλιώτης, Νικόλαος Διον. (1992), Επιχείρηση και Κοινωνία, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα.

Έξαρχος Γεώργιος Στ., Νοτόπουλος, Παναγιώτης Κ. (2013), Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στον Σύγχρονο Κόσμο & στον Πλάτωνα, Εκδόσεις Διάυλος, Αθήνα

Ζούνης Π. (2001), Η Πολιτιστική Χορηγία ως Μέσο Επικοινωνίας, Εκδόσεις: Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη

Κουνενάκη – Εφραίμογλου Σοφία, (2014), Κεφάλαιο, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Κόνσολα Ν. (2006), Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Κοτσίρης Ε. Λάμπρος (2003), Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Εκδόσεις Γαλάνης & Παναγιώτης Μεντζελόπουλος

Κουτούπης Θ.Π, (2005), Πρακτικός Οδηγός Χορηγίας για Χορηγούς και Αποδέκτες Χπρηγιών, Εκδόσεις: Αντώνη Σάκκουλα

Λαζαρίδης, Θ., & Δρυμπέτας, Ε., (2011), Εταιρική Διακυβέρνηση: Διεθνής πρακτική και ελληνική εμπειρία, Θεσσαλονίκη, Σοφία Α.Ε

Μακροδημήτρης Α. (1999), Διοίκηση και Κοινωνία, Εκδόσεις Θεμέλιο

Μήλιος, Α., (2006), Εταιρική Ταυτότητα & εταιρική εικόνα. Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη

Μουζούλας, Σπ., (2003), Εταιρική Διακυβέρνηση. Διεθνής Εμπειρία, ελληνική πραγματικότητα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας

Νικολαΐδου, Α., (2011), Το ηθικό υπόβαθρο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις μη κυβερνητικές οργανώσεις και στα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη

Ξανθάκης Μ. Τσιπούρη Λ., Σπανός Λ. (2003), Εταιρική Διακυβέρνηση, Έννοια και Μέθοδοι Αξιολόγησης, Κέντρο Μελετών και Εκπαίδευσης Χρηματοοικονομικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εκδόσεις Παπαζήσης

Παπατριανταφύλλου Γ. (2011), Εταιρική Εικόνα, Εκδόσεις Σταμούλης

Ρουμελιώτης, Π., (1996), Η Πορεία προς την Παγκοσμιοποίηση, Εκδόσεις Λιβάνης, Νέα Σύνορα

Σινανιώτη – Μαρούδη Α. (2002), Σύμβαση Χορηγίας, Εκδόσεις Αντώνη Σάκκουλα

Τσαλτας Γ., (2017), Περιβάλλον Διεθνής Προστασία Πολιτική Δίκαιο Θεσμοί, Εκδόσεις Σιδέρη

Τσάλτας Γ., Πλατιάς Χ.(2010), Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον, Εκδόσεις Σιδέρη

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Τσάλτας Γ., Γρηγορίου Π., (1995), Κοινοτικές στρατηγικές για το περιβάλλον, Εκδόσεις Παπαζήση

Τζωρτζάκης, Κ. & Τζωρτζάκη, Α. (2007). Οργάνωση και Διοίκηση – Το management της νέας εποχής. 4η έκδοση, Εκδόσεις Rossili.

ΑΡΘΡΑ

Αναλυτής Ν., (2010)Ο σύγχρονος και σύνθετος ρόλος της εταιρικής δράσης, The Economist, Καθημερινή, τευχ. 14

Ανδρουτσόπουλος Θ., Φουντής Γ., (2008), Η Ε.Κ.Ε. ως εργαλείο του Μάρκετινγκ. Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», ένθετο ΧΡΗΜΑ, Αφιέρωμα εταιρική κοινωνική ευθύνη

Arevalo J., Fallon F., (2008), Assessing Corporate Responsibility as a Contribution to Global Governance: the Case of the UN Global Compact, Corporate Governance, Vol. 8

Ball J., (2002), Can ISO 14000 and Eco-labelling turn the Construction Industry Green?, Building and Environment, Vol. 37

Black Leeora D, (2004), The Five Capabilities of Socially Responsible Companies, Journal of Public Affairs, Vol. 4

Donaldson, T. (1982), Corporations and Morality, Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall

Duane Hansen, S., Dunford, B.B., Boss, D.A., Wayne Boss R., and Angermeier, I. (2011), Corporate Social Responsibility and the Benefits of Employee Trust: A Cross Disciplinary Perspective, Journal of Business Ethics

Falck O. and S. Hebl (2007), Corporate Social Responsibility: Doing Well by

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Doing Good, Business Horizons, Vol. 50

Fernandez, B. ve Souto, F. (2009). Crisis and Corporate Social Responsibility:
Threat or Opportunity? International Journal of Economic Sciences, Vol. 67

Gallego – Alvarez, I., Prado – Lorenzo, J. Rodriguez – Dominguez, L., Garcia – Sanchez I.
(2010), Are Social and Environmental Practices a Marketing Tool?, Management Decision

Gobbels M., Jonker J., (2003) AA1000 and SA8000 Compared: a Systematic Comparison of
Contemporary Accountability Standards, Managerial Auditing Journal, Vol. 18

Hedberg C.-J., Malborg von Fr., (2003), The Global Reporting Initiative and Corporate
Sustainability Reporting in Swedish Companies, Corporate Social Responsibility
and Environmental Management, Vol. 10

Kell G., Ruggie J., (1999) Global markets and social legitimacy: the case for the “Global
Compact”, Transnational Corporations, Vol. 8

Matten, Dirk Crane, Andrew, (2005), Corporate Citizenship: Toward an Extended Theoretical
Conceptualization, Academy of Management Review, Vol. 30

Morsing, M. & Schultz, M. (2006), Corporate Social Responsibility : Stakeholder information,
response and involvement strategies. Business Ethics : A
European Review, Vol 15

Norman, Wayne MacDonald, Chris, (2004), Getting to the Bottom of “Triple Bottom Line”,
Business Ethics Quarterly, Vol. 14

Klein, Jill G., (2004), Corporate Social Responsibility: A Consumer Perspective, Advances in
Consumer Research, Vol. 31

Perkins R., Neumayer E., (2010) ,Geographic Variations in the Early Diffusion of
Corporate Voluntary Standards: Comparing ISO14001 and the Global Compact,
Environment and Planning A, Vol. 42

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Pendleton, Andrew, (2004), The real face of Corporate Social Responsibility, Consumer Policy Review, Vol. 14

Pingeot L. (2014), Corporate Influence in the Post 2015 Process, Bonn, Germany : Global Policy Forum.

Porter, M.E./Kramer, M.R. (2006): Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility, Harvard Business Review

Rasche A., (2009) Toward a Model to Compare and Analyze Accountability Standards The Case of the UN Global Compact, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, Vol. 16

Smith, H. Jeff, (2003), The Shareholders vs. Stakeholders Debate, MIT Sloan Management Review, Vol. 44

Smith, N. Craig, (2003), Corporate Social Responsibility: Whether or How? , California Management Review, Vol. 45

Schwartz, Mark S., (2003), Corporate Social Responsibility: A Three-Domain Approach, Business Ethics Quarterly, Vol. 13

Valor, Carmen, (2005), Corporate Social Responsibility and Corporate Citizenship: Towards Corporate Accountability, Business & Society Review (1974), Vol. 110

Whitfield D. (2001), Public Services or Corporate Welfare: The Future of the Nation State in the Global Economy, Press: Pluto, London

Willis A., (2003) The Role of the Global Reporting Initiative's Sustainability Reporting Guidelines in the Social Screening of Investments, Journal of Business Ethics, Vol. 43,

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

Whysall Paul, (2004), What Can We Learn From Retailers' News Releases? A Stakeholder Engagement Perspective, International Review of Retail, Distribution & Consumer Research, Vol. 14

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

ENT (2012) Greece East Route Verification Report. Doc ref: GPL00-ENT-100-F-TRP-0004
European Dialogue

International Institute for Sustainable Development (2011) Natural Capital, Valuing goods and services from the natural environment.

United Nations (UN) (1992) UN Conference on Environment and Development (UNCED)-
Earth Summit,

Διεθνής Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED) (1987). Έκθεση Brundtland
(Το Κοινό μας Μέλλον)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1985) Οδηγία 85/337/ΕΟΚ της 27ης Ιουνίου 1985 επί της Εκτίμησης
των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Δημόσια και Ιδιωτικά Έργα

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011) Οδηγία 2011/92/ΕΕ της 13ης Δεκεμβρίου 2011 επί της
Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Δημόσια και Ιδιωτικά Έργα

Οικονομική Επιτροπή του ΟΗΕ για την Ευρώπη (UNECE) (2005), Αειφόρος Ανάπτυξη –
Φιλοσοφία και Δράση

Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2001) Προώθηση ενός
ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, Βρυξέλλες, 18.07.2001, COM

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<http://accsr.com.au/what-is-csr/>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

<http://www.csrwire.com/>

<http://eurodialogue.org/energy-security/Europe-southern-gas-corridor-The-great-pipeline-race>

<http://www.ebrd.com/downloads/research/guides/indp.pdf>

<http://www.energyworld.gr>

<http://www.epistimonikomarketing.gr/etairiki-koinoniki-euthuni-eisagogi/>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=en>

<http://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility/>

<https://www.forbes.com/forbes/welcome/?toURL=https://www.forbes.com/sites/devinthorpe/2013/05/18/why-csr-the-benefits-of-corporate-social-responsibility-will-move-you-to-act/&refURL=https://www.google.gr/&referrer=https://www.google.gr/>

<http://www.ifc.org/ifcext/sustainability.nsf/Content/EHSGuidelines>

<http://www.ifc.org/ifcext/sustainability.nsf/Content/EHSGuidelines>

<http://www.iisd.org/natres/agriculture/capital.asp>

<https://www.iisd.org/business/issues/sr.aspx>

<https://www.investopedia.com/terms/c/corp-social-responsibility.asp>

<http://www.neb.gc.ca/clfnsi/rsftyndthnvrnmnt/sfty/rfrncmtrl/pplnbndnmnttchnclnvrnmntl-eng.html>

<http://www.sustainability-indices.com/>

<http://www.trans-adriatic-pipeline.com/tap-project/environmental-and-social-impact-assessment/esia-ingreece/scoping-report/>

<https://www.unido.org/our-focus/advancing-economic-competitiveness/competitive-trade-capacities-and-corporate-responsibility/corporate-social-responsibility-market-integration/what-csr>

<http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την περίοδο κατασκευής και λειτουργίας του
Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου

http://www.unece.org/oes/nutshell/2004-2005/focus_sustainable_development.htm

http://www.ukooaenvironmentallegislation.co.uk/contents/topic_files/offshore/decommissioning_pipelines.htm

http://www.4green.gr/data/fotovoltaika/news/preview_news/100987.asp#